



„A keresztény egyház úgy tudja megőrizni identitását és sajátos jellegét, ha ragaszkodik az Ószövetséghez, és ki mondja: Jézus Krisztus Istene azonos az Ószövetség Istenevel, akit akkor értünk meg helyesen, ha Jézuson keresztül értelmezzük.”

Beszélgetés egy frissen doktorált lelkésszel ▶ 6. oldal

„Azzal, hogy Jézus visszaköveteli a törvény eredeti szellemét, a szeretetet, kibékíthetetlen ellentétbe kerül Izrael vezetőivel. Tanításának summája: az Istenhez fűződő kapcsolat előbbre való a törvény betűjéhez való kapcsolatnál. Tulajdonképpen alkotmányértelmezési kritikával van dolgunk.”

Politizált-e Jézus? ▶ 8–9. oldal

Gyógyító emlékezés ▶ 3. oldal

Interjú Holger Milkauval ▶ 4. oldal

Sztehlo Gábor emlékezete ▶ 10. oldal

Tapsoljatok az Úrnak! ▶ 11. oldal

Vallási sokféleség és vallási antidiszkrimináció ▶ 13. oldal

Dinoszauruszok, fórumok, blogok ▶ 15. oldal

Kiállítás az otthonteremtőről

▶ „Emlékeztek, gyerekek?” – nézett körbe a zsúfolásig megtelt Evangélikus Országos Múzeumban D. Keveházi László nyugalmazott esperes, egyháztörténész május 14-én este, és tekintetével a mára meglett korú, öszülő halántékú valamikori Gaudiopolis-polgárokat kereste. Nem hiábavalóan, hiszen a hajdani ifjúsági állam lakói közül – kiknek anno ő volt az első miniszterelnöke – szép számban jelentek meg az *Otthontermelő* című kiállítás megnyitóján; volt, aki egyenesen Izraelel érkezt.

▶ Folytatás a 10. oldalon



FOTO: VITÁLIS JUDIT

Szeretve szolgálni – szolgálva szeretni

Második országos Fébé-nap Budahegyvidéken

▶ Az országos Fébé-nap megszervezését néhai id. dr. Fabiny Tibor egyháztörténész szorgalmazta. Az elsőt 2007. június 2-án tartották a budahegyvidéki evangélikus gyülekezetben. Ugyancsak itt rendezték meg ez évben, május 16-án másodikban – immár hagyományteremtő szándékkal. Az összejövetelt nyitó úrvacsorai istentiszteleten dr. Fabiny Tamás püspök prédikált, a liturgiában az Olaszországi Evangélikus Egyház hazánkban vendégeskedett lelkészi vezetője, Holger Milkau, valamint Veperdi Zoltán, a Fébé Evangélikus Diakonisszaegyesület igazgató lelkésze és Herzog Csaba Fébé-lelkész vett részt. A nap további részében a „Szeretve szolgálni – szolgálva szeretni” mottó jegyében hangzottak el előadások.

Krisztus tanítása szerint kötelességünk másokat szeretni, feléjük szolgálni, mert ma is gyógyulásra vár a világ és az egyes ember – mondotta Mt 8, 14–15 alapján tartott igehirdetésében az Északi Egyházkerület püspöke.

Miután a Fébé főnök asszonya, Taschner Erzsébet, illetve Holger Milkau köszöntötte a gyülekezetet, hittudományi egyetemünk adjunktusa, dr. Bácskai Károly tartotta meg előadását *Szeretve szolgálni – szolgálva szeretni az egyházban* címmel. Minden egyházi szolgálat értelme és végső célja a megbékélés: Isten megbékélt a világgal, ezért vállalhatjuk mi is a megbékélés szolgálatát a Szentlélek által akkor, ha megértünk. Ehhez

gyakoroljuk magunkat a kegyességben, éljünk a gyülekezet közösségében, szüntelenül imádkozunk, legyen tiszta a szívünk, és éljünk egymás iránti szeretetben – hangsúlyozta az előadó.

Ugyancsak a megtérés fontosságáról szólt az ebédszünet után Szeverényi János. Az országos missziói lelkész *Szeretve szolgálni – szolgálva szeretni a misszióban* címmel tartott előadásában kiemelte, hogy a misszió

az az állapot, amikor tudom, hogy Isten megváltott gyermeke vagyok, őt követem, őt hirdetem, az ő nevében cselekszem.

„A gyémántot gyémánttal, az embert emberrel csiszolják” – mondta a következő referáló. Dr. Korzenszky Richárd tihanyi perjel *Szeretve szolgálni – szolgálva szeretni a nevelésben* címmel beszélt – egyebek mellett – arról, hogy a címben foglalt kitételnek a pedagógus akkor tud eleget tenni, ha alkalmas hivatására, és szereti azt. Egy tanár elfelejti, amit tanult, elfelejti, amit tanított, de ahogyan átadta a tudást, annak nyoma marad tanítványában, akikben az oktató meg kell, hogy lássa az embert és meg kell, hogy lássa Krisztust.

A nap zárásaként Kiss László, a székesfehérvári evangélikus gyülekezet felügyelője és felesége, Kissné Kárársz Rózsa, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület másodfelügyelője Gary Chapman *Egymásra hangolva – Őt szeretetnyelv a házasságban* című könyvére utalva emelte ki egymás szeretetnyelve ismeretének szükségességét és Jézusnak a család életében betöltött szerepét. Talán az olvasó is sejti, hogy ez az előadás a *Szeretve szolgálni – szolgálva szeretni a családban* címmel szerepelt a programban.

Az alkalom – amelyen a testvér-szervezet képviselőjében jelen volt Gertrud Heublein német diakonissza is – Veperdi Zoltán lelkész áhítatával és azzal a reménnyel zárult, hogy két év múlva ismét lesz országos Fébé-nap.

■ GAZDAG ZSUZSANNA



A SZERZŐ FELVÉTELE

Küldetés

■ FRENKL RÓBERT

1944. október 15-én, a balul sikerült kormányzói kiugrási kísérlet után zajlott le a nyilas hatalomátvétel. 1944. november 23-án harminckét fővárosi villában létesített a református gyökerű Jó Pásztor Misszió otthon, üldözött zsidó és zsidó származású gyermekek számára. Ezekben az otthonokban több ezer gyermek és néhány száz felnőtt életét mentették meg.

A testvéregyház kérésére evangélikus részről Raffay Sándor püspök Sztehlo Gábor lelkészt küldte a közvetlen életveszélyt jelentő szolgálatba. Sztehlo nemcsak munkatársa lett a református Éliás Józsefnek és közvetlen csapatának – a Hajós házaspárnak, Emilnek és Médinek –, hanem karizmatikus kisugárzásával, zseniális szervezőképességével a program meghatározó személyiségévé vált.

Száz éve született Sztehlo Gábor. Életműve a vészkorszakban nyújtott megrendítő teljesítmény nélkül is szétfeszíti egy lelkészi pálya hagyományos kereteit. Fejlett pedagógiai, szociális, diakóniai felkészültsége, érzéke volt. Népfőiskolát szervezett, lerakta a korszerű egyházi diakóniai munka alapjait, a felszabadulás után létrehozta legismertebb művét, a Pax gyermekotthont, illetve a Gaudiopolis gyermekvárost, ahol a korábbi üldözött gyerekek számára nemcsak a túlélést, hanem az életminőséget, a demokratikus, termékeny együttélés szabályait is nyújtották. Ekkor már a korábbi üldözöttek mellett helyet kaptak – 1945–47 között vagyunk – az új rend által elítéltek gyermekei is. A szelekciós szempont a rázorultság volt.

Sztehlo Gábor gazdag személyiségében, nagy ívű pályájában – ha ez viszonylag rövid időre korlátozott is – rejlik a centenáriumi év csapdája. Elismerve minden értékes tevékenységét, különösen is a gyermekváros megteremtését – hiszen ennek lakói ápolják immár több mint fél évszázada hűségesen Gábor bácsi emlékét –, igen erőteljesen hangsúlyozni kell, hogy Sztehlot az 1944 telén végzett munkája avatja történelmi személyiséggé. Ezért indokolt utcát elnevezni róla, konferenciát rendezni az évfordulón, szobrot emelni a tiszteletére.

Reméljük, hogy egyháza a centenáriumi év alkalmával valóban nem az ünnep kívánta kényszerből, hanem – hosszú hallgatás után – őszintén vállalja a sztehlói örökséget. Jobb későn, mint soha.

Arthur Miller mondta: lehet, hogy évszázadoknak kell eltelniük ahhoz, hogy képesek legyünk valóban szembeülni a holokauszt borzalmával.

Legutóbb a Szentföldön járt XVI. Benedek pápa tapasztalhatta a holokauszt rémségeinek aktualitását. Számos beszéde közül éppen a holo-

kauszt áldozatainak tiszteletére emelt Jad Vaseum Múzeumban elmondott váltott ki érzékenységet. Hallgatói úgy vélték, nem azonosult igazán a szenvedőkkel, tárgyilagos kívülről-ként tolmácsolta egyébként nem kifogásolható gondolatait.

Elismerve minden értékes tevékenységét, különösen is a gyermekváros megteremtését – hiszen ennek lakói ápolják immár több mint fél évszázada hűségesen Gábor bácsi emlékét –, igen erőteljesen hangsúlyozni kell, hogy Sztehlot az 1944 telén végzett munkája avatja történelmi személyiséggé. Ezért indokolt utcát elnevezni róla, konferenciát rendezni az évfordulón, szobrot emelni a tiszteletére.

Fasang Árpád kutatásaiból ismerjük az evangélikus egyház által a 20. század harmincas éveiben, a náci vesztély közeledtekor tanúsított magatartásnak a kérdőjeleit. Tudniuk kellett, többek között a németországi helyzetről egyértelmű képet adó Scholz László írásaiból, hogy mi következik. Mégis a sodródás volt a jellemző. Néhány lelkész – Keken András, Koren Emil... – szükségszerűen kis hatósugarú, de tiszteletre méltó, személyes embermentő bátorsága említhető meg Sztehlo Gábor történelmi léptékű műve mellett, mint a vészkorszak kihívására adott méltó egyházi válasz.

A holokauszt egyedisége nem vonható kétségbe. Úgy látszik, igaza volt Millernek. Nálunk is jellemző a holokauszt relativizálása, a gulág, a Don-kanyar, az afrikai népi történetek szembeállításával Auschwitz gázkamráival. A viszonylagosság tétel az egyéb borzalmak tárgyilagos megítélését is lehetetlenné teszi. Nem mentség a harmincas évek egyháza, értelmisége számára, hogy ők még nem tudták elképzelni, mi következhet. De Auschwitz után már bűn a relativizálás, a borzalmak enyhítése más tragédiák említésével. Nem is szólva a zsidóság bűnösségére utaló sanda célzásokról.

És ezzel már a mához érkezünk. Nem lehet Sztehlo-centenáriumot ülni és hallgatni, amikor az akár egyházi mezt is öltő kirekesztő szellem kibújik a palackból. Amikor újra felnek a második világháború előtti évek légkörére még emlékező öregek.

Politikai különbözőségek sem fedhetik el az egyház egyetemes felelősségét a gyűlölet, a kirekesztés ellen, a kisebbségek védelme terén. Sztehlo Gábor példája utat is mutat, kötelez is.

A szerző az MEE volt országos felügyelője, a Sztehlo-emlékbizottság tagja

Oratio œcumenica

Urunk, aki azt ígérted, hogy meghallgatod néped kiáltását, biztass, bátoríts és erősíts bennünket, hogy könyörgésünk kedves előtted, és mindent megteszel életünkért és üdvösségünkért kéréseinken felül is.

Hozzád kiáltunk, Urunk, a világról. Emberhez méltó életért, tápláló élelemért, az otthon melegéért, befogadó közösségekként minden embernek. Könyörgünk a természetért, amelyben otthon adtál nekünk, és amelyért felelősséggel ruháztál fel. Add, hogy megtaláljuk környezetünkkel a harmóniát, és ne kirabolni akarjuk erőforrásainkat.

Hozzád kiáltunk, Urunk, azokért, akik szenvednek földi életükben. Azokért, akik éheznek és szomjaznak, azokért, akik nem élhetnek szerető emberi közösségben, azokért, akiknek menekülniük kell otthonukból, azokért, akik elveszítették munkájukat, megélhetési lehetőségüket. Urunk, ne engedd, hogy közönyösen nézzük mások szenvedéseit, ajándékozz meg bennünket irgalmassággal és leleményes szeretettel.

Hozzád kiáltunk, Urunk, azokért, akik nem tudnak hozzád kiáltani, mert nem ismernek téged irgalmas Istenként, mert életük terhei, fájdalmuk és szenvedésük minden reménytől megfosztották őket. A szenvedés mélységes némaságában állj melléjük, biztass és bátorítsd őket, hogy amikor mindent elveszítettek, benned és általad akkor nyerhetnek meg mindent.

Hozzád kiáltunk, Urunk, egyházadért. Óvd meg a széthúzástól, a tőled idegen tanítástól és mentalitástól, a természetlenségtől, a szeretetlenségtől. Add meg minden közösségnek a benned való örömet, a beléd kapaszkodó reménységet, a benned nyert biztonságot. Tedd egyházad közösségét rólad tanúskodó, másokat hozzád vezető tanítványaid közösségévé.

Hozzád kiáltunk, Urunk, szeretetünkért és magunkért. Ajándékozz meg minket is naponként a hit örömeivel és biztonságával, bűneink, hibáink meglátásának lehetőségével és az elszánással, hogy ki tudjuk javítani, amit elrontottunk.

Hozzád kiáltunk, Urunk, mert nem tudunk és nem akarunk máshoz kiáltani. Hálát adunk neked, hogy szerető mennyei Atyánk vagy, és életünket és üdvösségünket akarod, s mindent megtettél értünk Jézus Krisztus által. Ámen.

SEMPER REFORMANDA



„A törvény cselekedetet követel, az evangélium hitet vár. Semmi egyebünk sincs, ami Isten kegyelméhez és az örök üdvösséghez vezetne, mint egyedül Isten szava és cselekedete, mert kegyelme és Szentlelke maga az örök élet, ahova Isten igéje és kegyelmes cselekedete által eljuthatunk.”

▶ Luther Márton: A szolgáló akarát (Jakabné Cszimazia Eszter, Weltler Ödön, Weltler Sándor fordítása)

HÚSVÉT ÜNNEPE UTÁN 6. VASÁRNAP (EXAUDI) – RÓM 14,13-19

Csak együtt!

„Csak ezekkel, a fiaiddal együtt üdvözülhetsz!” Több mint fél század messzeségéből, de nem tompuló élességgel hallom *Túróczy Zoltán* püspök szavát, amikor a soproni templomban beiktatta szolgálatába *Veöreös Imrét*, a Teológusotthon, a későbbi Lelkésznevelő Intézet igazgatóját. Isten már mindkettőjüket hazahívta, a „fiak” is már hazafelé készülődnek, de a személyre kiélezett prédikáció nem vált a múltó idő zsákmányává, hanem Exaudi vasárnap igéjében egész egyházunkat megszólító üzenetként tárgul.

Mindenkit meghökkentett akkor ez a megfogalmazás. A zömében ébredés szelétől érintett gyülekezet fel is kapta rá a fejét, hiszen a személyes hit, a személyes Megváltóba vetett hit öröme vagy vágya volt ennek a korának hazai viszonylatban is fő keresztény kérdése. A „csak ezekkel együtt” hangsúlyja nem is akarta elhomályosítani, megkérdőjelezni a személyes Krisztus-hit mindent megelőző fontosságát. Csak élesen kimondta a teljes igazságot: a személyes Krisztus-hit nem privát vagy, hanem összekapcsol azzal a testvérrel, akit nem én választok ki, hanem az a Krisztus, akiről az egyház így énekel: „Ki elterjesztvén a keresztfán a kezdet, mind e világot magadhoz foglald.”

Pál apostol gyülekezeti ügyéről beszél, és ezért nehéz, ha egyáltalán le-

hetséges a mondanivalóját általánosítani, bár „*akiért a Krisztus meghalt*” köre a belterjesítést nemigen engedi meg. Az igaz, hogy ilyen távlatot nehéz átlátni, de legalább a helyi gyülekezet területét le kell hogy fedje, össze kell hogy fogja ez a krisztusi mozdulat, amely bennünk emberi-keresztényi szándékká és gondolkodásmóddá akar testesülni. Krisztus, aki a vasárnap evangéliumában Pártfogónak nevezi a Szentlelket, nem hagy bennünket a személyes üdvösség birtokosi örömeiben, hanem pártfogóvá akar tenni bennünket.

A pártfogóvá újjáteremtett keresztény nem annak örül, hogy minél több skandalumot, botrányt tud újságként tálni magunkról és másokról, hanem legalább megpróbálkozik a „jóra magyarázás” sokszor nehéz és hálátlan szándékával. Arról nem is beszélve, amikor valaki maga válik skandalummá, megütöztetést, elbotlást okozó „tényezővé”.

Vasárnaponként a buszmegállóknak már legalább arcról ismerjük egymást. Nagyjából azt is tudjuk, ki melyik templomba igyekszik. Egyik vasárnap mosdatlan szájjal, de tele torokból osztott ki valaki valakit. Szégyellem, hogy nem a pap, hanem egy „civil” szólalt meg először, csendesen, de határozottan: „Ugye, templomba igyekszünk?” Ez az ember érzékelt és rejte ki is mondta, hogy nem egy-

szerűen kívülállókát ítél meg végérvényesen valaki, hanem azt a várakozó, látszólag legalábbis egy irányba tartó testvériséget is sérti, sőt rombolja ez a hang. Csöndes kérdésével nem a védhetetlent védte, hanem legalább ezt a lazának tűnő, reménység szerint mégsem csak alkalmi testvériséget vette pártfogásába. A pártfogó keresztény nem nagyvonalúságról tanúskodik, hanem a másikra vigyázva, saját üdvösségét is becsüli és védi. „*Vigyázzatok, ne káromoljátok azt a jót, amelyben részesültek*” (16. vers) Egy másik fordítás szerint: „*Ne engedjétek ócsárolni szabadságotokat*.” A pártfogásra, a mentésre, a botlástól és botránkozástól, botránkozattatástól való mentésre vagyunk szabadok. Csak együtt üdvözölhetünk.

Egyszer egy felolvasó szeme előtt összegabalyodott ez a szöveg. A „*ne tedd tönkre ételled*” helyett „*ne tedd tönkre életedd*” sikeredett. Talán nem is botlott valót. Hol vagyunk már az ételen való botránkozástól! A felelőtlenségen azonban sohasem lehetünk túl. Azt soha nem lehet megszokni, hogy az „étel”, az életlehetőség kívül essék az üdvösséget, a Krisztust keresők és kívánók horizontján.

Jól tudjuk ugyan, hogy kevesen vannak közöttünk, akiknek döntő szava lenne „étel” és „élet” ügyében. Akinek azonban bármilyen cse-

A VASÁRNAP IGÉJE



kély mértékben is lehetősége van erre, életigenlő, az üdvösséget az egész ember minden életmegnyilvánulásával együtt látó szeretettel álljon helyt. Bátran hiheti, hogy menti azokat, akikért Krisztus meghalt. Ne törődjön azzal, hogy a mentésre szorulóknak gondolnak-e Jézusra. A pártfogó felelősség a felelőtlenek iránt kötelességünk. Csak együtt!

Érdemes elgondolkodni azon, hogy az *Újtestamentum* legdogmatikusabb levele, amely az üdvösséget Krisztusban ragyogtatja fel, milyen etikai-magatartásbeli következményekkel kapcsolja össze az üdvösséget. Pártfogóvá szenteli azokat, akiknek a Pártfogó Szentlelke nyúlt a hónuk alá. Csak azokkal együtt üdvözülhetünk, akiket az üdvösség reménységében élők a felelős szeretet és imádság pártfogásával támogatnak. Ámen.

■ FEHÉR KÁROLY

Imádkozunk! Úr Jézus Krisztus, egyházad közösségében áldunk, hogy haláloddal és feltámadásoddal az üdvösség örököseivé tettél bennünket. Kérünk, őrizd meg minket az önző hitől, a felelőtlenségtől és embertelenségtől. Ajándékozz meg bennünket Lelkeddal, a Pártfogóval, hogy egybegyűjtő szereteted munkatársai lehessünk, és együtt láthassuk meg országod minden elgondolást meghaladó örömet. Ámen.

STROFIKUS GYÜLEKEZETI ÉNEKEK

▶ A *Gyülekezeti liturgikus könyv (GyLK)* strofikus énekeinek bevezető darabja *Johann Georg Ahle* és *Philipp von Zesen* reggeli éneke: *Die güldne Sonne bringt Leben und Wonne – Már hátrál az éjjel* (GyLK 790).

Philipp von Zesen (1619–1689) Wittenbergben és Leidenben tanult. 1643-ban költői társaságot alapított Hamburgban *Rosengesellschaft* néven. Lírikus volt és elbeszélő. Kiforrott művei a barokk irodalmi hagyományokat követik.

Énekünk szövege 1641-ben jelent meg először nyomtatásban. A verset jól ismerte s bizonyos értelemben előképének tekintette *Paul Gerhardt* is azonos kezdetű verse megalkotásakor: *Die güldne Sonne voll Freud und Wonne*. Gerhardt verséhez a dallamot *Johann Georg Ebeling* készítette, aki *Johann Crüger* halála után vált Gerhardt fő zenei munkatársává. Közös kiadványuk 1666–67-ben jelent meg.

A magyar evangélikus gyakorlatba a németeknél oly népszerű Gerhardt–Ebeling-ének nem került be. A GyLK jóvoltából azonban előtűntünk van most – hiánypótlásként – a szintén igen kedvelt Zesen–Ahle-féle változat, amely reggeli ének, imádság és áldás.

Johann Georg Ahle (1651–1706) egyházzeneész, orgonista, zeneszerző, teoretikus. Mühlhausenben született, első zeneóráit édesapjától vette. Gyülekezeti gyakorlatunkban az édesapa, *Johann Rudolf Ahle* (1625–1673) neve sem ismeretlen, hiszen egyik leg-

Már hátrál az éjjel

ismertebb énekünk dallama az ő munkája: *Jézus Krisztus, itt vagyunk* (EÉ 274). Mind apa, mind fia szívesen foglalkozott az egyházzene művelése mellett költészettel éppúgy, mint közügyekkel. Mindketten városi tanácsosok voltak.

Johann Georg Ahle huszonhárom éves korában lépett apja örökébe, a St. Blasius-templom orgonistájaként. (*Johann Sebastian Bach* életrajzából jól ismerjük a tübingiai Mühlhausen, a templomot és orgonát, hiszen a nagy mester is dolgozott itt 1707–1708-ban. Erre az időre tehet-

jük legismertebb orgonaművének, a d-moll toccata és fúgának keletkezését.) Ahle dalokat, áriákat írt, sokszor saját versei felhasználásával. 1671-ben gyűjteményt jelentetett meg *Neues Zehn Geistlicher Arien* (Tíz új lelki ének/ária) címen. Az utókorra a teljes kötet helyett sajnos csak egyetlen hiányos példány maradt. 1680-ban *I. Lipót* császár kitüntette Ahle költészetét.

A Zesen-vershez friss, páratlan lüktetésű dúr dallamot alkotott Ahle, mely felütésével és hajlításával, mélyből magasba törekvő dallamíve-

CANTATE



Már hát - rál az é - jel, Fel -
kel haj - nal - fény - nyel A szín - a - rany
nap. A hold fé - nye sá - pad, A
nap - me - leg á - rad, És új e - rőt ad.

2. A Fenségest hála Dicsérje, mert nála Hű oltalom van. Megóvott pokoltól, Sok rémtől, gonosztól Az éjszakában.
3. Most magasztal téged Víg reggeli ének: Fogadja az ég! Így könyörgünk hozzád, Hogy tőlünk ma orcád Ne távolodjék.
4. Te körül fogsz engem Jártomban-keltemben, Míg életem tart. A terveim látod, Ha tetszik, megáldod Szándékaimat.
5. Ha munkámhoz kezdek, Adj derűs, jó kedvet, És fogd a kezem! Jó gondolatokkal És nyíló ajtókkal Áldj meg kegyesen!

Szöveg: Philipp von Zesen 1641 – Fordította: Kertész Eszter. Dallam: Johann Georg Ahle 1671. [EG 444].

ivel, majd a táncos lüktetés és vidám karakter dallami és ritmikai megnyugtatóssá, lezárásával jól illeszkedik a szöveghez.

Míg Gerhardt és Ebeling „rokon” éneke, a *Die güldne Sonne voll Freud und Wonne* hat négyütemes dallamsort használ, s mondanivalóját tizenkét versben fejt ki, addig Zesen és Ahle éneke mindezt sokkal tömörebben, hat kétütemes sorban és összesen öt versszakban teszi. Mindkét ének német nyelvtérleten való népszerűségét ismerve úgy gondolom, ez a szempont, azaz a rövidség és összefogottság vezérelhetette a GyLK szerkesztőit választásukban.

Ezen a ponton természetesen ki kell emelni a szöveg fordítójának, *Kertész Eszternek* a munkáját is, aki nehéz feladatra vállalkozott. A németes lüktetés magyarra való átültetése igen nehéz, különösen, ha a szöveg hűséghez is ragaszkodni szeretnénk.

Énekünk tanuláshoz és kíséretéhez sok segítséget kaphatunk az interneten. Letölthetjük kottáját a kántorképző honlapjáról, vagy más helyen gyülekezeti környezetben is meghallgathatjuk.

Szeretettel ajánlom az éneket hitoktatók, kántorok, lelkészek, de egyéni elcsendesedésre vágyók figyelmébe is!

■ W. KINCZLER ZSUZSANNA

Hatékony munka a zsinaton

► Szarka Istvánnak, a zsinat lelkészi alelnökének beiktatásával kezdte meg az elmúlt hétvégén kétnapos munkáját egyházunk zsinata. A kétnapos ülés szükségességét a beszámoló nagy száma, a tényfeltáró bizottság újabb elkészült tanulmányai, illetve egyházunk 2008. évi zárszámadásának tárgyalása indokolta. A sorrendben 11. ülésnapon részt vett és köszöntést mondott Holger Mülkau esperes, az Olaszországi Evangélikus Egyház lelkészi vezetője is.

használni ismerkedésre, az elvégzendő feladatok feltérképezésére. Egyházi intézményeink helyzetével kapcsolatban az országos felügyelő azt szorgalmazta, hogy – az intézményi autonómia megélése mellett – intézményeink vállaljanak szolidaritási közösséget is egymással. Pröhle Gergely szolt arról is,

osztályának személyi kérdéseivel foglalkozott. Az abban leírtakat többen is kritikával illették. Végül az elnök-püspöki és az országos irodaigazgatói beszámolót egyhangúlag, a felügyelői jelentést pedig két ellenszavazattal és nyolc tartózkodással fogadta el a zsinat.

éve az épületben működő Kakas Lídia Szeretetotthon jogutód nélküli megszüntetése. Az intézmény lakói számára két evangélikus szeretetintézményben ajánlottak elhelyezési lehetőséget. A gondozottak maguk dönthették el, hogy a Sarepta Szeretetotthonba vagy a békásmegyéri Gaudiopolis Szeretetotthonba kívánják átmenni. Az ezzel kapcsolatos költségeket az egyház viseli. A zsinat felhatalmazta az országos elnökséget a megszüntetéshez szükséges okiratok aláírására.

Szintén felhatalmazást adott a zsinat az országos elnökségnek egy másik ingatlanunk eladására. Érkezett ugyanis egy vételi ajánlat az aszódi Podmaniczky-kastélyra; az ajánlatot egyházunk elfogadta, és az adásvételi szerződés aláírásának a zsinat sem látta akadályát.

Zárt ülésen tárgyalta meg a testület az egyház tényfeltáró bizottságának három újabb tanulmányát, majd ezeket elfogadva határozatot hozott arról, hogy támogatja publikálásuk megindítását – ennek „menetrendjéről” azonban majd a zsinat következő ülésnapján határoznak. Azt viszont már most támogatta a grémium, hogy a szóban forgó kiadvány sajtó alá rendezésére a tényfeltáró bizottság lektorokat kérjen fel.

A tizenegyedik ülésnap második napjára két feladatuk maradt a küldötteknek. Először módosították a zsinat ügyrendjét, végül egyhangúlag elfogadták a Magyarországi Evangélikus Egyház 2008. évi zárszámadását.

■ KISS MIKLÓS



Szarka István lelkészi alelnök beiktatása a fásori templomban

A munkanap első jelentését Ittész János ismertette a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium dísztermében. A 2008. évről szóló beszámolójában az elnök-püspök előremutatott. Abbéli meggyőződésének adott hangot, hogy az egyház jövője a családokban fog eldőlni. A családok missziójára kell ezért a hangsúlyt helyezni, visszatérve a lutheri reformáció tiszta forrásához. Olyan kincsünk ez, amely nem idejétmúlt, nem háttérbe szorítandó és nem kidobandó. Ellenkezőleg: olyan ajándék, amely segít bennünket eligazodni értékvesztett, zűrzavaros világunkban – mondta Ittész János.

Kákay István Dezső országos irodaigazgató ebben a tisztségében először adott jelentést munkájáról. Az iroda helyzetét, feladatait, fejlesztési lehetőségeit vázoló beszámolójából kitűnt, hogy az eltelt egy esztendő sikeresen tudta ki-

hogyan különösen fontos feladat járul oktatási intézményeinkre, ezért e tekintetben nagyobb odafigyelésre van szükség. Kitért a szarvasi Benka Gyula Evangélikus Általános Iskolával kapcsolatos méltatlan támadásra, amelyben egy jogvédő alapítvány rejtett kamerás felvétellel faji alapon történő megkülönböztetéssel vádolta meg az iskolát.

Nagyobb vitát generált viszont a felügyelői jelentésnek az a része, amely az országos iroda gazdasági

A folytatásban további jelentéseket hallgattak meg a küldöttek. A tábori püspök, az országos bíróság, a zsinati elnök, a diakóniai bizottság, az evangélikus és missziói bizottság, valamint az egyházzenei bizottság jelentését egyhangú szavazással fogadták el.

Az Üllői úti és Szentkirályi utcai ingatlanoknak az országos egyházi központ kialakítása miatt tervbe vett felújításával kapcsolatban szükségessé vált a harminché-

Gyógyító emlékezés

Többször megfogalmazódott már, hogy erős késésben vagyunk egyházi közelmúltunk feldolgozásával – ez lenne, szép német kifejezéssel, az úgynevezett „Vergangenheitsbewältigung”. Mindezt nem vitatva mégsem vádolom mulasztási bűnnel a rendszerváltás korabeli egyházvezetést és zsinatot. Úgy vélem, hogy bölcsen és felelősen döntöttek, amikor fontosabbnak ítélték iskolarendszerünk újratervezését, a strukturális reformot és más, egyházi jellegű, valamint jövőjét meghatározó tennivalókat, mint a múlt sötét lapjainak kutatását egyfajta emberi igazságtétel, egyháztisztogatás céljával.

Egyházunk tényfeltáró bizottsága közel másfél évtizeddel később, részben kívülről jövő provokatív médiatámadások hatására, kezdte meg levéltári kutakodásait. Munkájáról évente számol be a zsinatnak. Így történt ez legutóbb, május 15-én is. Zárt ülésről lévén szó erről természetesen nem írhatunk, szeretném viszont megosztani eddigi tapasztalataimat egy másfajta – ha úgy tetszik: „alternatív” – múltfeltárási kísérletről. Ezt Gyógyító emlékezés címmel Harmati Béla püspök elődöm kezdeményezésére kezdtük el a Deák téri gyülekezetben.

Az elnevezés ismerősen csenghet mindazok számára, aki valamelyest járatosak nemzetközi, ökumenikus, egyházi körökben. A „healing of memories” olyan gyógyító szándékú múltfeltárási módszer, amely igyekszik előmozdítani a jelenben élők múltból örökölt feszültségeinek oldását, a sebek gyógyulását, a kölcsönös kiengesztelődést.

A sorozat elindítását az a természetes, de szomorú tény sürgette, hogy napról napra fogynak a még köztünk járó, élő tanúk, akik segíthetnek jobban megérteni azt a kort, amely egyre többek számára immár történelem. De hála Istennek, akadnak még „túlélők”. Ezt a gyorsan múló lehetőséget felismerve és megbecsülve hirdettük meg – az *Evangélikus Élet* hasábjain is – az egyelőre őszig tervezett, hatrészes „terapiás” kísérletet. Ennek keretében döntő módon kortársak személyes, szóbeli visszaemlékezéseire támaszkodva próbálunk okulni az 1945–90 közötti időszak eseményeiből, egyházi történéseiből.

Különleges élmény volt már az eddigi két este is. A legoptimistább szervezőket is meglepte, hogy zsúfolásig megtelt a Deák téri gyülekezet nagyterme. Életkorra, kegyességre, ha úgy tetszik, „egyházpolitikai” beállítottságra való tekintettel is egészséges pluralizmust reprezentáltak az érdeklődők.

A 103. zsoltár jól ismert biztatásával intonáltam az induló kísérletet: „Áldjad, lelkem, az Urat, és ne feledd el, mennyi jót tett veled!” Közös célunk ugyanis nem csupán szikár történelmi tények feltárása, hanem igyekszünk együtt felfedezni Isten gyakran rejtett munkáját azokban a vészterhes évtizedekben is.

Nem szeretném idealizálni ezt a közös útkeresést. Az ismeret ezeken az estéken is csak rész szerint van köztünk. Vitathatatlan tény viszont, hogy a többféle élő forrásból fakadó, személyes visszaemlékezés nyomán

ÉGTÁJOLÓ



sokszínű, árnyalt, természetesen ellenmondásoktól sem mentes kép kezd kibontakozni az elmúlt fél évszázad egyháztörténelméről. Fantasztikus lehetőség, hogy a felkért előadók bevezetője után valódi spontán disputa, eleven dialógus alakulhat ki az előadók és a hallgatóság között. Talán még soha, sehol le nem jegyzett személyes emlékek törnek fel, egészítik ki egymást, olykor ütköznek is egymással. Ezeket az előre ki nem számítható, megismételhetetlen megszólalásokat hangfelvételel rögzítjük. Tudom, ezek történet-tudományi értéke vitatható, de esetleges feldolgozásuk olyan páratlan kincs lehet, amelyet bűn lenne elveszteni hagyni.

A bő két órában igazi gyógyító emlékezés részeseivé válhatunk. Ez a folyamat nem nélkülözi a fájdalmat sem, de ugyanakkor magában hordozza a katarzist, a tisztulás lehetőségét is. Együtt van benne – nem ritkán egymásnak feszül – a bűnbánat és a hála érzése. Bűnbánat az emberi gonoszság és gyengeség láttán. Hála, hogy Isten mégis, gyarló emberek szolgálatán keresztül is, megtartotta egyházát. Az egyház szuverén Ura olyanok munkáját is gazdagon megáldotta, akik történetesen

kapcsolatba kerültek állambiztonsági erőkkel, esetenként még fedőnevet is kaptak...

Akik ma ötven év felettiként szolgálhatunk még egyházunkban, gyakran ilyen – egyesek által könnyedén „ügnököknek, ügnökjelteknek” stigmatizált – igehirdetőktől, professzoroktól hallottuk az élő és ható evangéliumot, tanultuk a teológia szent tudományát. Mindmáig, emberi esendőségünkkel együtt, tisztelem őket, és hálás vagyok Istennek, hogy egy embertelen és istentelen korban segítettek megmaradni a hitben és elindulni a szolgálatba.

Talán – éppen az új nemzedékek számára – nem felesleges felidézni, hogy ebbe a sötét korba is be-beragyogott a megmagyarázhatatlan isteni kegyelem fényugara. Az ateista proletárdiktatúra idején az úgynevezett „ügnökök” által vezetett evangélikus egyházban – többek között – új bibliafordítás, énekeskönyv, agenda, konfirmációi káté jelenhetett meg, a teológiai akadémia pedig új épületbe költözhetett...

Távol áll tőlem a szerezcsenmosdás, nem célok a múlt kozmetikázása sem, de ezek is tények. Nem csak a szépre emlékezem, de arra is. Természetesen nem felejttem, amikor drasztikus püspöki stílusban helyeztek át gyülekezeti szolgálatból irodai „büntetőkörbe” valakik által kockázatosnak ítélt ifjúsági munkám miatt. Mái sem tudom, de nem is érdekel, hogy kik voltak az informátorok. Azt viszont tudom, hogy püspököm nem jószántából, hanem „felső” parancsra kényszerült „megbüntetni”...

Háromnapos evangélikus Mandabokorban

A tékozló fiú története volt a központi témája a május 15. és 17. között Nyíregyháza-Mandabokorban megtartott evangélikus sorozatnak.

Zsarnai Krisztián beosztott lelkész meghívására a pénteki és a szombati alkalmon Bozórady András, a Nyíregyházi Emmaus Evangélikus Egyházközség lelkésze prédikált az „elvezett emberről és a megtalált fiúról”. A megtalált fiú öröme túl az apa örömét, az örülni tudó Atya képét rajzolta meg a vasárnapi családi úrvacsorás istentiszteleten dr. Fabiny Tamás, az Északi Egyházkerület püspöke. Igehirdetésében hangsúlyozta: „Tudatosítanunk kellett, hogy mi, evangélikusok az örömhír hordozói vagyunk, s ezt az örömet tovább kell adnunk.”



Az istentisztelet keretében a Filadelfia Evangélikus Egyházközség három tagja, Ádám Barnabás és felesége, Terike – a nyírtelek-görög-szállási cigánymisszió első „gyümölcsei” –, illetve Buzás István tanyagondnok biztonyságtételén keresztül (képünkön) élhették át jelenlévők a mélységeket megjáró tékozló fiúk elvesztését és a „hazatalalás” mindent átjáró örömét.

Az evangélikus alkalmat Gabulya Pál jóvoltából közös ebéd és kötetlen együttlét zárta.

■ CZÖNDÖR ISTVÁN felvétele



Gáncs Péter püspök Déli Egyházkerület

Tényfeltárásról döntött a református zsinat

A Magyarországi Református Egyház zsinata múlt csütörtökön Budapesten hozott határozatban kérte fel jogi és teológiai bizottságát, hogy az őszi ülészakra tegyen javaslatot a tényfeltáró bizottság személyi összetételére.

A zsinaton mintegy négy órán keresztül tárgyaltak a jogi és a teológiai bizottság előterjesztéséről, amely hangsúlyozta, hogy a múlt feltáráshoz elengedhetetlen a történelmi kutatómunka, a jogi következmények megfogalmazása és a teológiai-etikai-lelkigondozói értékelés szempontjainak együttes mérlegelése.

A teológiai bizottság tagja, Fazakas Sándor kitért arra, hogy a történelmi kutatás állapítsa meg, ki mennyire működött együtt az állambiztonsági szervekkel, és tárja fel a rendszer működésének mechanizmusait. Előterjesztésük szerint az érintettség megállapítását egyházi jogi következményeknek kell követniük, de „figyelembe kell venni a bűnvallás és bűnbocsánat, valamint a kegyelem és kiegészítő elveit is”.

Fazakas Sándor hangsúlyozta: „A bűnös szembesüljön tettének súlyával és következményeivel, de számolhasson a megbocsátás valóságával, emberi méltóságának tiszteletben tartásával”, a pártállam idején megfigyelt személy pedig „ne követelje magának az elégtétel érvényesítésének jogát”.

A bizottság álláspontját ismertette Fazakas Sándor kiemelte: a „bűnvallás” istentiszteleti keretek között menjen végbe az érintettség bizonyítása után. Szerintük az egyháznak biztosítania kell „a tárgyilagos, érzelmetől mentes, szakmai szempontok által meghatározott párbeszéd” egyéb fórumait is, ahol állambiztonsági alkalmazott és az általa megfigyelt találkozhat.

Javaslatuk alapján előadásokat, képzéseket kell szervezni a gyülekezeteket így felkészíteni a múlttal való szembesülésre és arra, hogy az ügynökkérdés miatt megingott bizalom az adott közösségben helyreálljon.

A jogi bizottság nevében előterjesztett dokumentum úgy fogalmaz: „Határozottan különbséget kell tenni a mentő szándékú, »magyarázó«, általánosságban szóló, gyakran semmitmondó és a kifejezetten ártó vagy ártó szándékú jelentések között.” Emellett szükséges beszerezni a tartótisztek vallomásait, amelyeket „egyeztetni kell a szenvedő kortársak emlékezéseivel”.

A református zsinaton meghívott előadóként felszólalt Zinner Tibor történész, aki rámutatott: a mintegy száztízezer beszerzési dossziéból ma mindössze 5472-t őriznek levéltárban, a 15 182 munkadossziéból pedig mintegy nyolcezeret vett át az erre szakosodott közgyűjtemény. Az egyes fontosabb helyszínek megfigyelését rögzítő objektumdossziék esetében jobb a helyzet, kétezret ugyan megsemmisítettek, de így is megmaradt negyvenhét százaléka.

Próhla Gergely, a Magyarországi Evangélikus Egyház országos felügyelője vendéglőadóként a zsinaton elmondta: „Súlyos különbségek vannak az egyes szereplők között”, ezért fontos, hogy „realisan látó, ütni nem akaró történészek végezzék a munkát”. Beszédében arra hívta fel a figyelmet, hogy az ügynököket beszerzők, „a jelentések megrendelői – sok esetben demokratikus legitimációval – ma is a közélet részei”, pedig nekik ebben a történetben nagyobb a felelősségük, mint azoknak, akik számukra jelentettek.

▶ MTI

HIRDETÉS

A Pesti Evangélikus Egyház Deák Téri Egyházközség *Egyházunk múltja a „gyógyító emlékezés” jegyében* című fórumorozatának harmadik alkalmát május 25-én, hétfőn 18 órakor tartják a Budapest V., Deák tér 4. szám alatti gyülekezeti teremben. Téma: *Forradalom és megtorlás 1956–1958. Ordass Lajos második püspöki korszaka*. Előadók: dr. Boleratzky Lóránd, dr. Böröcz Enikő, dr. Hafnauer Károly. Moderátor: dr. Harmati Béla. A vonatkozó évekről történelmi-egyház-történelmi áttekintést adunk kézbe. Várjuk a kérdéseket és hozzászólásokat! Minden érdeklődőt szeretettel vár az egyházközség elnöksége!

A negyedik alkalom június 15-én, hétfőn 18 órakor lesz. Téma: *1958–1987 – „Modus vivendi” – Káldy Zoltán püspöksége*.

»KELLEMEK VOLT NÁLATOK... NAGYON TETSZIK MAGYARORSZÁG...«

Utat találni egymás felé

Interjú az Olaszországi Evangélikus Egyház lelkesi vezetőjével

► **Egyházunk vendége volt a napokban Holger Milkau esperes (ahogyan hazájában nevezik: dékán), az Olaszországi Evangélikus Egyház lelkesi vezetője. Amint arról az Égtájoló rovatban lapunk is beszámolt, látogatásának előzménye Itzés János elnök-püspök 2008 tavaszán Szicíliában, illetve dr. Fabiny Tamás püspök 2009 tavaszán Rómában tett vizitje volt. Találkozásunkra a faszori evangélikus gimnáziumban kerítettünk sort. Milkau esperes ugyanis meghívást kapott egyházunk zsinatának ülésére – akárcsak bő két hete Fabiny püspök Rómában az olaszthoni lutheránusokéra. A vendég felszólalt, köszöntőt mondott, és ismertette egyháza történetét, utalva az olasz és a magyar evangélikusság történetében fellelhető közös szálakra.**

– *Esperes úr, nagyon jó érzés tudni, hogy Itáliában is élnek evangélikusok... A lutheránus hívek a katolicizmus fellegvárában, Róma és a Vatikán „árnyékában” is jelen vannak tehát, ha kis számban is, de tevékenyen és lelkesen. Bemutatná néhány mondatban egyházát?*

– Az olasz evangélikusság gyökerei a 16. századra, vagyis a reformáció idejére nyúlnak vissza. Legrégibbi, velencei gyülekezetünket kalmarok alapították. Innen később más itáliai városokba is elvitték a protestáns eszméket: Triesztben, Nápolyban, Rómában, Bolzanóban, Milánóban, sőt Szicíliában is vannak évszázados múltú gyülekezeteink, csakúgy, mint „fiatalok”, 20. századi születésűek. A német–svájci hittérítő hullámnak köszönhető számos gyülekezetünk s az egyház maga is kétnyelvű: német–olasz. Talán nem kell hangsúlyoznom, milyen nehéz feladat volt gyökeret eresztünk a katolikus többségű Olaszországban. Ismerjük, milyen „üldözöttnek” lenni, de mi ezt a helyzetet elfogadva szerveztük meg éppen hatvan évvel ezelőtt itáliai egyházunkat – betűszóval CELL, illetve ELKI – hivatalosan is közösséggé.

– *Érdekes, hogy „csak” hatvan éve, hiszen – ahogyan említette – Luther*

tanai már közvetlenül a reformáció után befogadásra találtak Itália földjén...

– Korábban azonban csak önálló gyülekezetek voltak. A második világháború után érett meg a helyzet arra, hogy egységes egyházzá szerveződjenek.

– *Miben lát esperes úr hasonlóságot, illetve különbséget egyházaik között? Arra gondolok, hogy mindkettő katolikus többségű országban, számarányát tekintve kisebbségi egyházként létezik, és végzi szolgálatát. Milyen tapasztalatokkal tudjuk egymást segíteni, gazdagítani?*

– A számarányok lényegesen jobbak Magyarországon, hiszen Önök háromszázezen vannak, mi pedig csak hétezen... Ezenkívül Magyarországon a protestáns egyházak ereje – a reformátusokkal kiegészülve – lényegesen nagyobb, mint Olaszországban, ahol igen „extrém kisebbségben” élünk. Nálunk konkordátum mondja ki, hogy a katolikus az állammal, és ez – úgy mond – „elnyomott pozícióba” helyez bennünket. Tudom az Önök egyháztörténelméről, hogy Magyarországon a protestáns egyházak össze tudtak fogni a katolikus többséggel szemben, Itáliában ez lehetetlen.

Fontos, hogy a magyar evangélikus egyház felismerje, milyen súlya van annak, hogy társadalmi kérdésekben megnyilvánulhat. Élnie kell ezzel a lehetőséggel, hiszen nálunk például a „véleményt” mindig csak a katolicizmus állásfoglalása jelenti. A nevelés, az oktatás is ilyen nagy lehetőség. Ahol most vagyunk, a faszori evangélikus gimnáziumban magam is szembesülök azzal, hogy milyen értékeket tud az egyházuk létrehozni az oktatás-nevelés terén. Délután pedig a lelkesképző intézetbe, a teológiára megyek...

– *A két egyház vezetői testvéregyházi kapcsolatok kiépítésén fáradoznak, kölcsönös látogatásaiknak ez az elsőrendű céljuk. Reményei szerint a kapcsolatépítés milyen területekre fog kiterjedni?*

– Úgy vélem, kisebbségi egyházaként nyitnunk kell egymás felé, hiszen az általános olasz vélekedés ellenére

– mely szerint a kisebbség egyfajta magába zárkózó elitet jelenthet – szükséges közeledni és párbeszédet folytatni egymással. A nemzetközi szervezetek – a Lutheránus Világszövetség, az Egyházak Világtanácsa, az Európai Kisebbségi Evangélikus Egyházak Kommunikációs Bizottsága – eddig is segítettek minket ebben, de fontos, hogy közvetlenül is megtaláljuk az utat egymás felé.



FOTÓ: BOLLA ZSUZSANNA

A teológián a diákcseraprogram felélésével, dr. Korányi Andrásal fogok tárgyalni. Mi az ökumenikus Melancthon Központban kínálunk egy éves tanulmányi lehetőséget magyar diákok számára Rómában. Szeretnénk szorosabbra fűzni a szálakat a pr-marketing, a média, a kommunikáció területén is, hiszen nagyon jól tudjuk, milyen fontos „eladni” magunkat, megismertetni magunkat a világgal – tudatni, hogy létezünk. Ahogyan Pál apostol is tette az Areopagoszon (ApCsel 17), szólunk kell a nyilvánosság előtt arról az Istenről, aki egyikünkötől sincs messze...

– *Esperes úr nagyszerű kiejtéssel „beszél” magyarul... Hol tanulta? Megismételné, kérem, mondatait, amelyekkel a zsinat résztvevőit anyanyelvükön köszöntötte?*

– Nos, a tudásom természetesen az útikönyvből származik... (nevet) Egy pillanat, már keresem is a jegyzeteimben: „Jó napot kívánok. Nagyon tetszik Magyarország. Sokáig szeretnék maradni. Nagyon kelleme volt nálatok. Köszönöm szépen.”

– *Köszönöm szépen én is...!*

■ KÖHÁTI DÓRA

A kezek evangéliuma

Diakóniai munkatársak találkozója a Déli Egyházkerületben

► **Első ízben rendezett diakóniai munkatársak számára egész napos találkozót a Déli Egyházkerület. Több mint hatvanan gyülekeztek össze május 16-án a Szarvas-Ótemplomi Evangélikus Egyházközség imaházában. Lázár Zsolt igazgató lelkes vezetőjét követően Gáncs Péter püspök köszöntötte a szeretetszolgálatban dolgozó és a kerület különböző pontjairól érkezett munkatársakat.**

A lelkes vezető szavaiból kiderült: régi hiányt szeretne pótolni a kerület azzal, hogy a diakóniai területén dolgozók számára rendez találkozót. Nem hagyható ugyanis figyelmen

kívül a hirdetett és a befogadott evangéliumnak az a gyümölcse, amely mint „kezek evangéliuma” válik megtapasztalhatóvá segítő szolgál-

latként az egyházmegyékben működő intézményekben és az egyes gyülekezetekben.

A nap délelőttjén a résztvevők



Szabóné Mátrai Marianna és D. Keveházi László

FOTÓ: SMIDELIUSZ ANDRÁS

először Smidéliusz András előadását hallgatták meg. A püspöki titkár bibliatanulmányában arra a kérdésre kereste a választ Mt 25,31–46 és Lk 10,25–41 alapján, hogy vajon mitől lesz a szociális munka keresztény szeretetszolgálat. A segítő és a segített kapcsolata – melyről a szociális munkával összefüggésben beszélhetünk – a keresztény szeretetszolgálat értelmében háromszöggé bővül. Ennek három csúcsán Krisztus, illetve az ő szeretetere egyaránt rászoruló segítő és segítséget váró ember helyezkedik el – hangsúlyozta az előadó.

A gondolatébresztő után – a nap témájához, illetve a Szezhlo-évhez kapcsolódva – Szabóné Mátrai Marianna püspökhelyettes beszélgetett D. Keveházi László nyugalmazott evangélikus lelkesessel, egyháztörténésszel, a

valamikor gyermekváros, Gaudiopolis első miniszterelnökével. A dialógus során az egész életét mindig másokért áldozó, ugyanakkor „beskatulyázhatatlan” Szezhlo Gábor alakja bontakozott ki a hallgatóság előtt.

A délutáni csoportmunka és az azt kiértékelő-összefoglaló fórum tovább mélyítette az addig elhangzottakat.

Az oldott hangulatú programot követően a Szarvas-Ótemplomi Szeretothon lakóival találkozhattak az ottmaradók, majd – mintegy záróakordként – az otthon udvarán került sor ünnepélyes májusfaállításra. A fa ágaira azok a kártyák kerültek, melyekre előzőleg diakóniai szolgálatukkal kapcsolatos gondolataikat írták fel a résztvevők.

■ S. A.

EGYHÁZ ÉS EURÓPA

Európai választás – mi a tét?

► A címben feltett kérdésre az Európai Egyházak Konferenciájának Egyház és Társadalom Bizottsága – további három brüsszeli székhelyű ökumenikus szervezettel együtt – a következőket említi válaszként: az elszegényedés megállítása, a menekültek védelme, a kedvezőtlen környezeti-természeti folyamatok megfordítása, a pénzügyi, gazdasági és szociális válság orvoslása. Ezeken túl feladatként hangsúlyozzák azt is, hogy az európai intézményeket, intézkedéseket „közelebb kell hozni Európa nemzeteihez és Európa polgáraihoz”

A bécsi székhelyű Európai Protestáns Egyházak Közössége is nyilatkozattal fordul az európai egyházakhoz, keresztényekhez. Az európai ön- és azonosság tudattal kapcsolatban így foglal állást: „Újra és újra felmerül az a vád, hogy az európai intézmények munkája követhetetlen. Az Európai Parlament azonban az az intézmény, amelynek tagjait a polgárok maguk választják, és amelyen keresztül befolyásolhatják az európai politikát. Az egyházak véleménye szerint az Európai Parlamentben hosszú évek óta felelősségteljes munka folyik az európai emberek érdekében.”

Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert miközben egyre több döntés születik az Európai Parlamentben és általában az európai intézményekben, miközben egyre szorosabbak a kapcsolatok a termelés és a piac területén, amikor egyre szélesednek a tudományos, oktatási és kulturális együttműködések, és amikor nemcsak a környezeti-éghajlati, hanem a társadalmi problémák sem állíthatók meg az egyes országok határainál, éppen akkor egyre szerényebb hajlandóság mutatkozik az európai parlamenti választásokon való részvétellel.

A brüsszeli ökumenikus szervezetek közös nyilatkozata így buzdít részvétellel: „Amikor ilyen nagy a tét, akkor össze kell fognunk, és – erős választási részvétellel – el kell érniünk, hogy a következő Európai Parlament humánus, szociálisan érzékeny Európát hozzon létre, amelyet mindannyian akarunk.” Az európai keresztények ökumenikus vezérfonala, az úgynevezett *Ökumenikus Charta* ezt a feladatot minden Krisztus-hívó célkitűzésékként említi. „Meggyőződésünk, hogy a kereszténység lelki öröksége inspiráló erőt jelent Európa meggazdagítására. Krisztust követő hitünk parancsára minden ké-

pességünkkel azon munkálkodunk, hogy létrejöjjön az emberséges és szociálisan érzékeny Európa, ahol érvényesülnek az emberi jogok és azok az alapértékek, mint a béke, az igazságosság, a szabadság, a türelem, az esélyegyenlőség, valamint a szolidaritás.”

Az Európai Protestáns Egyházak Közössége a közép- és kelet-európai változásokra, illetve a demokrácia terén elért eredményekre hivatkozva is hangsúlyozza a választáson való részvétel természetes voltát: „Idén ünnepeljük Közép- és Kelet-Európa demokratizálásának huszadik évfordulóját. Annak idején nagy bátorsággal és személyes odaszánással érték el azt a jogot, hogy szabadon lehessen választani több politikai párt közül. A demokráciát az élte, hogy az emberek részt vesznek benne. Ezért kérjük Önöket, hogy menjenek el szavazni az Európai választásokon.”

Az ember elkerülhetetlenül választásra is rendeltetett. Ezen nem változtat az a tény, hogy összüleink „rossz választását” az előttünk járók és mi magunk hogyan szaporítottuk. Azt azonban hisszük, hogy – a bűn szolgálatában görnyedezve is – kérhetjük minden jónak Forrásától a megkülönböztetés és a jó választás képességét. Ezzel a hittel választottak a Szentírásban is királyt, tanítványt, előljárót, s ezzel a hittel remélhetjük mi is, hogy *átkos* fenyegetésekkel és *áldásos* ígérettel teljes élethelyzetekben az *életet* tudjuk *választani* magunknak és utódainknak (5Móz 30,19).

Hajlamosak vagyunk arra, hogy akár valós, akár vélt érdektelenség-ből vagy a rossz döntés miatti féltelből megpróbáljuk elkerülni a választást. Amikor ezt tesszük, akkor is döntést hozunk, választunk. S az is lehet, hogy az ilyen választás a leg-

rosszabb döntés, amely a legkevésbé méltó felelős keresztény személyiségünkhez.

A közbeszédben sok szó esik a június 7-i választásról, de a legtöbb esetben Európáról megfeledkezve, csupán hazai szempontokra hivatkozva. Ezen a jelen helyzetben nem csodálkozhatunk, s ez ellen nem is szólhatunk. Napi problémáink, közvetlen nehézségeink tagadhatatlanok és súlyosak. Az összefüggések azonban valóságosak és komplikáltak. Ha az értékekre épülő köz- és magánéletet tartjuk fontosnak és elsőrendű célnek hazánkban, akkor – az elkerülhetetlen kontinentális összefüggések miatt – az értékek Európájáért és benne az értékek európai nemzeteiért is meg kell tennünk a magunkét. Feladataink között ott van a közéletben való részvétel, amelynek talán az első tette az, hogy éljünk a felelős választás lehetőségével.

Látjuk és a bőrünkön is érezzük a problémákat. Nyilvánvalóan nem közömbös számunkra, hogy a helyi, az országos és az európai döntéshozók is látják-e, érzik-e a bennünket próbáló nehézségeket, és hisznek-e azokban a biblikus értékekben, amelyek aktualizálása jelentené – meggyőződésünk szerint – a megoldást.

Mi is szívünkre vehetjük azt a buzdítást, amelyet felvidéki magyar református testvéreink – akik számára az Európai Unióhoz való csatlakozás mintha érezhetőbben teremne gyümölcsöket – kaptak országos előljáróiktól: „...most, amikor lehetőségünk adódik arra, hogy megválasszuk azokat, akik az európai népek nagy tengerében bennünket képviselni fognak, nagy odafigyeléssel cselekedjünk, megvizsgálva, hogy ki az, aki hajlandó felvállalni és képviselni a keresztényi életszemléletet, annak értékrendjét, nemzeti hovatartozásunk sok égető kérdését, és – ha kell – beszélni tud erről, védelmezni tudja, kiáll mellette. (...) Ne legyünk közömbösek, ne mondjuk, hogy meglesz az nélkülünk is, mivel minden szavazat számít! Ne csak állampolgári, hanem keresztényi kötelességnek is tekintsük a választást: éljünk a lehetőséggel!”

■ DR. BÓNA ZOLTÁN

Önálló egyházi jogi tanszék a református egyetemen

► **Önálló Egyházi Jogi Tanszék kezdte meg működését február elsejével a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán. Az ennek alkalmából szervezett március 25-i ünnepi rendezvényen tartotta meg nagyszerű székfoglaló előadását dr. Szathmáry Béla, a tanszék első egyetemi tanára Keresztény értékek az emberi jogok világában – A jogtudomány tanításának lehetséges szempontjai egy egyházi fenntartású jogi karon címmel.**

formátus egyház 2009. május 22-én helyreállítja az egykor erőszakkal szétszakított Magyar Református Egyház szervezeti egységét, és így az egység megteremtésének igazi tényezőjévé válik.



A református egyház büszke lehet kiváló egyházi jogászaira, köztük Szentpéteri Kun Bélára, Novák Istvánra vagy akár Kardos Jánosra is, akinek nemrég szentelt emléktáblát az egyház. Ebből a sorba áll most be Szathmáry Béla professzor, akitől az egyházi jog tudománya nagyon sokat várhat.

Az egyházi jognak óriási távlati lehetőségei vannak: a tanszék előbb-utóbb egyházi jogi intézet alakulhat át.

Csak két példát szeretnék megemlíteni: az 1904-ben Bonnban megalakult egyházi jogi intézetet a német kormány részére elkészítette a *Codex* hivatalos értékelését *Der Geist des Codex Iuris Canonici* címen; a göttingeni egyházi jogi intézet pedig az egyházi alkotmánybírók szerepét töltötte be a második világháború után.

A református egyház az egyházi jogi tanszék felállításával a katolikus egyház 1996-ban megalapított Kánonjogi Posztgraduális Intézete mellé zárkózott fel.

Sajnos az evangélikus egyház, amelynek az egyházi törvények értelmében a miskolci jogakadémia volt az egyházi jogot fejlesztő intézménye, semmiféle jogutóddal sem rendelkezik, és nagyon érzi az intézményes evangélikus egyházi jogi oktatás hiányát.

Itt is örömmel említhetem meg, hogy Birkás Antal, a Debreceni Egyetem tanársegédje 2008-ban a Miskolci Egyetemen *Luther és Kálvin jogfilozófiai és politikai filozófiai nézetei* című értekezésével PhD-fokozatot szerzett.

■ DR. BOLERATZKY LÓRÁND

► A soproni *Határnyitás '89* szimpózium előkészületei lassan a vége felé közelegnek. Így több olyan tény vált ismertté mostanára, amelyek nagyban befolyásolják a szervezés további részét. Különösen is jelentős az a hír, hogy *Németh Miklós* volt miniszterelnök elfogadta a szervező egyházak meghívását, és a pódiumbeszélgetés vendégeként szombat délelőtt jelen lesz a július 3–5. között zajló soproni eseményen. Erről és a további teendőkről beszélgettünk Cselovskyné Tarr Klárával, aki egyházunk külügyi osztályának részéről vesz részt az előkészítő munkában.

– Hol tart most a szervezés?

– Nagyon sokféle szálat kell összekötni a szimpózium szervezésekor, ebben nagy segítségünkre vannak a soproni evangélikus gyülekezet lelkeszei és presbiterei. Elsődlegesen a szállással kapcsolatos problémák kezdenek megoldódni. Most, hogy tudjuk, Bajorországban 125 felhőt és 31 diák érkezik, világossá vált, hogy

az ő elhelyezésüket úgy kell megoldanunk, hogy lehetőség szerint együtt maradjanak. Erre legcélszerűbb volt a Sopron Hotel és a lefoglalt apartmanokat igénybe venni. Kicsit meg is könnyebbültünk, miután a foglalást május 15-ig pontosítottuk, hiszen a fennmaradó helyeket a Volt fesztivál résztvevőinek adják majd ki a tulajdonosok.

– Hol szállnak meg a magyar résztvevők?

– Nekik is kedvező szállást sikerült találnunk. A soproni Szent Pál Katolikus Szakkollégium felújított, kétágyas szobáiban éjszakázhatnak. Ez azért is szerencsés, mert a hotel és az apartman árainál jóval kedvezőbbnek tudunk szállást adni minden magyar evangélikusnak. Így a korábbiól eltérően alakulnak a részvételi díjak, szokatlan módon nem felfelé, hanem lefelé: 5500 forint/éj helyett 3500 forint/éj, és ebben a reggeli is benne van.

– Mit lehet tudni a meghívott vendégekről?

– A napokban derült ki egy fontos

Határnyitás

dolog: Németh Miklós volt miniszterelnök is jelen lesz a szimpóziumon. Nagyon örültünk, hogy elfogadta meghívásunkat, és jelenlétével hozzájárul ahhoz, hogy valóban autentikus forrásból hallhassunk mindarról, ami húsz évvel ezelőtt történt.

Nem kevésbé fontos azonban *Op-latka András* jelenléte, akinek tavaly jelent meg az *Egy döntés története* című könyve magyarul, idén pedig németül. A kötet a határnyitás körülményeit taglalja körültekintően és alaposan. Szívvel ajánlom mindenkinek, aki szeretne többet tudni a '89-es eseményekről.

– Korábban szó volt arról, hogy a szervezőcsoportnak külföldi tagjai is vannak. Kik ők, és mi a szerepük?

– Igen, osztrák és bajor részről egyaránt komoly szervezés folyik: a bajor evangélikus egyházból *Ulrich Zenker* és *Hans Jürgen Luibl* segít ötletekkel, elképzelésekkel, osztrák részről pedig a pódiumbeszélgetés egyik szereplője, *Hannelore Reiner* egyházi főtanácsos, *Manfred Koch* szuperintendens



és *Solymár Mónika* bécsi magyar lelkes is részt vesz a szervezésben.

Ausztriában elsősorban a szombat délutáni programokat készítik elő: a gyülekezetek saját maguk szerveznek koncerteket, kávézást, de az ő kezükben van a Fertő tavi hajózás szervezése is. Erre is lesz tehát lehetőségük azoknak, akik ellátogatnak Sopronba július első hétvégéjén.

– Az egyház hogyan támogatja a soproni szimpóziumot?

– Mind egyházunk, mind a bajor

egyház jelentősen hozzájárul a szimpózium költségeihez: átvállaljuk a teljes útiköltséget, ha a buszos megoldást választják a résztvevők, a péntek esti és szombat déli étkezést, és azt gondolom, az olcsó szálláslehetőség is vonzó lehet. Mindezek mellett azonban az emlékezés, a közös istentisztelet és a találkozás öröme lehet a rendezvény egyik legfőbb célja a bajor, magyar és osztrák gyülekezeti tagok számára egyaránt.

■ O. I.

IGÉJE ÖRÖKKÉ MEGMARAD

Az Ó- és Újszövetséget Isten személye kapcsolja össze

Beszélgetés a frissen doktorált Gerőfiné Brebovszky Éva evangélikus lelkésszel

▶ **Gerőfi Gyuláné Brebovszky Éva evangélikus lelkész nő a napokban védte meg az Evangélikus Hittudományi Egyetemen doktori disszertációját, amelynek címe: „Verbum Domini Manet In Aeternum” – Az Ószövetség recepciójának vizsgálata a Zsidókhoz írt levélben az intertextuális módszer segítségével. Első ránézésre boncolgatni kezdtem a címet, de aztán inkább a disszertáció szerzőjét kértem meg, hogy bogozzuk ki együtt a szálakat. Bolla Zsuzsanna interjúja.**

– *Első hallásra csak sejtelmeim vannak arról, mit rejthet ez a bonyolult cím. Elmondaná nekünk pár mondatban a dolgozat lényegi gondolatait?*

– Legjobb az értekezésemhez kiadott téziszfüzet címlapképevel tudom megvilágítani a lényegi mondánivalót. A képen a Deák téri evangélikus templom oltárképe feletti timpanonon lévő dombormű látható. Egyik oldalon az „Úr Igéje örökké megmarad” evangéliumi felirat olvasható latinul – ez a disszertáció latin címe is –, a másik oldalon Mózes két kőtáblája van a parancsolatokkal. Alattuk a háromszögben Isten neve olvasható héberül.

Ez a három együtt pontosan azt fejezi ki, hogy az Ószövetséget és az Újszövetséget ugyanannak az Istennek a személye kapcsolja össze. A kép lényegi mondánivalója egyezik a Zsidókhoz írt levél alapmegállapításával, mely szerint Isten régi szava az Ószövetségben és végső szava Krisztusban ugyanannak az Istennek a szava. Tehát folyamatoság van az Ószövetség és az Újszövetség között, ezért idézi az ismeretlen szerző olyan sokat az Ószövetséget Isten szavaként. Idézi és befogadja annak gondolatait, képeit saját szövegébe: ezt nevezzük recepciónak. A recepció azonban sokkal több mint pusztán idézethalmozás. Az átvett szöveg beépül új környezetébe, módosul a jelentése, de egyben átalakítja az őt befogadó gondolatmenetet, és így egy lényegileg új szöveg születik. Az irodalomtudomány ezt nevezi intertextualitásnak, a szövegek termékeny dialógusának. Az ószövetségi fogalmak, képek, intézmények új értelmezése krisztologikusan történik. Krisztus a kulcsa az ószövetségi kijelentésnek.

– *Jézus személye hogyan köti össze az Ó- és Újszövetséget? A levél hogyan ír róla?*

– Először is különlegesség, hogy az evangéliumok után ez az irat foglalozik a legtöbbet Jézus földi életével. Beszél az ő együttérzéséről, hozzánk hasonlóságáról, engedelmisségéről, arról, hogy szenvedései által lett tökéletes főpap. Egyedül ez a levél nevezi Krisztust az Újszövetségben főpapnak, mégpedig Melkisédek rendje szerint. Krisztus halálának az értelmezését az Ószövetségből vezeti le. A Tóra kultikus szövegeiből kiemeli a főpap személyét és a nagy engesztelés napi áldozatbemutatóját, amely által a népet megtisztítja az év során elkövetett bűnöktől. A szertartás végeztével megnyílik az ember útja Istenhez, és az Istenrel való kapcsolat helyreáll. Ezt a kultikus cselekményt és funkciót alkalmazza metaforikusan Jézusra.

A levél írója azonban még tovább

lép, és Jézusról elmondja, hogy ő nemcsak főpap, hanem egy személyben az áldozat is. Az ő áldozata viszont tökéletes, ezért nem szükséges megismételni, mert egyszer és mindenkorra megnyitja az utat Istenhez, a mennyei szentélybe, és végérvényesen rendezi Istennek és népének a kapcsolatát.

Fölmerülhet a kérdés, hogy miért van szükség erre a kultikus metaforára Jézus kereszthalála jelentőségének bemutatásakor. Tudjuk, hogy a kereszt botrányt jelentett a zsidóságnak és bolondságot a pogányoknak. Nem lehetett könnyű szembesülni az ókori kereszténységnek azzal a ténnyel, hogy Jézus Krisztus, az ő Uruk szegényfán végezte, amely a rómaiak szemében a leggyalázatosabb, legmegalázóbb kivégzést, a rabszolgák és gyilkosok halálnemét jelentette.

Számos kutatóval együtt feltételezem, hogy a levél egy Rómában található, értelmiségi gyülekezethez íródott, amelynek tagjai alaposan ismerték az Ószövetséget. A gyülekezetet az a vád érthette, hogy ateisták. Ekkoriban (80-90 között) már a zsidóság elhatárolódott a kereszténységtől. Azonban nem sorolhatták be a művelt rómaiak a keresztényeket más ismert vallásba sem, mivel nem volt kultuszi helyük – templomuk –, nem mutattak be áldozati szertartást, és nem rendelkeztek főpappal. Az ateizmust akkoriban a legmélyebb megvetéssel sújtották, és államellesnek tartották. Ez a vád a közösségben identitásválságot okozott.

Írásával a szerző meg akarta mutatni a gyülekezetnek, hogy van főpapjuk, aki egyszeri áldozatot mutatott be értük, van mennyei szentélyük, tehát szilárd a vallási identitásuk. Ez a főpap pedig maga Jézus Krisztus, és az ő áldozata azonos kereszthalálával. A 12. fejezet első verseiben válik nyilvánvalóvá, hogy a főpap metafora valójában a kereszthalált jelenti. Így akarja a szerző a hitükben megfáradt, bizonytalan testvéreit erősíteni egy kultikus teológiával. A mai olvasónak sajnos éppen ez jelen nehézséget a levél képi világának megértésében. Pontosan itt jön segítségünkre az intertextualitás, amely rámutat a levélben összedolgozott szövegek háttérére, és segít a megértésükben.

– *Mit jelent az, hogy az intertextualitás módszerét alkalmazta a levél vizsgálatakor?*

– Először a tipológia mint módszer segítségével vizsgáltam a levélben az ószövetségi elemek meglétét. Amikor Neuendettelsauban 2003-ban egyházkunk segítségével kutathattam, az ottani újszövetséges professzor, Wolfgang Stegeman hívta fel a figyelmemet az intertextualitásra, egy új, addig még bibliai könyvekre alig alkalmazott írásmagyarázati módszerre. Ennek lényege az, hogy a források fel-tárásán túl rámutat arra, hogy a pre-textusokból – az idézett műből – átvett szövegek végső helyükön új szellemi egységgé nőttek össze az író gondolataival, és jelentésük megváltozott. Ezért egészen új tartalmakat fejezhetnek ki az olvasó számára, ami akár ellentétes is lehet az eredeti kontextusuk jelentésével. Ez a Zsidókhoz írt levélben is így van, hiszen úgy építi be az író az utalásokat, hogy sokszor észre sem vesszük, hogy az Ószövetség nyelven beszél Jézus istenfiú méltóságáról. Csak aki jól ismeri a Bibliát, az fedezi fel ezeket az utalásokat és visszhangokat a

szövegben. Ez az olvasóra koncentráló módszer lehetőséget ad arra, hogy a szöveget több szinten értelmezzük. Amikor az olvasó felismeri az idézetet, emlékezetébe idéződik annak eredeti szövegekörnyezete, és ez meggazdagítja a metatextus – a végszöveg – értelmezését.



A SZERZŐ FELVÉTELE

– *Mondana példát erre?*

– Ha olvassuk Mózes nevét a 3. fejezet elején, eszünkbe jut mindaz, amit róla tanultunk, és ez belekapcsolódik értelmezésünkbe. A 3,1–6 összehasonlításában azonban Mózes személye a Fiú alá rendelődik, ő szolga, míg Jézus a Fiú az Isten házában. A versekben megjelenő utalás a 4Móz 12,7-re Mózes hűségét dicséri az Izrael háza vezetésében. Az új helyen azonban megfordul a jelentés: azt bizonyítja, hogy Mózes szolgálóként végzett hűségénél mennyivel nagyobb Jézus hűsége Isten iránt. Mindezek egyben jelzések az őskeresztény gyülekezet számára arra vonatkozóan, hogyan lehet krisztologikusan olvasni az Ószövetséget. Hogyan lehet megtalálni a nekünk szóló, ma is releváns üzenetét. Ezt értem az Ószövetség recepcióján. A levél átveszi Isten szavaként az Ószövetség kijelentéseit, azokat intertextuálisan beépíti és nyelvileg felhasználja a Krisztusban megjelent új kifejezésére

– *De azért van, amit mégsem veszünk át...*

– Igen, a kontinuitás mellett jelen van egyfajta diszkontinuitás is. Maga a Zsidókhoz írt levél is azt mondja, hogy az áldozatok sora véget ér Krisztussal, ezeknek nincsen folytatásuk, mert szükségtelen. A szentélyt a bűnös embertől elválasztó kárpit megnyílt, és elsőként bement oda Krisztus, hogy ő legyen az út mindenki számára Istenhez. A Zsidókhoz írt levél ezzel nem utasítja el az Ószövetséget, nem nevezi idejétmúltnak, hanem úgy mutatja be, mint ami nélkül nem érthetjük meg Krisztus halálának igazi teológiai jelentőségét. Az első szövegben megígért új szövetség teljesedik be Jézusban. Ez azt jelenti számunkra, mai keresztényeknek, hogy az Ószövetség nélkül nem tudjuk helyesen megérteni az újat. Ez a szoros kapcsolat adja meg a keresztény egyház számára azt a teológiai alapot, amely megvéd bennünket attól, hogy feloldódjunk a különböző modern vallásos irányzatokban.

Korunkban vannak úgynevezett „ezoterikus Krisztus-képek”, és számos szellemi irányzat megpróbálta már Krisztust befogadni rendszerébe. Például a Krisna-hívők állítják, hogy Jézus is egy Buddha, azaz megvilágosodott volt. Az iszlám követői

is tisztelik, benne van a Koránban. Az ezoterikában, New Age-ben is utalnak Jézusra és szavaira. A keresztény egyház úgy tudja megőrizni identitását és sajátos jellegét, ha ragaszkodik az Ószövetséghez, és kimondja: Jézus Krisztus Istene azonos az Ószövetség Istenevel, akit akkor értünk meg helyesen, ha Jézuson keresztül értelmezzük.

– *Miért éppen ezt a témát választotta?*

– Régióta izgatott engem, hogy miért idézi annyit a levél az Ószövetséget, és milyen módszerrel. Már 1987-ben, amikor lehetőségem nyílt egy évet ösztöndíjként Erlangenben, az egyetemen tölteni, foglalkoztam ezzel a hermeneutikai problémával. Írtam is egy dolgozatot Jürgen Roloff professzornál a páli és a Zsidókhoz írt levélben meglévő tipológiáról. Az intertextuális módszer, amely az olvasóra koncentrálni, sokkal jobban megfelel azonban a szövegek dialógusának kutatására.

Egyébként a módszer nem ismeretlen a magyar olvasók előtt sem. Umberto Eco világhírű könyve, A rózsza neve intertextuálisan van megírva. Az író maga is bevallja, hogy valójában majdnem minden mondata középkori kódexből, teológiai vagy filozófiai műből származik, ezeket összeszövi egy saját mesefolyammá. Az értő, középkori írásokat ismerő olvasó felismerheti az idézeteket, tudhatja, honnan valók, és ez számára megnöveli a jelentés gazdagságát. Ám aki nem ismeri ezeket az idézeteket, az is élvezi a művet egy másik szinten.

– *De mi a különbség a plágium és az idézetekkel telerakott könyv között?*

– Plágiumnak azt nevezzük, amikor valaki mástól eltulajdonított felismeréseket, gondolatmenetet sajátjaként állít az olvasóközönség elé, és ezért elismerést vár. Az intertextualitás lényege pontosan az, hogy épít az olvasó meglévő ismereteire: a beépített idézetek, utalások, visszhangok kiváltak az olvasóból egy „Aha!” élményt, amelynek segítségével régi olvasmányélményeit összekapcsolja a szerző gondolataival, és aktualizálja azokat saját helyzetére. A Zsidókhoz írt levél szerzője a Jézus személyéhez fűződő teológiai kijelentéseket ószövetségi idézetekkel fejezi ki, így téve azokat megfogalmazhatóvá, kézzelfoghatóvá. Ugyanakkor ezzel elfogadja az Ószövetség alapvető teológiai meglátásait Istenről, kegyelemről, és beépíti ezeket saját teológiájába.

– *Miben lett más ennek a módszernek tükrében az Újszövetségben idézett ószövetségi részek elemzése?*

– Ez a módszer megszabadítja a kutatót azoktól az előítéletektől, amelyek az allegrikus vagy a tipologikus Ószövetség-értelmezéshez tapadnak. Ez a módszer értéksemleges. Lehetőséget ad arra, hogy maguk a szövegek jussanak szóhoz, és megértjük: egymásra hatásuk során hogyan jött létre a levélben egy új krisztológia, egy új bibliamagyarázat és egy új ekkleziológia. A Zsidókhoz írt levélben a szövegek dialógusa jól kimutatható intertextuális hálót hozott létre. A szerző különböző pontokon beszél Jézus főpapságáról, mielőtt részleteznék, mit ért ezen. Ez a retorikailag pompásan megszerkesztett mű ezzel a hálóval is segíti a metafora helyes megértését.

– *Az Ószövetséget a korai kereszténység számára magyarázni kellett.*

Korban tőlünk az Újszövetség is távol van. Mi ad segítséget ahhoz, hogy felvegyük, a levél mai kontextusban mit jelenthet a számunkra? Hogyan tehetjük ezeket a régi szövegeket magunk és gyülekezeteink számára kézzelfoghatóvá?

– A kérdésben is említett időbeli távolság miatt nagyon fontos a Biblia könyveinek magyarázata. A történeti módszer segítségével megértjük a kort, az első olvasók világát. Ezután kerül sor a nekünk szóló interpretációra. A dolgozatomban „gyülekezeti olvasat” címszó alatt beszélek arról, hogy miként lehet korunkra aktualizálni az üzenetét. Kifejtem, hogy saját kontextusunkból hogyan érthetjük a levelet. Önökben a szövegek félreérthetőek, mert az emberek bibliai és egyházismereti háttere csekély. Az intertextuális vonatkozások feltárása komoly munkát igényel.

– *Dolgozatának felismeréseit hogyan tudta eddig hasznosítani a gyakorlatban?*

– Először is megnyugtató, hogy az Újszövetség írói nem illegitim módon értelmezték az Ószövetséget. Módszerük ellenőrizhető, hermeneutikai alapállásuk lehet a mi bibliaolvasásunk meghatározó eleme. Mivel az őskereszténység igent mondott az Ószövetségre, és Bibliájává tette, ezért ez bennünket is kötelez az Ószövetség jobb megismerésére. A Zsid 1,2 olyan írásértelmezési kulcsot ad a mi kezünkbe is, amelynek segítségével lehetővé válik az Ószövetség krisztologikus értelmezése a szószéken, bibliaórákon és az egyéni csendességben.

A gyülekezeti munka során több bibliaórárt vettem már alapul a Zsidókhoz írt levelet, többször prédikáltam a textusokról, és nagyon sokat gazdagodtam a munkám által. Fontosnak tartom, hogy rámutassak arra, hogy nekünk, keresztényeknek zsidó gyökereink vannak, és rá vagyunk utalva az Ószövetségre. Nekünk is úgy kell néznünk az Ószövetséget, hogy ez a miénk, közel áll hozzánk, hiszen a hitünk alapja. A gyülekezeti szolgálaton kívül óradóként oktatok a hittudományi egyetemen, és ott is fel tudom használni a kutatási eredményeket.

– *Stegemann és Roloff professzor nevét emlegette, mint olyanokét, akik kint segítették a munkájában. Itthon ki volt az, akihez kérdéseivel fordulhatott?*

– Témavezetőm dr. Fabiny Tamás egyetemi tanár, püspök volt. Sokat segített a dolgozattal kapcsolatban. Egyetemünk könyvtárosainak is sokat köszönhetek. A disszertációval lassan készültem el, gyülekezeti munka és család mellett nem mindig jutott rá idő.

– *Volt olyan, amikor fel akarta adni?*

– Nem, ilyen nem volt, bár voltak, akik azt mondták, hogy nem fogom én ezt már befejezni. De Istennek adok hálát, hogy gyülekezet mellett, család mellett is lehetett tudományos munkát végezni, és eljuthatam a befejezésig. Megérte.

– *Habilitálni is szeretne?*

– Ezen még nem gondolkodom. Számomra nagyon sokat jelent a gyülekezeti lelkészi szolgálat. Örülök annak is, hogy a teológián kamatoztathatom ismereteimet. Szeretnék azonban tovább foglalkozni a Zsidókhoz írt levél rejtelmeivel és esetleg kommentárt írni róla.

„Oroszlánoktól fenyegetett” könyvterjesztés

Keresztény könyvszakmai műhelybeszélgetés

► A keresztény könyvterjesztők hagyományos, *Könyv/Misszió* elnevezésű szakmai napja – amelyet eddig három alkalommal rendeztek meg, mindig márciusban – az idén elmaradt. A keresztény könyvkiadók és -terjesztők számára ezért „kárpótlásul” a májusi Szent István könyvhét idejére szerveztek jóval kisebb, szűkebb körű pódium- és műhelybeszélgetést május 14-én a Pilinszky János irodalmi kávéházban. A „*Menjete a keresztutakra!*” (Mt 22,9) – *Könyvterjesztés a templom falain kívül* címmel rendezett alkalom házigazdája és a beszélgetés moderátora dr. Herjeczki Kornél, a Harmat Kiadó igazgatója volt.

Keresztény könyvterjesztők szakmai napja – könyvek nélkül. Első pillantásra röviden így jellemezhető az alkalom, amelyen a résztvevők nem láthattak könyvárusító standokat, és nem egy nagy területű sportcsarnokban, hanem egy kávéház alagsori termében gyűltek össze szakmai tapasztalatcserére. Mint bevezetőjében dr. Herjeczki Kornél elmondta, idén gazdasági okok miatt nem vállalkozhattak a hagyományos könyvmissziós nap megszervezésére. A keresztény kiadványok iránt érdeklődők azonban a Szent István könyvhétre való időzítésnek köszönhetően mégsem maradtak könyvek nélkül, hiszen a könyvhéten az összes jelentős keresztény könyvkiadó képviseltette magát, és felvonultatta kínálatát.

A könyvszakmai beszélgetés házigazdája egy ösztöregyi történetet idézett fel Izrael északi országrészének asszír rabigá alá kerülése idejéből. A bibliai szakaszban említett, az izraeliták életét fenyegető oroszlánokat Herjeczki Kornél metaforikus értelemben a mai kor kereszténységét és keresztény könyvterjesztését veszélyeztető tényezőkre alkalmazta, külön kiemelve a jelenleg is tartó világgazdasági válságot. Miközben a könyv- és iratterjesztés a keresztény misszió igen jelentős szegmensét teszi ki, amelyről a kereszténység nem mondhat le – hangsúlyozta a Harmat Kiadó igazgatója –, a világban számos olyan negatív jelenség tapasztalható, amely kimondottan ez ellen dolgozik, és akadályozza a kiadványterjesztés terén kívánatos kibontakozást – különösen abban az esetben, ha egy ilyen kezdeményezés a „keresztény” jelzöt is magán viseli. Válság idején ellenben – amikor az egyéni létsorsok is krízisbe kerülnek – sokan fordulnak a lelki, spirituális irodalom felé, és az evangélium terjesztését középpont-

ba helyező keresztény könyvmisszióknak erre reagálnia kell.

„Hogyan érinti a gazdasági válság a keresztény könyvkiadást, illetve mutatkozik-e a válság kapcsán valamilyen esély, amely pozitívan befolyásolja a kiadást és az értékesítést?” – tette fel a kérdést Herjeczki Kornél a pódiumbeszélgetés résztvevőinek: *Monty Taylor*nak, a Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány elnökének, *Kenéz Tündének*, a Good News keresztény könyvesbolt vezetőjének és



Egyházunk könyvkiadójának sátra a Szent István könyvhéten a Ferencciek terén

Bakkai Évának, a gyülekezeti iratterjesztés dabasi munkatársának.

Monty Taylor kiemelte: a válság több szempontból nehezíti a könyvkiadás ügyét, ugyanis miközben kevesebb kiadványt tudnak értékesíteni, a kiadóknak jelentősen növekvő költségekkel kell szembenézniük. Keresni kell a kiadások csökkentésének és a költséghatékonyságnak azokat a megoldásait, amelyek alkalmazásával nem éri hátrány a vásárlókat. Ilyen lehet például az internet és az e-mail kiterjedtebb használata a minimumra redukált postai levelezés mellett. Törekedni kell arra is, hogy – ameddig lehetséges – elkerülhető legyen a kiadványok árának emelése, és keresni kell az árkedvezmények biztosításának lehetőségeit.

A Good News könyvesbolt vezetője, Kenéz Tünde a válság konkrétan begyűrűző, számokban is megmutató hatásairól is be tudott szá-

molni. 2009-ben az előző év ugyan-ezen időszakához képest a forgalom húszszázalékos visszaesését tapasztalták, s mindezt úgy, hogy a költségek lefaragásának összes lehetséges formáját kihasználták már, nincs több lehetőségük kiadásokat csökkenteni. Reményt jelent azonban a karácsonyi időszak minden évben fellendülő forgalma – idén is ebben bíznak.

A helyi gyülekezeti iratterjesztésben még nem észlelhető a válság jelentősebb hatása – tette hozzá Bakkai Éva gyülekezeti munkatárs –, ennek azonban az is oka, hogy Dabason jól működő „vándorkönyvtár” működtetnek, így a gyülekezeti tagok sok olyan keresztény kiadványhoz juthatnak hozzá, amelyért nem kell fizetniük. A válság hatására azonban az emberek a gyülekezetben is kevesebb könyvet vásárolnak, akárcsak a világi könyvpiacra.

Fodor Csaba, a Kálvin Kiadó terjesztési vezetője elmondta, hogy a 2008-as Biblia-év programsorozat hatása tetten érhető a bibliaeladások eddigi, növekvő számaiban, idén azonban már jóval nehezebb körülmények között kell fenntartani azt az egyébként is nagyon kényes pénzügyi egyensúlyt, amelyet a Kálvin Kiadó esetében közel ezeröttszáz partnerrel fenntartott viszonylatodói vagy bizományosi kapcsolat jelent. A tetemes kintlévőségek és a romló gazdasági viszonyok ellenére a Kálvin Kiadó továbbra is igyekszik megtartani alacsony árait és árkedvezményeit.

Egyházunk képviseletében *Kenéz K. Péter* fejtette ki gondolatait. A Luther Kiadó igazgatója kijelentette: naivitás lenne arra várni, hogy a válság hatására az emberek tömegével kezdenek el keresztény könyveket keresni és vásárolni. Az egyházzellenes hangulatok sajnos még ma is határos Magyarországon, és bármilyen kezdeményezés, esemény, program, amelyet a „keresztény” jelzővel illetnek, az emberek többségében inkább gyanakvást kelt, mint érdeklődést. Ennek az ellenállásnak a leküzdése a hazai keresztény egyházak számára bizonyosan nagyobb kihívást és hosszabb elhúzódó feladatot jelent, mint a válság negatív hatásai ellen folytatott küzdelem.

■ PETRI GÁBOR

SOUL- ÉS GOSPELFESTIVÁL – HARMADSZOR!

Pünkösöd a Westend tetőteraszán

► Van abban valami szimbolikus, hogy ebben az évben a tavaszi időpontok közül éppen pünkösöd szombatja és vasárnapja volt szabad a bevásárlóközpont tetőteraszán az idei soul- és gospelfesztivál számára. Az első pünkösöd ugyanis nyilvános esemény volt egy ókori főváros, Jeruzsálem szívében, amely nagyon is magára vonta a kívülrőlők figyelmét. Az ősegyház imájára kiáradó Szentlélek bátorsággal és bölcsességgel töltötte el a hívőket, akik nagy erővel és hatékonysággal tettek tanúságot Jézus föltámadásáról az összegyülekező többzetes tömeg előtt. Nincs más vágyuk ma a budapesti Városmiszió óta immár harmadszor megvalósuló gospelfesztivál szervezőinek sem: a keresztény zenekarok vezetésével imádkozni Istenhez, átélni a Lélek kiáradását és Budapest szívében tanúságot tenni minden embernek a Föltámadotról!

Amikor 2007-ben először sikerült gospelfesztivált rendezni a Westend tetején, már az is félig-meddig csodának számított. Abban viszont, hogy a Városmiszió gyümölcseként most már sorrendben harmadszor nyílik erre lehetőség, már valóban a Gondviselés munkáját láthatjuk... Nagy segítséget nyújt mindebben a bevásárlóközpont menedzsmentjének példamutató támogatása és az Esztergom–Budapesti Főegyházmegye segítségével – a munka oroszlánrészét pedig idén is a *László Viktor* vezette *Ez az a nap!* Szervezőiroda végzi, ökömenikus összefogás keretében.

Az elmúlt két fesztivál során már bebizonyosodott, hogy a megfelelő helyszínen színvonalas zenei program felvonultatásával igenis meg lehet szólítani a mai fiatalokat az evangélium üzenetével. A szervezőket idén is az vezérelte a műsor összeállításában, hogy a fellépők lelkedjenek az evangéliumért, dalikat hassa át az Isten iránti lángoló szeretet, ugyanakkor megfelelő zenei-előadói kvalitásokkal is rendelkezzenek.

Ennek szellemében lép színpadra május 30-án, szombaton 17 órától a műfaj klasszikus hagyományait követő hazai *Joy Gospel Music* népes kórusával és nyolc fűvőst is felvonultató zenekarával. Autentikus fekete gospelt szólaltat meg ezután a hollandiai *Joanny Muskié* énekesnő vezetett formáció (*Joany & More Gospel*). A színes bőrű művész nemcsak hatalmas erejű, magával ragadó előadó, de hazájában rendszeresen foglalkozik hátrányos helyzetű, bevándorló és börtönből szabadult fiatalokkal. Hisz abban, hogy a gospelmuzsika bibliai üzenete az ő életüket is megváltoztatja majd...

A két esti koncert inkább a fiatalabb generációhoz szól. A tavaly hazánkban is járt brit *Superhero* és a világszerte ismert ausztrál *Planetshakers* lendületes, dallamos rockzenét játszik, elgondolkodtató, igényes szövegekkel, tiszta, evangéliumi tartalommal. Ez az a fajta zene, amelynek hallatán a nem hívő fiatalok csodálkoznak: „Nem gondoltam, hogy a keresztények ilyet is tudnak...” Pedig nagyon is tudnak, nemcsak zenélni, de örülni és ünnepelni is, hiszen – a világi előadók többségével szemben – nekik tényleg van okuk rá!

Másnap, pünkösödvasárnap öt órától a hagyományos hangzással megszólaló, százötven fős *Golgota gospelkórus* áll a színpadra – mindez máris biztosítéka a felszabadult, örömteli hangulatnak. Utánuk a hazánkban jól ismert *Pintér Béla* következik, aki fiatal kora ellenére a magyar keresztény könnyűzene klasszikusának számít, tucatnyi lemezzel a háta mögött. Dalainak őszintesége, előadásának érzékenysége valóban megérinti a szíveket. Szerzeményei

azt sugallják, hogy Isten kegyelméből lehetséges Magyarország lelki-szellemi újjászületése...



Gyárfás István, a hazai dzsesszéletből jól ismert gitáros-énekes vezeti a következő csapatot, a sokhangú, sok műfajú *BPA Gospel Teamet*, amelynek repertoárján egyaránt szerepelnek tradicionális spirituálék, mai keresztény dalok és saját szerzemények. A különleges „dzsesszes” hangzásról mindvégig a zenekarvezető gondoskodik.

És végül... a világ végéről, Új-Zélandról érkezik hozzánk fesztiválzáró koncertre az öt fiatal tagból álló *Parachute* (ejtsd: parasut) *Band*, amelynek tagjai a híres és hazánkban is ismert Hillsong United frissességével, korszerű hangzásával és mély lelki tartalmával kívánják megszólítani a fiatal generációt – világszerte sikerrel.

A fesztivál mindkét napjára ingyenes a belépés, így hát nyugodtan hozhatunk magunkkal nem hívó vagy kereső barátokat, fiatalokat, családtagokat – hiszen nagyrészt ez adja az egész esemény értelmét.

De lássuk, mi lesz még! Először is: a fesztiválon a szombat is gyermeknap! A hagyományokhoz híven idén is működik majd gyermekszínpad, ahol mindkét napon 15 órától kezdődik a program. Szombaton a *Bóbida együttes* és a *Sisa Show* társulata vezeti a játékokat, az éneklést, vasárnap pedig *Pintér Béla* jön a *Csometékkal*, de nem hiányozhat több generáció kedvence, *Gryllus Vilmos* sem.

Napközben délelőtt 10 órától érdemes lesz körülsétálni a tetőkert sátrai között, ahol a *Misszió Expó* kiállítói mutatják be mindazon evangélicációs módszereiket, amelyek segítségünkre lehetnek a különböző területek, társadalmi csoportok missziójában.

A zenes programokon kívül minden este Meghallgatlak-sátor is várja azokat, akiknek kérdéseik vannak a keresztény hittel kapcsolatban.

Reméljük, hogy a pünkösdi hétvége nagyszabású missziós megmozdulása sokak számára több lesz mint kellemes szórakozás, és az evangélium szava – amelyet az egész fesztivál minden perce közvetíteni akar – számos szívben célba talál!

■ VÁRKONYI ZOLTÁN

A programról részletes információ a www.ezazanap.hu weboldalon található.

Ünnep a megmaradás reményében

Rábcakapi község első írásos említésének nyolcszázadik évfordulójáról emlékezett meg a falu önkormányzata május 16-án, szombaton. A ma mintegy százkilencven lelket számláló evangélikus település a megmaradás reményében úrvacsorai hálaadó istentisztelettel kezdte az ünneplést. Az igehirdető *Ittész János*, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke volt. A világháborúkban elesett hősök emléktáblájának megkoszorúzása után a falu lakói, az elszármazottak és a vendégek átvonultak a Fő térre, ahol az évforduló emlékére állított emlékoszlopot *Tubán József* csornai lelkész áldotta meg.

■ MENYES GYULA felvétele



HIRDETÉS

Felhívás

2007-ben az országos presbitérium megalkotta szabályrendeletét (I/2007. V. 10.) az Ordass Lajos-díjról és a Prónay Sándor-díjról. A díjakat tavaly első ízben ítélte oda a kuratórium. A kitüntetések 2009. évi odaítélésére a kuratórium ajánlásokat vár egyházunk tagjaitól.

Emlékeztetőül: az Ordass Lajos-díj olyan feddhetetlen életű, magyar vagy külföldi, felszentelt – akár más felekezetű – személynek ítéhető, aki kiemelkedően sokat tett a magyar evangélikus egyházért. A Prónay Sándor-díj olyan világi személynek vagy intézménynek ítéhető, aki vagy amely kiemelkedő szellemi vagy anyagi támogatással áll a Magyarországi Evangélikus Egyház mellett.

Az ajánlásokat – 1500-3000 leütésnyi indoklással – a kuratórium titkárának címére kérjük eljuttatni 2009. június 15-ig: Zászkaliczky Zsuzsanna, 1085 Budapest, Üllői út 24. vagy zsuzsa.zaszkaliczky@lutheran.hu

HIRDETÉS

A Harkai Evangélikus Egyházközség presbitériuma szeretettel vár mindenkit templomába, ahol május 30-án 15 órakor *Gabnai Sándor*, a Soproni Egyházmegye eszperese hivatalába iktatja *Wagner Szilárdot*, a gyülekezet megválasztott lelkészét. Igét hirdeti *Ittész János*, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke. Az úrvacsorai istentisztelet után szeretetvendégségre várjuk testvéreinket!

HIRDETÉS

Zenei tábor Várpalotán

A Várpalotai Evangélikus Egyházközség a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület gyülekezeteiben élő általános iskolás korú gyermekek részére bentlakásos zenei tábort szervez július 12–19. között. Zeneoktatás: gitár, basszusgitár, hegedű, brácsa, cselló, nagybőgő, furulya, klarinét, fagott, fuvola, trombita, harsona, kürt, tuba, zongora, harmonium, orgona és szolfézs.

A részvételi díj bejáróknak: 8000 Ft; szállást kérőknek: 15 000 Ft. Jelentkezési határidő: június 14. Jelentkezni lehet *Tóth Attila* lelkésznel a 20/824-3478-as telefonszámon vagy az attila.toth@lutheran.hu e-mail címen. A jelentkezéssel együtt előleget kell fizetni, melynek összege 5000 Ft.

Az érdeklődőknek részletes táborprogramot és jelentkezési lapot küldünk e-mailben. Mindenkit örömmel várunk!



ASZTALI BESZÉLGETÉSEK...

A CSENDESSÉG FELÉ

LUTHER KIADÓ

A hónap könyve akció – május

Asztali beszélgetések 2.

Vásárolja meg a hónap könyvét kedvezményesen! Az evangélikus könyvesboltban történő vásárlás vagy közvetlenül a Luther Kiadótól való megrendelés esetén az adott hónapban 30%-os kedvezményben részesül. Eredeti ára: 2200 forint.

http://bolt.lutheran.hu/
E-mail: kiado@lutheran.hu
Fax: 1/486-1229
1085 Budapest, Üllői út 24.

► **Időszerű éppen most felvetni a kérdést, amikor társadalmi életünk mélypontján mi, keresztények keressük az utat. Mit tehetünk szekularizált társadalmi viszonyaink között jó lelkiismerettel azért, hogy a válságos időszak minél gyorsabban és minél kisebb kárral elmúljon? Mit tehetünk népünk, nemzetünk, jövőnk jobbitása érdekében – jézusi szellemben?**

A kérdés tehát komoly és sürgető. Jézus személyének megítélését nemcsak a saját korában, de most is a sokértelműség jellemezi. Úgy tűnik, mindenki annak látja Jézust, aminek akarja, ami megfelel szándékának, beállítottságának. De milyen az igazi „közéleti” Jézus? Vehetünk-e példát róla a közéletiség síkján is?

Való igaz, hogy az evangélisták nem a politika nézőpontjából fogalmazzák meg Jézusról szóló híradásait. Viszont éppen ezért feltűnő a hit és a közéletiség kölcsönhatásainak, találkozási pontjainak gyakorisága. Így nyílik lehetőség arra, hogy meggrajzoljuk Jézus politikai, közéleti „arcélét”.

Izrael társadalmi berendezkedése

Izrael eredeti államformája teokrácia. Ez felett meg a letelepedett és egységes nemzetté formálódó Izrael önértelmezésének, miszerint a nép egyetlen társadalmi, ugyanakkor egyetlen vallási közösség is. A politika és a vallás hatóköre tehát teljesen egybeesett, és mindkét vonatkozásban Jahve az Úr. A nemzet alkotmányosa a *Tízparancsolat* (*Dekalógus*, *Tóra*) azzal a tudattal, hogy nem Izrael népe alkotta meg, hanem a szabadító, szövetséges Isten, akinek tekintélye felette áll a produktum, a szöveg tekintélyének. Erre utal a *Tízparancsolat* bevezetője (2Móz 20,2–3; 5Móz 5,6–7) és Izrael himnusza, a *Sóma* (5Móz 6,4–5).

Isten a maga uralmát három hatalmi ágon gyakorolta. Az első hatalmi ág a *Dávid házból származó dinasztikus király*, aki a társadalmi életet szervezte, de nem volt joga átnyúlni a vallás területére. A második hatalmi ág az *Áron házból származó főpap*, aki a lévita papsággal az egyetlen legitím központhoz (szent sátor, majd a jeruzsálemi templom) szervezte a kultuszt, de akinek nem volt joga „átnyúlni” a társadalom politikai szervezésébe. A harmadik hatalmi ág az Isten Lelke által megragadott és elhívott *prófétaság*. Ez hit-erkölcsi felügyeletet gyakorolt a király és a főpap felett egyaránt, hiszen az élő Isten a próféták szolgálatán keresztül fejtette ki politikakritikai és egyházkritikai tevékenységét.

Ez a teokratikus berendezkedés csupán *Dávid* király uralomát alatt működött gördülékenyen. Fiának, *Salamonnak* az uralomát után az állami berendezkedést szétzúzta a belpolitikai válság, az ország kettészakadása. Később világpolitikai események adták meg a kegyelemdőfést. Északon az asszír bekebelezéssel, délen pedig a babilóniai fogsággal Izrael állami léte megszűnt. A fogságból való hazatérés után a restaurációs törekvéseket a szeleukida, majd a római uralom törte derékba.

Jézus születése idején a teokrácia feltételei már régóta nincsenek meg. A király nem *Dávid* uralkodó, hanem idegen, a római érdekeket kiszolgáló *Heródes*. Vagyis a király illegitim. A főpap sem *áronita*. A papi és főpapi méltóság korrupcióval vásárolható tisztségek. A papság is illegitim. A prófétaság pedig több száz éve megszűnt. A követelményrendszerből csupán egyetlen elem maradt meg, az i. e. 164-ben újraszentelt jeruzsálemi templom, de már nincs benne az Isten jelenlétét és uralmát jelképező frigyláda.

A vallási megosztottságot jelzi, hogy az ország középső területén élő samaritanusok a Garazim hegyen korábban konkurens szándékkal épült illegitim templom köré szervezik a kultuszt (szent iratok kizárólag Mózes öt könyve). Jézus önálló működése idejére az ország megosztottsága politikai téren is nőtt. Júdeában *Pilátus*, az antiszemita római prokurátor gyakorolja a politikai hatalmat, Galileában pedig *Heródes Antipás*.

A teokrácia pillérei a történelem viharaiiban kidőltek. Ennek következménye lett a *hitélet elapodása*, az *erkölcs lazulása*, a *közgondolkodás*, a *szellemi élet tompulása*, a *gazdaság és a társadalom eltorzulása*, a *politika elbizonytalanodása*, valamint a *hamis jövőkép*. A judaizmus szellemi erőterében a törvény betűje Jahve személyétől függetlenedett, és abszolút tekintéllyel lépett elő.

■ LÁZÁR ATTILA

Politizált-e

Keresztelő János váratlan profétai fellépése csupán egy felvillanás volt arra a lehetőségre, hogy a nép hit-erkölcsi értelemben megújuljon. A küldetéséből fakadó első, az uralkodó személyét is érintő kritikai megnyilvánulása a halálát okozta.

A teokratikus berendezkedés emléke, vágya és illúziója azonban megmaradt. A politikai elbizonytalanodás jele a szaduceusi kozmopolitizmus, a farizeusi törőfanatizmus, a qumráni „emigráció”, valamint az, hogy a zelótmozgalom pragmatikus politikai programjává tette a teokrácia visszaállítását. A szabadságharc, a függetlenség vezet majd el a tökéletes teokráciához, a messiási királysághoz – gondolták. A politikai messiási váradalmak – éppen Jézus személyével kapcsolatban – a végsőig felfokozódtak.

Jézus történelmi és politikai horizontja

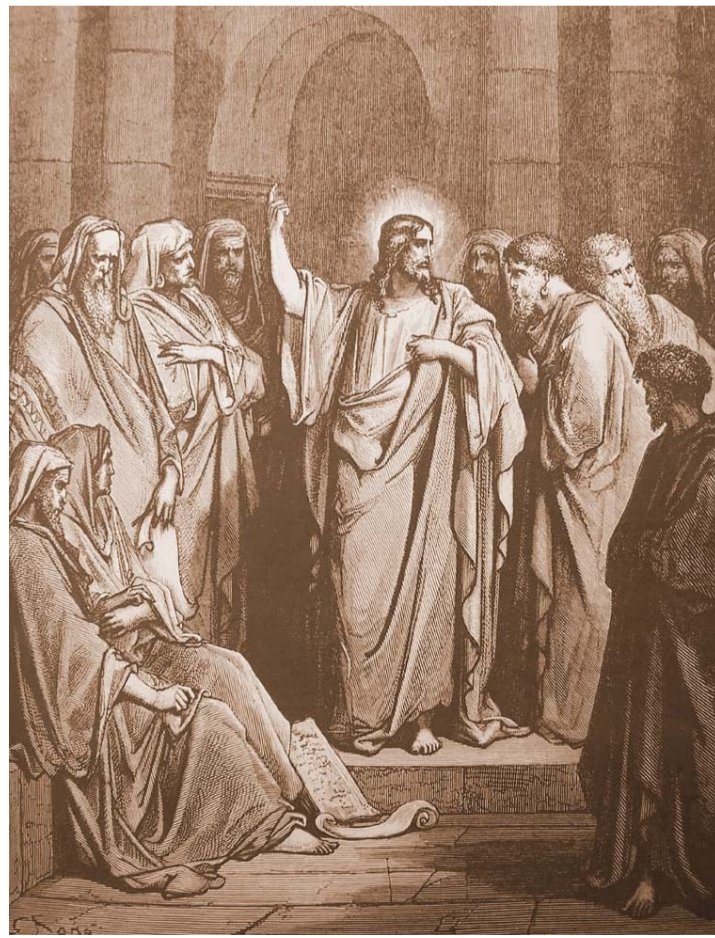
Jézus személyének és ügyének politikai súlyát előrevetítette az a tény, hogy az ő születése és pusztája léte óriási politikai hullámot gerjesztett. Pedig még semmit nem mondott, és még semmit nem tett. A korabeli csillagászat által tudományosan előrejelzett és nyílvántartott csillagjelenség – a keleti és nyugati asztrológiai kód eltérése miatt – a birodalmon belüli politikai reménységet polarizálta. A kérdés ez volt: mit jelez előre a csillagjelenség? *Augustus* császár uralomának fénykorát vagy Palesztinában új világuralkodó születését? Mivel Palesztinában az utóbbi reménység volt erősebb, Nagy Heródes nem riadt vissza a betlehemi gyermekgyilkosságtól mint markáns politikai megoldástól (Mt 2).

Vajon tájékozott volt-e Jézus történelmi és politikai kérdésekben? Ne feledjük, az *Ószövetség* Izrael népének történelemkönyve is! A kicsi országban senki, így Jézus sem tehetett szinte egy lépést sem úgy, hogy a távoli és közeli történelemnek ezernyi mementója ne szegélyezte volna útját.

Jézusnak jelene történelmi és politikai viszonyaira is szinte naprakész rálátása volt.

Názáret hegyi falucskájától északra csupán öt-hat kilométer távolságra – két fontos hadi út kereszteződésében – helyezkedett el Sepporis városa. Ennek lakosságát i. e. 4-ben lázadás miatt rabszolgákra adták, és a várost felegették. Az újjáépítés után római katonai kolónia lett, ahová futárok útján az egész birodalom hírei gyorsan eljutottak. Itt kerültek forgalomba a friss történelmi és politikai eseményeket dokumentáló új pénzérmék is. Jézus gyermekkorától kezdve számtalanszor bejárta ezt a várost, és számtalanszor vásárolt is a piacain.

Jézus tehát tudta, hogy mi történik a világban, az országban, a fejekben és a szívekben.



Jézus tanít a zsinagógában

És azt is, hogy ebben az állami berendezkedésben egyetlen rabbi sem tud úgy tanítani vagy cselekedni, hogy az ne lenne egyben politikai üzenet is. Jézus is tisztában volt saját szavai és tettei politikai következményeivel, és tudatosan és felelősen vállalta őket. Felelős magatartását mutatja a kapernaumi krízis. Kapernaumot a nagytanács „*eltévelyített város*”-nak (lásd az eretneküldözésre vonatkozó vallástörvényi szankciókat) akarta nyilvánítani (Mk 3,20–27). A katasztrófa elkerülése érdekében Jézus áthelyezte szolgálatát Názáretbe. A tőle való tömeges elpártolás által városa megmenekült a katasztrófától.

Politikai vetületű tanítások és események

A közélet, a közgondolkodás ethosza és kritikája

A piacon játszó gyerekek példázata (Lk 7,31–35) a kortárs zsidóság érzéketlenségének, beteges szellemi retardáltságának kritikája. A nép képtelen észrevenni a kegyelmi történeteket, az Isten által felkínált megújulási lehetőségeket. Ez a beszéd – a politika nyelvén szólva – az *ultrakonzervatívizmus* bírálata.

A bevádolt sáfár példázatának (Lk 16,1–8) képanyaga leszámolás azzal a világtól, társadalomtól, felebaráttól elhatárolódó, passzív „extrakegyességgel”, amelynek egyetlen célja saját vélt szentségének megóvása. A tenni akarás a jövő érdekében, még ha tévedéssel és botlásal jár is, többet ér a „szent passzivitásnál”, a „struccpolitikánál”. Ez a példázat az aktivitásra, a szolgálat körének kitágítására, a közösség iránti felelősségre, az élet vérkeringésébe való bekapcsolódásra, a *közéleti aktivitás* szükségességére utal (a „világosság fia” a Qumrán-közösség önmegjelölése).

A templomtisztítás (Jn 2,13–19) a *vezetők fokozott erkölcsi felelősségére* hívja fel a figyelmet.

Az esemény történelmi háttérében ott áll, hogy Pilátus az ivóvízhálózat kiépítését a templom kincseiből finanszírozta. A papság a kieső vagy pótlását az Annás-csarnok bérbeadásával próbálta megoldani. Annás fiainak züllése, korrumpálódása üzletivel tette a vallási életet, azon keresztül megromította az egyéni kegyességet, végső soron a közérkölcst, és demoralizálta a társadalmat.

A gazdasági élet ethosza és kritikája

A bolond gazdag példázatának (Lk 12,16–21) képanyagát átsüt az a tapasztalat, hogy milyen káros a *spekulatív* módon, munka nélkül való gyors *meggazdagodás* szándéka.

A gazdag ember ugyanis visszatartja terményének piacra adását egészen addig, amíg a legnagyobb profittal tudja eladni (aszály). A visszatartás miatt kényszerül újabb és újabb csúrt építeni. Ez a magatartás a szociális olló szétnyílását eredményezi a társadalomban. Jézus kritikus szavainak *gazdaságpolitikai és szociálpolitikai* aktualitása is van.

A szőlőmunkások megfogadásáról szóló példázat (Mt 20,1–16) képanyaga a *munkanélküliség* lelki-mentális és társadalmi veszélyére hívja fel a figyelmet. (A példázat rabbinista kontra-verziójának háttérén Jézus üzenete még plasztikusabbá válik.) Történelmi háttérként ott áll az tény, hogy a templom renoválásának befejeztével 18 000 ember vált munkanélkülivé. A példázat kimondja azt az igazságot, hogy az ember értékét nem a munkateljesítménye határozza meg. A munkanélküliség leküzdésének fontossága a rövid távú gazdasági racionalitást is felülírja.

Jézus?



Jézus kiűzi a kereskedőket a templomból

A talentumokról szóló példázat (Mt 25,14–30) képanyaga *munkaetikáról* beszél, figyelmeztet a lustaság veszélyeire.

Kritika a társadalmi kirekesztés és diszkrimináció ellen

Nagyon tanulságosak Jézusnak a samaritánusokkal kapcsolatos gondolatai és tettei. Az irgalmas samaritánus példázatán átüt az a kritika, amellyel Jézus a kortárs zsidóság érzéketlenségét, irgalmatlanságát és az ezt indokolni akaró, felmentést adó hamis magyarázkodást célozza meg, hogy tudniillik Isten szolgálata előbbre való az ember szolgálatánál (lásd Lk 10,30–36).

A példázat üzenetének aktualitását támasztja alá az a történet, amelyben a tíz meggyógyított bélpoklos közül csupán egyetlen ember, egy samaritánus fejezte ki háláját (Lk 17,12–19). *János evangéliuma* pedig részletesen tudósít arról, hogy Jézus – a kortárs rabbikkal ellentétben – szoros kapcsolatot vett fel a samaritánusokkal (Jn 4). A kirekesztő zsidó gondolkodással szemben ezek az elemek a *társadalmi integráció* irányában hatnak, és annak elősegítő, szép példái.

A gazdag és Lázár példázatának (Lk 16,19–31) képanyaga annak a hamis teológiával (viszonzástan) alátámasztott gondolkodásmódnak a leleplezése, amely a kegyesség látszatába öltözve a szolidaritás és a szociális érzékenység szükségletét kívánja igazolni. Így – Isten nevével visszaélve – a társadalom rétegződését, sőt kasztosodását segíti elő. A példázat erős *társadalompolitikai kritika*.

A nagy vacsora példázatának (Lk 14,15–24) képanyaga ugyancsak a *társadalmi kirekesztés és diszkrimináció* ellen szól.

Máté elhívása (Mt 9,9–13) és a Zákéussal való közösségvállalás (Lk 19,1–10) a *társadalmi diszkriminációt bíráló* pozitív példaadás.

Az alkotmány- és törvényértelmezés kritikája

Az istenuralom (mennyei országa) megvalósulásáról és természetéről szóló példázatok (Mt 13 és Mk 4) Izrael népének alkotmányával, a *Tízparancsolattal* és az abból származtatott törvényekkel vannak összefüggésben. Izrael az Isten jogi fogalmakkal képzelte el. Isten adta a *Tízparancsolatot*, tehát ő „elméleti jogász”; ő „bíró”, aki örökös a törvényesség felett; ő „ügyész”, aki felszínre hozza a jogsértéseket; ő „hóhér”, aki végrehajtja a jogos ítéleteket az emberek keze által (például megkövezés). Isten uralma jogilag determinált. Ott uralkodik Isten, ahol a törvény érvényre jut.

Jézus ezt az értelmezést mindenestül elveti. Ő a *Dekalógust* nem jogi iratnak, hanem er-

kölcsí útmutatásnak, a társadalom egésze számára adott parainézisnek értelmezi. (A törvény mindig szenttelen, a parainézisből pedig mindig a felelős szeretet sugárzik.) A *Dekalógus* alkotója nem jogász, hanem *Atya*, aki *életadó*, és gyermekeit az *életre neveli*. Így érthető a példázatoknak a mindennapi élet tapasztalataiból vett „életes” képanyaga (mustármag, magától növekedő vetés és így tovább). Ezek demonstratív módon kerülnek a jogi elemek.

Azzal, hogy Jézus visszaköveteli a törvény eredeti szellemét, a szeretetet, kibékíthetetlen ellentétbe kerül Izrael vezetőivel. Tanításának summa: az Istenhez fűződő kapcsolat előbbre való a törvény betűjéhez való kapcsolatnál. Tulajdonképpen *alkotmányértelmezési kritikával* van dol-

gunk.

A házasságtörő asszony története a kétféle alkotmányértelmezés *antagonizmusát* jeleníti meg (Jn 8,1–11).

Elsődlegesen politikai indíttatású beszédek és események

Jézus belpolitikai kritikája

János evangéliumának 10. fejezetében olvashatjuk *Jézus legkeményebb harci beszédét*. Ez a beszéd mind műfaját, mind képanyagát, mind pedig tartalmát illetően összecseng az ószövetségi próféták üzenetével. Izrael prófétái szimbolikus pásztorpolémiában hirdették meg Isten ítéletes üzenetét koruk hűtlen pásztoraihoz. A politikai vezetőhöz Ezékiel (Ez 34,1–10), a vallási vezetőhöz Zakariás (Zak 11,1–17). Mert Izrael politikai és vallási vezetői pásztorokdásra kapják megbízatásukat Istentől. Feladatuk a védelem és a „legeltetés”.

Jézus ezt a prófétai hagyományt folytatja, és korának vezetőihez szól a szimbolika nyelvén. *Pilátus farkas és tolvaj*, aki árt a nyájnak; *Kajafás béres*, aki nem védi meg a nyáját, gyáván elfut a veszély láttán. Legeltetés helyett karámba zárva tartja a nyáját. Mindez azért van, mert Kajafás nem az ajtón megy be a karámba, azaz hatalma nem legitim. Kontrasztot képez ez a jellemzés Jézus önjellemzésével. *Ő a jó pásztor*, aki életet adja a nyájért, aki az ajtón megy be, sőt maga az „ajtó”, hogy legelőre vigye nyáját. Az ő küldetése legitim (vö. Ez 34,11–31). Ez a beszéd a legélesebb *belpolitikai támadás*.

Jézusnak elítélő véleménye volt kora belpolitikai hatalmasairól. *Heródes Antipas despotá*, aki azt tesz, amit csak akar, de nem uralkodik, azaz nem pásztorokdik (Mt 17,12–13). *Ő róka jellemű*, benne a ravaszság és a gyávaság keveredik (Lk 13,31–33).

Jézusnak az adózással kapcsolatos provokatív kérdésre adott válasza *támadás a császár-*

kultusz ellen (Mt 22,16). Értelme ez: a császárnak jár az adó, de nem jár a pénzerméken olvasható titulus („áldásostó”, „irgalmas”, „üdvözítő”, „imádatra méltó”, „nyilvánvaló isten” s a többi). A titulus csak Istent illeti meg.

Jézus politikai jövőképe

A pálmavasárnapi bevonulásra szervezett politikai demonstrációra Jézus *ellendemonstrációval* válaszolt (Jn 12,12–15). Felült a szamar hátára. Ezzel nyilvánvalóvá tette, hogy elítéli a militáns politikai messianizmust (a páma Izrael heraldikai jelképe). Helyette az istenuralom *békés programját* hirdette meg.

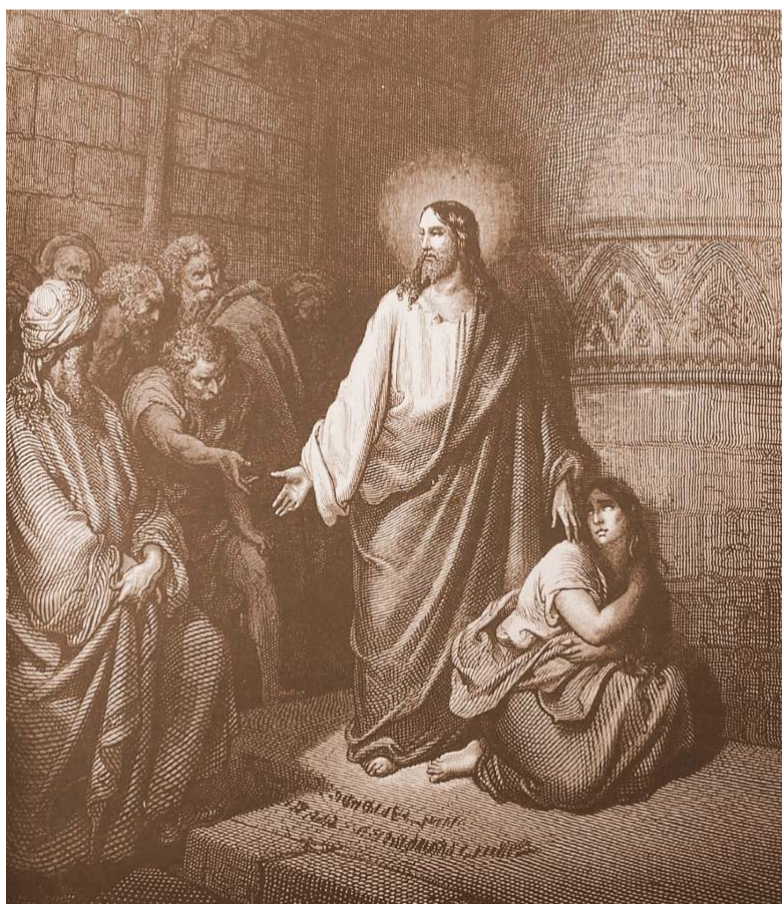
Jézus – talán egyedül hazájában – veszélyesnek tartotta az állami teokrácia restaurációját és a politikai messianizmus útját. Aggálya beigazolódott, Izrael nemzeti léte megszűnt. A 70-ben bekövetkező nemzeti tragédiát profetikusan előre jelezte (Mt 24,15–22). Kő kövön nem marad – mondta (Mt 24,2). *Dániel könyvére* hivatkozva adott útmutatást. Ezt az iratot Izrael vallási vezetői korábban indexre tették, olvasását tiltották, mert a messiás kiirtásáról is jövendöl (Dán 9,26). Jézus voltaképpen egy szamizdatra utalva figyelmeztette tanítványait arra, hogy ne keressenek menedéket a templomban, hanem még az ostrom előtt hagyják el a várost. Aki hallgatott szavára, az nem esett a mészárszék áldozatául. Erről *Josephus Flavius* ír.

Konklúzió

Politizált-e Jézus? A választ megkaptuk. Igen! De hogyan foglalhatjuk össze politikai terminológiával az ő programját? Talán így: Jézus Isten uralmát *függetlenítette* a társadalmi-politikai berendezkedéstől.

Bármilyen társadalmi rendszerben megvalósulhat, mert a teokrácia szívügy. Az Istent befogadó szívekben valósul meg. Csak a Lélek által belsőleg vezérelt emberek képesek igazi közösséget és társadalmi kohéziót kialakítani. Másrészt Jézus megélte a teremtett ember édentől érvényes e világi küldetését: őrizd és műveld a kertet! Ez a közéletiség jézusi *indítéka*.

Vajon melyek a jellemzői az ő közéletiségének? Jézus tisztánlátása abból adódott, hogy igénylete a *valóság* megismerését. A közéleti véleményformálást az emberi, a közösségi *élet méltóságához* illő tényezőnek tartotta. Kritikai véleményeit *bátran*, egyértelműen kinyilvánította. Soha nem öns érdekéből, hanem *népe érdekében* emelt szót. Minden csoportosulástól távol tartotta magát, véleményének *autonómiáját* megőrizte. *Elvetette az erőszakot*. Benne



Jézus védelmébe veszi a házasságtörő asszonyt

a közéleti véleményformáláskor is *Isten Lelke* munkálkodott.

Mindent egybevetve Jézus hazájának és nemzetének politikai értelemben is legélesebben látó, aktív fia volt.

Mit mondhatnék én ezek után a kedves Olvasónak? Talán ezt: ha az ember a bukás fája után a „gyógyulás fáját”, a keresztet is megérintette, nos, akkor az ősi parancs számára megkérdőjelezhetetlen, felelős programmá nemesedik. Jézus lábnyomába lépve bátran őrizd és műveld a kertet!

Kivezető ösvények

► **Különleges összejövetel színhelye volt múlt pénteken a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) székházának nagyterme. A Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP) Protestáns Műhelyeknek résztvevői tekintették át a jelenlegi helyzetben lehetséges cselekvési esélyeket a globális válság legyőzésére.**

Zsoltáreklés és imádság, igeolvasás és meditatív gondolatok nyitották meg az együttléteket *dr. Bóna Zoltánnak*, a MEÖT főtitkárnak szolgálatával, majd *Szászfalvi László* országgyűlési képviselő, a Protestáns Műhely elnöke köszöntötte a résztvevőket, hangsúlyozva, hogy keresztény ember felelős hazája sorsáért, a társadalmi események alakulásáért. Összinté örömet fejezte ki a program és az együttléte meg szervezéséért *dr. Semjén Zsolt*, a KDNP elnöke is, aki szerint „az az állítás, hogy az egyház ne politizáljon, azért elfogadhatatlan, mert az azt jelentené, hogy mi mindannyian (...) fogjuk be a szánkat, és ne próbáljuk a keresztény üzenetet képviselni társadalmi kérdésekben”. Kijelentette: miután mi magunk vagyunk az egyház – nem kizárólag a hierarchia –, az egyháznak természetes joga, hogy társadalmi kérdésekben megnyilvánuljon. Sokak szerint az egyházaknak távol-ságot kellene tartaniuk a politikától. Ezzel szemben – hangsúlyozta Semjén Zsolt – a valóság éppen fordított, hiszen az egyházak szilárdan állnak, és ehhez a szilárd ponthoz képest a pártok közeledhetnek vagy távolodhatnak szabadon. A pártelnök úgy vélte, a politikai hatalom akkor válik ördögtől való dologgá, amikor öncélú lesz. Jó cél szolgálata esetében a hatalom „Isten adta eszköz”.

Dr. Bogár László közgazdászprofesszor előadásában arra mutatott rá, hogy a mai válság elsődleges oka nem gazdasági természetű, hanem morális eredetű. Korunk embere elvet mindenféle morális értéket és mértéket, csak a maga előnyével, kényelmével, meggazdagodásával és életelményt adó szempontjaival törődik. Ezt olykor individualizmusnak, máskor egoizmusnak vagy mindent átható énésségnek nevezzük. Az ember ezen életszemlélet talaján nem törődik sem a családjával, sem a szomszédjával, sem hazájával, sem a globális méretű szegénységgel. Ezen kell változtatni – lassú, de eredményhez vezető fáradozás ez.

Hazánk egészségével, a gyermekvállalás erkölcsös és gazdasági jelentőségével, az ifjúság nevelésével kitüntetetten kell foglalkozni. Nem a gazdaság felfuttatott termelésének fokozása, hanem egy szolidabb életforma, egyszerűbb életstílus és a javak másként való elosztása lehet a kiút a válságból. Ehhez a bajok okainak feltárását, a felelősség megállapítását kell kezdeményezni, és a társadalom egésze részéről áldozatokat kell hozni.

Tőkés László református püspököt, európai parlamenti képviselőt, aki akadályoztatása miatt lemondta részvételét, a házigazda intézmény főtitkára helyettesítette. Bóna Zoltán megállapította, hogy szinte nincs az életnek egyetlen területe sem, ahol a reformáció ne hozott volna újat s megtermékenyítőt. Az utolsó pillanatban elvállalt – *Európa és a protestantizmus* címmel megtartott – előadás meggyőzően tárta elénk a reformátori örökség gazdag kincseit.

Az előadások közben versmondás és szövegének tette változatossá az együttléteket. *Balog Zoltán* református lelkész, országgyűlési képviselő a kálvini, e sorok írója pedig a lutheri teológia szociális vonásait gyűjtötte csokorba az a szándékkal, hogy azok mai hatásai kitapinthatók legyenek a munka, a házasság, az államhoz való viszony és az önálló, felelős személyiség formálása területén.

A Protestáns Műhely együttléte Szászfalvi László elnök zárszavával és azzal az ígérettel ért véget, hogy a holnap gondjairól további – szellemiségükben segítő szándékú – konferenciákat kívánnak tartani a Kereszténydemokrata Néppárt holdudvarhoz tartozó érdeklődőknek.

■ D. SZEBIK IMRE

Sztechlo Gábor emlékezete

Kiállítás az otthonteremtőről

► Folytatás az 1. oldalról

A pártfoglaltakon kívül az „ünnepelt” egykori munkatársai közül is többen eljöttek az alkalomra, hogy Sztechlo Gáborra emlékezzenek. Arra a Sztechlo Gáborra, aki – miként személyes hangvételű beszédében D. Keveházi László összegezte – a gyerekeknek megmentőjük, atyjuk és pásztoruk volt egy személyben. Megmentő-

sége Sztechlo saját, valamint kortársainak visszaemlékezéseiből vett idézet, de olvashatunk szemelvényeket a gyermekmentőről írt könyvekből is.

A tárlat kurátora, *Kertész Botond* történész igyekezett úgy összeállítani az anyagot, hogy valamennyire a templom- és parókiaépítő, gyülekezet-szervező lelkésznek, az első magyarországi evangélikus népfoiskola alapítójának képét is felvillantsa.



A Deák Téri Evangélikus Gimnázium kamaraénekkara, vezényel Kardos Anna

jük, aki nem félt volna saját életét adni az övékéért. Atyjuk, aki a szüleit családjukat próbálta pótolni. Pásztoruk, aki legfőképpen nem az igehirdetésével, hanem az életével prédikált előttük.

Az Evangélikus Országos Múzeumban szeptember 30-ig látható kiállítás döntő része Sztechlo Gábor gyermekmentő munkáját mutatja be, elsősorban fotókon, illetve a hozzájuk tartozó képaláírásokon keresztül. A rendhagyó képaláírások több-

Sztechlo Gábor szeptember 25-én lenne százéves. Május 25-én konferenciát rendeznek tiszteletére, a születésnapon pedig a gyermekmentőt mintázó szobrot leplezik le Budapest szívében, a Deák téren.

A centenárium alkalmából a Magyarországi Evangélikus Egyház a 2009. esztendő Sztechlo-évként hirdette meg, hogy minél sokrétűbben mutakozhasson meg a diakóniai vezető (példa)képe.

■ VITÁLIS JUDIT

Sztechlo Gábor életútjának főbb állomásai

- 1909. szeptember 25-én született Budapesten
- 1927–1931: a soproni evangélikus teológia hallgatója
- 1931–1932: finnországi ösztöndíj
- 1932. május 28.: *D. Raffay Sándor* püspök lelkésszé szenteli, majd káplán a budavári gyülekezetben
- 1933–1935: a hatvani gyülekezet lelkésze (1934-ben anyagi támogatást teremt, 1935-ben felépül a templom, és felszentelik)
- 1935–1942: a nagytarcsai gyülekezet lelkésze
- 1936. március 22: a nagytarcsai missziói egyházközség lelkészévé iktatják
- 1936: megnősül, felesége *Lehel Ilona*; két gyermekük születik: *Gábor* és *Ildikó*
- 1937: a finn lelkészek számára rendezett közös lelkészkonferencián megfogalmazódik a nagytarcsai népfoiskola gondolata
- 1938. október 23.: a nagytarcsai Tessedik Sámuel népfoiskola alapítóletele
- 1942 – 1944 tavasza: egyházkerületi missziós lelkész
- 1944. március: *D. Raffay Sándor* püspök megbízásából a református Jó Pásztor Egyesülettel együtt elkezd a zsidó gyermekek szervezett mentését
- 1944. október – 1950. január: tartós szabadságot kap az evangélikus egyháztól, hogy minden erejét a gyermekek mentésére,

- otthonok kialakítására és szervezésére fordíthassa. 1944 karácsonyáig harminckét otthonban szervezi meg a gyermekek elhelyezését és ellátását a svájci Vöröskereszt anyagi és erkölcsi támogatásával, családi házakban
- 1945 tavasza: a harminckét otthonban árván maradt, legkülönbözőbb korú gyermekek számára a Pax gyermekotthont szervezi meg, és iskolát épít a Weiss Manfréd által felajánlott magánterületen
- 1950. január 7.: a Pax otthont államosítják
- 1950. január 7. – 1951. október 15.: segédlelkész a budavári, kelenföldi, majd a kőbányai gyülekezetben
- 1951. október 15. – 1961. december: evangélikus szeretotthonokat szervez; többek között a fogyatékos gyermekeket és öregeket gondozó pesthidegkúti szeretotthont
- 1956: családja Svájcba távozik
- 1961. december: meglátogatja családját, szívinfarktust kap, orvosai tanácsára ottmarad
- 1962: Hochfluh-Hasliberg kerületi papjaként vállal szolgálatot
- 1972: megkapja a legmagasabb izraeli kitüntetést, az Igazak Jad Vasem-érmét, fát ültethet Jeruzsálemben az Igazak ligetében
- 1969–1974: Interlaken der Oberhasli kerület lelkészeként szolgál 1974. május 28-án bekövetkezett haláláig.



„Napsugaras” beszélgetés Látogatás Ferenczy Erzsébetnél

► A második világháború végén az embermentő Sztechlo Gábor újabb problémával találta szemben magát: a főváros utcáin sok magára maradt, éhező gyermek tekintett rá. Amennyit csak tudott, összegyűjtött belőlük, és néhányukat a Budakeszi úton lévő Napsugár otthonban helyezte el. Ennek az intézménynek a vezetője Ferenczy Erzsébet óvónő volt a kezdetektől egészen az államosításig. Erzsike nénit, Sztechlo Gábor még ma is jó egészséggel örvendő egykori munkatársát azokról a nem könnyű, számára mégis szép évekről kérdeztük.

– Erzsike néni, hogyan került kapcsolatba Sztechlo Gáborral és a Napsugár otthonnal?

– A háború alatt elveszítettem óvónői állásomat, hazamenni pedig nem tudtam vidékre a szüleimhez. Ekkor a testvérem, *Ferenczy Zoltán*, aki maga is lelkész, megkérdezte, hogy nem mennék-e Sztechlo Gábornak a gyermekotthonba segíteni. Örömmel mondtam igent, bár akkor

még nem is tudtam pontosan, mi lesz a feladat.

– Az otthonban a gyerekek eleinte vegyesen voltak, nemre és életkorra való tekintet nélkül. Hogyan kerülhettek oda?



– Többségükben a nagytiszteletű úr hozta őket. Vagy úgy, hogy járta az utcákat, és ha látott elhagyott, magányos gyermeket, elhozta, vagy szóltak neki, hogy melyik házból van elárvult csemete. Senkit sem hagyott magára. Akivel találkozott – bármi-

lyen rossz egészségi vagy lelkiállapotban volt is –, magával hozta. Igyekezett mindennap megnézni, hogyan boldogulunk, miben szorulunk segítségére.

– Háború utáni időszakban nem lehetett könnyű feladat ennyi éhező gyermekről gondoskodni.

– Nem bizony. Sokszor volt üres a konyha. Emlékszem, egyik nap a nagytiszteletű úr aggódva látta, hogy aznapra semmi ételmünk nincs. Mondtam neki, hogy ne aggódjon, ma is fogunk ebédelni: az erdőben rengeteg gomba van. Eszembe sem jutott, hogy lehet köztük mérgező is! A gondviselő Isten akkor is velünk volt, mert senkinek nem lett semmi baja!

– Az otthon vezetőjeként évekig volt Sztechlo Gábor közvetlen munkatársa. Milyennek ismerte meg őt?

– Nála jobb emberrel sem azelőtt, sem azután nem találkoztam. Nagyon békés természetű volt, aki minden gond és baj ellenére is igyekezett vidámnak mutatkozni és a környezetét is felvidítani. Rengeteg munkát végzett azzal a sok gyerekkel! S ahogy szedte össze őket, az valóban páratlan dolog volt.

■ BODA ZSUZSA

Az üldözött vagy elhagyott, magára maradt embernek még sokkal inkább a gyermeknek a család hiányzik a legjobban. Van, aki látszólag túleszi magát a fájó hiányon, megkeményedik és világszavargóvá válik, aki soha semmilyen közösségbe sem óhajt behelyezkedni. Ez azonban nem más, mint önbecsapás, menekülés a hiányérzet gyötrelme elől. Legtöbbször azonban nem hazudnak maguknak, se másnak: szeretetet, meleget, védeltséget várnak és kérnek. A mi otthonainkat kezdetől fogva úgy indítottuk, hogy védenek nekünk valóban otthont és ne csupán intézetet biztosítsanak. Kerülni akartuk – amennyire csak lehetett – az „árvaháznak”, a zártság, a terhes fegyelmek még a látszatát is.

Az „otthonosítást” otthonban a legfontosabb „kellék”: a nevelő személye. Olyan ember kell oda, aki megteremti maga körül a családiasság légkörét, aki anyaszívű, akkor is, ha neki magának nincs is vér szerinti gyermeke. Önzetlen, önfeláldozó nők kelljenek – főként a kicsik mellé –, akik idejüket, életüket teljesen ennek a feladatnak szentelik, olyan odaadással, mintha saját gyermekeiknek lennének igazán jó szülői. Ezzel a tanáccsal láttam el naponta az egyes házak „mamáit”, és örömmel

tapasztaltam, hogy nemcsak a gondozók, de a munkások és munkások között is több anya- és apaszívű akadt, akik valóban szép eredményeket értek el.

Ilyen igazi anyaszívű teremtés volt a legkisebbek mamája, a Napsugár otthon vezetője, Ferenczy Erzsébet óvónő. Hihetetlen gondoskodással istápolta a kicsiket kezdetől fogva, hogy kijöjünk a Budakeszi útra. Szívósan, céltudatosan küzdött az ő „fejlődő gyermekeiért”, akiknek „mindenből jobb kell, mint a kamaszoknak”. Nem volt éles, sem támadó, de nem nyugodott, míg célt nem ért. A levegőt is napsugarassá tette maga körül, és több sérült lelkű gyermek vált egészséggé a keze alatt. Ez a fiatal lány, aki külsőre igazán nem volt „anyatípusnak” mondható, oly sokat tudott az anyai szereptől adni, hogy gondozottjai sohasem érezhették intézetben magukat, ahol akár csak fél órára megfedkezhetnek róluk. A legszegényesebb időszakban is nevelés töltötte be az ő házukat, és Révész doktornő mindig Erzsike nénit állította példának a többi mama elé.

(Részlet Sztechlo Gábor naplójából)

Szeretetre és bátorításra van szükség

Jézus beszélt a vigasztaló Szentlélek eljövételéről. Pünkösöd közeledtével jó elgondolkodni azon, mi vajon mennyire vagyunk vigasztalók, bátorítók. Nincs olyan ember, aki ne szeretne kivirágogni, gyümölcsöt teremni, értéket teremteni. Miért van mégis annyi megkeseredett és fájdalom okozó embertársunk?

A másiktól a szeretetet nem lehet kipozozni, a jót csak jóssággal lehet előhívni. Jézus előttünk jár ezen az úton, például odamegy a gadarai ördögöshöz, beszélgetni kezd vele, mire az megnyugszik, és szolgálni szeretné őt. Jézus erre azt mondja: nagyszerű, menj el, és mondd el másoknak, mennyire szeret téged Isten!

Sok mindent kérünk Istentől: küldj olyan politikusokat, mint *Széchenyi István* volt; gyógyszer, amely gyó-

Ha kóbor kutya jön velünk szemben az úton, megtehetjük, hogy be-
lerúgunk, mire ő megpróbálja elkapni a bokánkat; vagy szépen szólunk hozzá, és megkínáljuk egy kenyérrésszel, mire elkezd csóválni a farkát, és hazakisér. Hogy abból a kutyából mi „jön ki”, vicsorgó fenevad vagy jó barát, legtöbbször tőlünk függ. Mint ahogy az is, mit hozunk ki a másik emberből. Ha valaki panaszkodik, milyen felesége van, abban azért kicsit ő is hibás, nem? Próbálja meg kihozni belőle azt a tündérkét, akit ottár elé vezetett! Nem szidásra van szükségünk, hanem biztatásra!

Amikor a bábban megéri a pillangó teste, és elérkezik a születés ideje, akkor az megpróbálja lenyomni magáról a bábhéjat. Ha a tudósok egy szí-
kével segítenek neki, hogy ne kínlód-

Nem jó, ha például valakinek, aki
gyerekkorában arról álmodozik, hogy tanár lesz, a szülei azt mondják: a tanár nem keres jól, nincs is megbecsülve, legyél közgazdász! Vagy ha szeretsz egy fiút, akkor hiába mondja anyukád, hogy az a másik jobb parti! Az kompromisszum lenne, igaz? Hallgass a szívedre! Ha érzed, Isten mit rendelt ki neked, merd megtenni!

Nem arra van szükségünk, hogy azt mondják, ne sírjunk, hanem arra, hogy gyöngéden átöllejenek. Mert mindannyian erre vágyunk, csak nem merjük kimondani, hogy – *József Attila* szavaival – „úgy kell a boldogság, / mint egy falat kenyér”.

Böjte Csaba, az „árvák atyja”, a közel ötven helyen ezernyolcszáz gyermeket nevelő Dévai Szent Ferenc



gyítja a rákot; *Kós Károlyokat*, akik fenntartható, szép házakat építenek; közgazdászokat, akik megmutatják, hogyan tovább... Isten meghallgatja a kéréseket, és gyermekbőrbe csomagolva küldi el nekünk a választ. De vajon van-e türelmünk ezeket az ajándékokat kicsomagolni?

jon annyit, akkor a pillangónak nem nyílnak ki a szárnyai. Ha megkíméljük a születés kínjaitól, akkor nem pillangó lesz belőle, hanem csak valami torzó. Így van ez velünk is. Szükségünk van az erőfeszítésre, arra, hogy a feladatainkat ne oldják meg helyettünk, de ha kell, bátorítsanak, segítsenek.

Alapítvány vezetője május 12-én a pestszentlőrinci evangélikus templomban tartott Lőrinci Értelmiségi Teaház vendége volt. A fenti gondolatok ott hangoztak el (*képpünkön*).
(A hangfelvétel letölthető az internetről: <http://pestlorinc.lutheran.hu>)

■ HULEJ ENIKÓ

Ami a császáré – az adófizetésről

A kormányok világszerte elvárják minden állampolgártól, hogy adóbevallást készítsen az előző évi bevételeiről és kiadásairól. Mindig vannak azonban olyanok, akik a magas adók kifizetését virtuális haramiák segítségével igyekeznek elkerülni, alacsonyabb bevételt és nagyobb kiadást feltüntetve.

Ismerünk is egy ilyen vállalkozót, aki banki hitelt igényelt a vállalkozása számára. Amikor a banki ügyintézőnek átadta az adóigazolását, megjegyezte: „Gondolom, azért nem az adóbevallásomban szereplő jövedelem alapján fogják elbírálni a hitelkérelmemet.” „Miért is?” – kérdezte a banki alkalmazott. „Hát azért – így a vállalkozó –, mert többnyire készpénzben intézem az üzleti ügyemet, ha érte, mire gondolk. Jóval többet keresek, mint amennyi az adóbevallásomban szerepel.” A banki alkalmazott elhűlve így morfondírozott: „Ha az adóhatóság nem bízhat meg Önben, tisztelt vállalkozó, miért bíznék én?”

Senkinek nem öröm az adófizetés, és jogunkban áll a törvény adta kereteken belül a lehető legkisebb adót fizetni. Miért akarna bárki is több adót fizetni, mint amennyit muszáj? Ugyanakkor nem igazolható, ha valaki olyan módon csökkenti adófizetési kötelezettségeit, hogy a valóságosnál kevesebb bevételt vall be.

Még akkor sem, ha az adózási rendszer túlzott és igazságtalan.

A názáreti Jézus két alkalommal szólt adóügyekről a Bibliában. Egyszer a szülőföldjén odamentek hozzá, hogy beszédjék tőle a „templomi adót”. Mivel polgár volt, nem lett volna kötelessége fizetni, mégis a fizetésre biztatta a követőit (Mt 17,24–27). Egy másik alkalommal ellenségei kémekeket küldtek hozzá, hogy császárellenességet bizonyíthassanak rá. Az adófizetéssel kapcsolatban próbálták sarokba szorítani. Jézus így válaszolt: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és az Istennek, ami az Istené.” (Lk 20,25)

A társadalmi igazságtalanság elleni küzdelem, az adózás terén is, minden állampolgár kötelessége. A változás azonban hosszú, akár többgenerációnyi időbe is kerülhet. A „császárral” való szembesülés így napi valóság, miközben minden tőlünk telhetőt megteszünk a változásért.

Néhány javaslat.
Vegyen igénybe szakszerű tanácsadást és segítséget. Bonyolult adózási kérdésekben kérje ki képzett szakemberek tanácsát; olyat keressen, akit nemcsak a végeredmény érdekel, hanem elkötelezett a törvényes és etikus magatartás mellett. Ő lesz a megfelelő ember arra, hogy legális megoldást találjon adózási problémáinkra.

Ne mentegetőzzön azzal, hogy „mindenki ezt csinálja”. Adózási kérdésekben gyakori téves vélemény: „A nép hangja Isten hangja”, vagy „Nem jó dolog, de mindenki ezt csinálja”. A mindenkire való hivatkozás még akkor sem mentség, ha tényleg a többség megszokott gyakorlatáról van szó.

Bízzon meg Isten közbelépésében. Szeretünk a vállalkozásunkra tulajdonosként gondolni, pedig a Biblia szerint csak menedzserei vagyunk. A tulajdonos Isten, aki elvárja, hogy az ő elveit és értékrendjét kövessük még akkor is, ha ezzel pillanatnyi anyagi vagy személyes előnyökről kell lemondanunk.

Pál a *Római levélben* (13,5–6) mondja: „...engedelmeskedni kell nemcsak a harag miatt, hanem a lelkiismeret miatt is. Hiszen adót is azért fizettek, mert ők Isten szolgálói...”

Az üzleti életben sokan tapasztalunk időnként igazságtalanságot. Van, amikor egy közhivatal nehezíti meg az életünket, máskor pedig a belső rendelkezések tűnnek értelmetlennek vagy igazságtalannak. Piaci körülmények között az a feladatunk, hogy tartsuk tisztelben a hatóságokat, melyeket Isten helyezett fölénk, ugyanakkor lépünk fel az igazságtalanság ellen.

■ J. SERGIO FORTES és RICK BOXX
(Forrás: Monday Manna)

HETI ÚTRAVALÓ

Krisztus mondja: Ha felemeltetem a földről, magamhoz vonzok mindenkét. (Jn 12,32)



Húsvét ünnepe után a 6. héten az *Útmutató* reggeli és heti igéi a keresztre, majd a mennybe felemeltetett

Jézus e földön szolgáló és a Lélek vezetése alatt élő gyülekezetének mindennapjaiba engednek bepillantást. Pünkösöd adventjében/böjtjében kérjük: „Halld meg, Uram, hívó hangomat! Könyörülj rajtam, hallgass meg engem!” (GyLK 687,6) „Az Úr gazdagon megáld mindenkit, aki őt segítségül hívja.” (Róm 10,12; LK) Megíratott: „...megmenekül mindenki, aki segítségül hívja az Úr nevét...” (Jóel 3,5) Az Úr Jézus meghallgatja erőtlén népe kiáltását, s Atyja jobbán közbenjár egyházáért. Az Isten s a világ közötti perben ügyének védőjét igéri: „Amikor eljön a Pártfogó, akit én küldök nektek az Atyától, az igazság Lelke, aki az Atyától származik, az tesz majd bizonyosságot én rólam; de ti is bizonyosságot tesztek...” (Jn 15,26–27) Luther: „Mikor a keresztyén megismerte Krisztust mint Urát és Megváltóját, készséggel igyekszik mindenkit hozzásegíteni ehhez az áldáshoz, hogy mások is vegyék a kegyelemnek s könyörületnek ezt a Lelkét.” Pál véleménye: csak a Lélek munkája által lehetséges az Isten Krisztusban megjelent szeretetének megismerése, ezért közbenjáró imájában kéri az Atyától: „...adja meg nektek..., hogy hatalmasan megerősödjék bennetek a belső ember az ő Lelke által; hogy a Krisztus lakjék szívetekben a hit által, a szeretetben meggyökerezve...” (Ef 3,16–17) Isten a szétszóratásban élő, választott népének megígérte már a hazatérést: „Egy szívet adok majd nektek, és új lelket adok beléjük...” (Ez 11,19) Beteljesítette: „...aki feltámasztotta Jézust a halottak közül, az életre kelti halandó testeteket is a bennetek lakó Lelke által.” (Róm 8,11) Jézus visszajövetele előtt, a nagy megpróbáltatás idején üldöztetett éri követőit; de ez alkalom a Krisztusról szóló tanúságtételre! „Állhatatoságotokkal nyertek meg majd a lelketeket” (Lk 21,19), életetek! Jézus bátorítja barátait: „...ha valaki vallást tesz rólam az emberek előtt, az Emberfia is vallást tesz arról az Isten angyalai előtt.” Rólunk is? Ne aggódjunk, miként védekezzünk az egyházi s világi többség előtt, „mert a Szentlélek abban az órában megtanít majd titeket arra, amit mondanotok kell” (Lk 12,8.12). A Lélek jelen volt az első pünkösödöt várók életében is: „Ezek valamennyien egy szívvel és egy lélekkel kitaróan vettek részt az imádkozásban...” Ismerték az Írásból a Szentlélek profeciáját Júdásról, s a helyére szent sorstétést által Isten döntését kérték: „...a sors Mátyásra esett, és a tizenegy apostol közé sorolták őt.” (ApCsel 1,14.26) Halála előtt Jézus gondoskodott anyja földi sorsáról: „Asszony, íme, a te fiad!” – „Íme, a te anyád!” (Jn 19,26.27) A messiási elhívottnak be kell fejeznie a templom építését; ám ebben csak Isten Lelkének támogatására számíthat! Már pünkösöd előtt felzeng az ünnep üzenete: „Az Úr igéje ezt mondja Zerubbábelnek: Nem hatalommal és nem erőszakkal, hanem az én lelkemmel! – mondja a Seregek Ura.” (Zak 4,6) „Ő jöjj, teremtd Szentlélek...” (EÉ 231,1)

■ GARAI ANDRÁS

Tapsoljatok az Úrnak!

Elismerem, hogy a cím kissé szabad-
egyházasan hangzik, de szeretnék megnyugtanni mindenkit: ez az a mondat, amely május 9-én Ikladon biztosan nem hangzott el. Az Észak-Pest Megyei Egyházmegye első hittanos-csendesnapjára érkezett mintegy százhusz gyermek mégis így fejezte ki örömét – nem kis meglepetésünkre.

Amikor túl voltunk a bibliatanulmányozáson, a játékon, a sporton és a kézműves-foglalkozáson, és elhangzott a záróhívat is, belekezdünk az utolsó énekbe. És akkor történt valami furcsa. Talán nem hangzik olyan nagy dolognak, de bennünk, akik ott voltunk, örök élménnyé fog nemesedni. A végén ugyanis a gyerekek annyira megteltek örömmel, hogy tapsolni kezdtek éneklés közben, és az ének utáni nagy lelkesedésükben hatalmas vastapsban törtek ki.

Babka László lelkész kollégámmal zavartan mosolyogtunk egymásra. Amit máskor kerülni szoktunk –

hiszen mifelénk a templomban még hangverseny után sem igen szoktunk tapsolni –, az most a legtisztább Isten-dicsőítéssé lett. A gyerekek a maguk egyszerű és odaadó módján fejezték ki örömiüket és hálájukat. Tapsoltak Istennek. Tapsoltak az ikladi gyülekezetnek a hibátlan vendéglátásért, a felnőtt segítőknek a szeretetteljes vezetésért, és tapsoltak Istennek, hogy mindezt lehetővé tette. Persze nem hiszem, hogy a gondolat ennyire tudatosan megfogalmazódott bennük, de a túlradó gyermeki örömben valahol ott voltak ezek az elemek.

Én pedig ezúton is köszönöm a gyerekeknek, hogy lelkesedésükkel eszembe juttatták saját gyermekkoromat, a nyolcvanas évek dunántúli csendesnapjait, amelyekről senki sem akart lemaradni közülünk.

Manapság sokan arra panaszkodnak, milyen nehéz a számítógép és – a villanypásztor funkcióját betöltő – televízió vonzásából kiszakítani és egyházi alkalmakra „elcsábítani” a fiatalokat. Jó volt látni, hogy ugyanaz az alkalom ugyanazzal az üzenettel ezekből a teljesen más beállítottságú gyerekekből ugyanazt a lelkesedést váltotta ki, amit mi húsz évvel ezelőtt éreztünk akkori cimboráimmal együtt.

Reméljük, hogy a hallott ige és az egyházhöz tartozás élménye hosszán elkíséri ezeket a gyermekeket. Adja meg az Úr, hogy mi, felnőttek is tudjunk ilyen egyszerűen és őszintén hálát adni, és megteljen az életünk a tiszta öröm hangjaival, mert Isten csodálatosan cselekedett.

■ SÁGHY BALÁZS

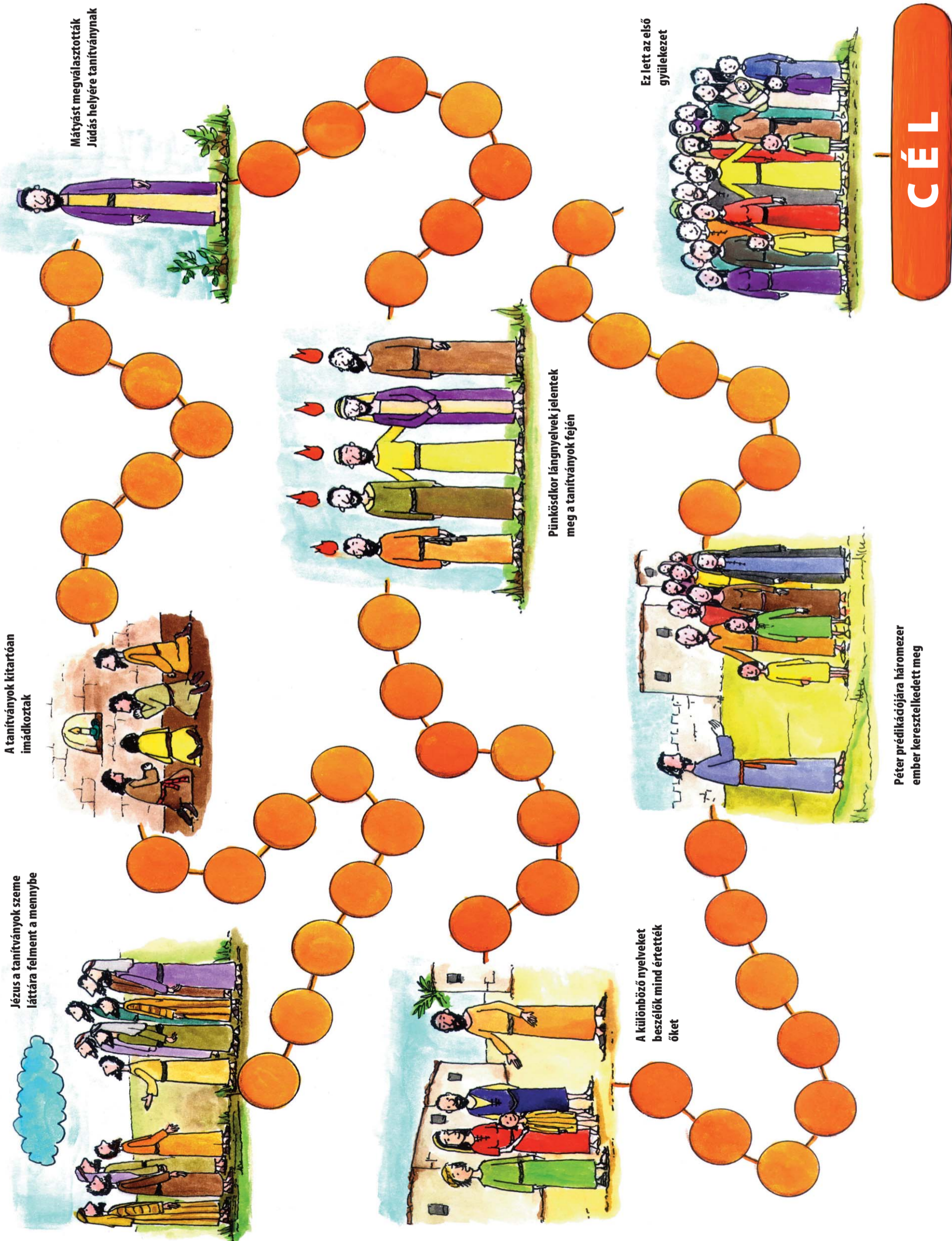


NAPOS OLDAL

Szerkesztette: BODA ZSUZSA

Kedves Gyerekek!

► Jövő héten pünkösd ünnepe lesz. Arra fogunk emlékezni, hogy húsvét után ötven nappal a tanítványok tüzes lángnyelvek formájában megkapták a Szentlelket. Ezt még Jézus ígérte meg nekik mennybemenetelekor. E heti *Napos oldalunkon* egy társasjáték segítségével ismételhetitek át az eseményeket, amelyekről az *Apostolok cselekedetei* című könyvben olvashattok. A játékhoz szükségetek lesz bábukra és egy dobókockára. A játékosok egymás után dobnak, és a dobott értéknek megfelelő számú mezőt lépnek előre. Ha valaki képes mezőre lép, akkor a szöveg elolvasása után egyet léphet előre. Az nyer, aki először ér körbe a játékmezőn.



Vallási sokféleség és vallási antidiszkrimináció

► **Vallási sokféleség és a vallási antidiszkrimináció jogi szabályozása – a magyarországi és a határon túli vallási közösségek tapasztalatainak és teológiájának tükrében** címmel kétnapos konferencia zajlott az Oktatási és Kulturális Minisztérium (OKM) Egyházi Kapcsolatok Titkárságának szervezésében május 13–14-én Budapesten, a Stefánia-palotában. A rendezvény jelentőségét növelte, hogy résztvevői a hagyományosan történelmilek nevezett hazai felekezetek mellett egyrészt a határon túli magyar egyházakat, másrészt a hazánkban jelen lévő más vallásokat is képviselték előadásaikban és hozzászólásaikban.

A vallási sokféleség napjaink ismeretjegyévé vált, ami egyrészt a vallás szabadság, másrészt a 20. század végi migráció kísérőjelensége. A „vallások visszatértevel” a „szekularizmus utáni” vallásosság is kialakult, amely a nyilvánosság színterein megjelenve szembesít bennünket a vallási sokféleségből fakadó kérdésekkel.

A konferencián nyilvánvaló volt, hogy a sokféleség megértése és tolerálása központi feladat mind a vallási közösségek, mind a demokratikus jogközség számára. Hiszen ahol egykoron a templom állt, most a vallási-világnézeti orientációk „piaca” kapott helyet, ahol a transzcendens különböző, egymással konkuráló értelmezéseit kínálják, és ezek mindegyike igényt tart arra, hogy végérvényes igazságként tekintsenek rá, mint olyanra, amely a társadalmi cselekvés feltételeit és mikéntjét a valóság végső értelmére alapozza. Ezekkel a megállapításokkal együtt azonban a vallási diszkrimináció kérdése és az antidiszkrimináció feladata is adott.

A konferenciát *Csepregi András*, az OKM Egyházi Kapcsolatok Titkárságának vezetője nyitotta meg. A vallások közötti párbeszéd jelentőségét hangsúlyozva rámutatott: a vallási tapasztalatcsere eredményeként „a demokrácia is sokkal valóságosabb, átláthatóbb, konkrétan mutatja meg magát”, ahogy egy angol szász kifejezés rávilágít, megvalósulhat „az együttélés művészete”.

Az első szekcióban *Losonczy Péter*, a Nyugat-magyarországi Egyetem főiskolai docense az antidiszkrimináció vallásfilozófiai megközelítéséről szolt, majd *Haraszti Katalin* az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztos Hivatalának részéről beszélt a lelkiismereti szabadságról – ombudsmani szempontból.

A második szekcióban – *A vallási antidiszkrimináció teológiai forrásai* címmel – a vallások, felekezetek



képviselőinek előadásai következtek. Közöttük meglepő harmóniát jelentett, hogy tanításaik kizárják a hátrányos megkülönböztetést, és indokolatlanná teszik az emberek közötti különbségtételt.

Elsőként *Raj Tamás* főrabbi (Makka-bi Kiadó) kapott szót. A zsidó vallásban nincsenek dogmák – fejtette ki –, csak evidenciák vannak. Ennek jegyében evidencia az antidiszkrimináció is, amely harminchatszor jelenik meg Mózes öt könyvében, a *Tórában*,

ahol a hátrányos helyzetűeket – mint például az özvegyeket, árvákat és a jövevényeket – Isten védelem alá helyezi. A rabbi szerint a törvényben azonban nem csak tiltásként („Ne hatalmaskodj a jövevényeken”; „Ne nyomorgasd a jövevényt”), hanem előírásaként is elhangzik Isten szava, amikor pozitív előírásokat ad az egyenjogúságról. Így Isten az ellenséges népek gyűlöletét sem engedi meg a zsidóság számára; ez előre vetíti azt, hogy az emberi egyenjogúság és emberi egység szempontjából mindenki a másik ember felebarátjának és testvérének tekintendő, hiszen egy Isten teremtett mindannyunkat (Mal 2,10).

Köves Slomó, az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség főrabija elmondta: „Sokszor szeretjük egymást, vagy legalábbis úgy teszünk, mégis talán ebből a szeretetből fakadóan is megpróbáljuk a másikra erőltetni a szeretetet, és nem tiszteljük a másikat, pedig a felebarát szeretete és tisztelete egyszerre fontos.”

A darwinizmus erőszakos rombolásának hatására sokan arra hivatkoznak, hogy mindig az erős, a jobb, a tökéletesebb győz, és utána az próbálja meg a másikra erőszakolni az ő véleményét. Ez azért lehetséges, mert nincsen meg az egy igaz isteni alap, amely nem engedné az erőszak győzedelmeskedését. *Köves Slomó* rámutatott: a világ teremtésének célja, hogy fényt vigyünk bele. Bár a zsidóság maga vallja a *Tórában* lévő alapigazságokat, mégsem térít, hiszen szerintük nem csak az üdvözülhet, aki zsidó. „Nem kell a vallások közötti különbségeket elnyomni. Attól vagyunk szépek, hogy másképp vélekedünk. A kompromisszumok kötői mindig vesztesnek érzik magukat. Nekünk konszenzusra kell jutnunk egymással, és győztesek leszünk” – vallotta a rabbi.

A kereszténység megosztottságát a világ szemében való botránynak nevezte *Krántz Mihály*, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának egyetemi tanára. Hozzátette, hogy Jézus arra kérte tanítványait: mindnyájan egyek legyenek. Az egyház jelenlegi megosztottsága bűnös állapot, az Ige és a valóság közötti ellentmondás. A 20. század azonban az ökumenizmus, az egységteremtés évszázada volt, amikor is fontos lépések történtek az egység helyreállítása érdekében.

A következő hozzászóló *Fuzek Borisz* lelkész, a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Ortodox Exarchátusának képviselőjében mondta el, hogy a Bibliában a pozitív értelmű diszkrimináció az igaz és a hamis tanításról szóló különbségtételben fogalmazódik meg (1Jn 4,1). Ez azonban belső, lélekben végbemenő diszkrimináció, különbözik a külső diszkriminációtól, amely a másik ember feletti ítélkezésen alapul, és amelyet Isten



elvet, mert csak az ő joga ítéletet mondani felettünk. „Isten a bűnt elítéli, de a bűnöst felkarolja. Isten hosszútűró és irgalmas, nekünk is így kell viselkednünk másokkal. A diszkrimináció másokkal szemben elfogadhatatlan a jóakarató emberek számára” – mondta *Fuzek*, végül hangsúlyozta, hogy a hit szabad tanításában és a szabad véleménynyilvánításban nem lehet senkit sem korlátozni.

A Magyar Iszlám Közösség képviselőjében *Bolek Zoltán* elnök vette át a szót. Az iszlám tanítása szerint is akkor jó muszlim valaki, ha a felebarátjának azt kívánja, amit magának –



mondta. „A Koránban legtöbbször előforduló fogalmak az Istenben való hit és a jó cselekedetek. A muszlimoknál már csak ebből kifolyólag sem volt sosem diszkrimináció. A nem muszlimoknak a történelem folyamán csupán több adót kellett fizetniük, de ezzel szemben a kötelező katonai szolgálat nem vonatkozott rájuk” – vallotta, majd kifejtette: A Közel-Keleten politizáltak a vallást, de valójában az iszlám mindig is toleráns volt a más vallásúakkal szemben, befogadták nemcsak a zsidó menekülteket, hanem – például a három részre szakadt Magyarországot idején – az Oszmán Birodalomban még az erdélyi fejedelmeket, szabadság hőseket is.

A Magyarországi Buddhista Misszió ügyvivője, *Pressing Lajos* hozzászólásában megállapította: Buddha tanításai egyetemesek és ma is mindenkinek szólnak, „aki a boldogsá-



got keresve hozzá fordulnak tanácsért”. Kitért arra, hogy Buddha élesen bírálta a társadalmi megkülönböztetést, a kasztrénzert, mert „a cselekedetek és erények jobban minősítik az embert, mint a származása és társadalmi helyzete”. Buddha átlépte társadalmi tabuját, és hirdette, hogy társadalmi identitás helyett a felelősség a fontos. Nem a születés révén leszünk nemes papá, hanem a tettek által. A hibás életstratégia diszharmóniához és szenvedéshez vezet.

A harmadik szekcióban az evangélikus, református, baptista, metodista, adventista és pünkösdi teológiai állásfoglalások hangzottak el.

Elsőként e sorok írója, az Evangélikus Hittudományi Egyetem adjunktusa kapott szót. Hangsúlyozta: a kereszténység maga is konstitutív módon pluralista. Ez abból fakad, hogy a hitet egyedül Isten teremti meg az emberben, és ez az emberi cselekvés számára kisajátíthatatlan. Az Istentől ajándékozott hit szüntelen személyes hitbizonyosság alakjában van jelen, és ez kölcsönöz neki sokféleséget. A személyes hitbizonyosság ismerete egyúttal alapja a „más hitbizonyosságokkal szembeni toleranciának is”. A pluralizmus eme helyzetéből fakadóan a keresztény gyülekezeteknek „az identitás kialakításának iskoláivá kell válniuk”, ez azt is jelenti, hogy „a pluralizmus begyakorlásának elsődleges helyei vé kell lenniük”. A keresztény közösségeken belül a másik hitbéli meggyőződése iránti tolerancia nem csupán lehetőség, hanem adottság és feladat is egyben.

Az antidiszkrimináció helyett inkább a békeségteremtés fogalmára tette a hangsúlyt *Kovács Ábrahám*, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem történész-teológusa. Véleménye szerint ez egyfajta konstruktív toleranciát jelent. „A szereplőkben lévő jogos, vélt, valós sértettség, egzisztenciális érintettség sokszor szül békétlenséget, de vesztes pozícióból is lehet törekedni a békeség elérésére, ehhez azonban sok minden fel kell tudni adni” – magyarázta, majd hozzátette, hogy a kálvinista teológiai értelmezés szerint fontos az, hogy az emberek által felismert bölcsességekből, vallási nézetekből hogyan lesz Istennek tetsző élet. A mérce ebben mindig Jézus két nagy parancsolata, amelyben Isten és embertársaink szeretetére szólít fel. Válságghalála azonban választási lehetőséget tár elénk az Istennek tetsző út és az emberi vágyak között. „A kereszténységben dialektikus feszültség rejlik, hiszen egyfelől abszolút igazságot hirdet a vallás, másfelől viszont a másik ember gondolatainak elfogadására is hangsúlyt helyez” – tette hozzá *Kovács*. Szerinte a kereszténység számára a történelem folyamán hátrányos volt az, amikor erőpozícióba került, és erőszakosan térített, mert Jézus gondolatai szorultak ilyenkor háttérbe. A reformáció azonban éppen Jézust és az ő tanítását hozta újra előtérbe. A hitvalló kereszténység mindemellett az ellene irányuló másképp gondolkodást is el tudja fogadni.

A Magyarországi Metodista Egyház képviselőjében *Szuhánszky Gábor* – John Wesley gondolataira alapozva – mondta el, hogy Isten a természeti embert isteni javakkal veszi körül, hogy cselekedni tudja a jót. „Krisztus egyházát nem a külső körülmények határozzák meg, hanem a szeretet által munkálkodó hit – magyarázta. – Az egész földért biblikus szentségben járnak a hívő emberek. Krisztus az, aki minden emberért meghalt, és aki ezáltal kapcsolatainkat megszenteli. A megszentelten keresztül szentelődünk meg. Ez azonban társas viszonyt feltételez, és megóv bennünket a diszkriminációtól.”

Hozzászólásában *Vankó Zsuzsa*, az adventista Sola Scriptura Teológiai Főiskola rektora a vallási antidiszkriminációval kapcsolatban elmondta,

hogy „ennek nem az eszmei igazság az alapja, hanem az, hogy a lelkiismereti szabadságot tartjuk tiszteletben bármely egyénre vonatkoztatva. Végül alapja pedig a bibliai istenképben fedezhető fel, Isten emberekhez való viszonyában. Isten kényszer nélkül fordul az emberhez, és bár gyűlöli a bűnt, mégis csak erkölcsi erővel küzd ellene, mert ahol az Úrnak Lelke, ott a szabadság. Istennek három dolog felett van abszolút hatalma. A semmi-ből való teremtés, a jövő megmondása és a lelkiismeret meggyőzése az ő dolga, nekünk azonban késznek kell lennünk mindenkor tanúskodni a bennünk lévő reménységről.

A délután folyamán a negyedik szekcióban a *Hogyan élnek a határon túli egyházi közösségek?* kérdésre adtak választ a delegátusok képviselői a vallási diszkriminációval és antidiszkriminációval kapcsolatos tapasztalataik tükrében.

Másnap a vallási antidiszkrimináció jogi környezetével foglalkoztak az előadók. Az egyenlő bánásmódnak azonos tisztelettel kell érvényesülnie, és a méltóságot minden emberre nézve tiszteletben kell tartani – hangsúlyozták.

Izgalmas fordulatot vett ezután a konferencia *Máté-Tóth András* jótöltőből. A Szegedi Tudományegyetem Vallástudományi Tanszékének vezetője előadásában ugyanis kifejtette, hogy a vallás lényegében diszkriminatív, hiszen megkülönbözteti a szentet a profántól, úgy, hogy az előbbihez pozitív előjelet, míg az utóbbihoz negatívot társít. Ez a megkülönböztetés térben és időben is kiterjed, hiszen vannak szent terek és szent idők, sőt szent emberek is. Ilyen megkülönböztetés, amely adott esetben erősen diszkriminatív hatású lehet, a hívők és hitetlenek közötti különbségtétel is.

A tanácskozást kerekasztal-beszélgetés zárta, amelynek keretében a részt vevő vallások és felekezetek képviselői foglalták össze röviden a gondolataikat.

Egyházunk részéről *Kákay István*, az országos iroda vezetője hangsúlyozta, hogy – tekintettel többnemzetiségű voltára – a magyarországi evangélikusság mindig is nyitott és befogadó volt; iskoláiban a történelem során faji és vallási hovatartozásra való tekintet nélkül befogadta és oktatta mindazokat, akik ezekben az intézményekben kívántak tanulni.



Izgalmas volt *Szabó Ildikónak*, a Wesley János Lelkészképző Főiskola káplánjának kérdése, hogy tudniillik vajon mi az ára e mostani nagyfokú vallási toleranciának, és meddig tartható fenn...

A beszélgetés zárásaként a hozzászólók a konferencia fontosságát és sikerességét emelték ki, és a dialógus folytatását javasolták. Mindennek nyomatókat adott az is, hogy Csepregi András zárt gondolatai után hosszú táps következett.

■ OROSZ GÁBOR VIKTOR



Túróczy Zoltán püspökké választásának hetvenedik évfordulóján a Nyíregyházi Evangélikus Egyházközség hivatalának falán elhelyezett emléktáblánál helyezték el koszorúikat az egyházközség tagjai, valamint a nyíregyházi evangélikus intézmények vezetői és diákjai. A nagytemplomi istentiszteletet megelőzően Sztankó Gyöngyi esperes, igazgató lelkész tartotta a megemlékezést, mely énekekkel és imádsággal zárult.

■ SALLAI GÁBOR felvétele

HALÁLOZÁS

Fájdalomtól megtört szívvel, de Urunk Istenünk akaratában megnyugodva tudatjuk, hogy Gyekiczky János nyugalmazott evangélikus lelkész 84 éves korában, május 6-án visszaadta lelkét Teremtőjének. Drága férjem, édesapánk, nagyapánk, szeretett testvérünk gyászszertartása május 30-án délelőtt 11 órakor lesz a Budapest-Deák téri evangélikus templomban. Gyászolja felesége, Sarolta, gyermekei, Melinda és Tamás és családjuk.

Kedves testvérünk, barátunk, gyászoló gyülekezetünk, kérjük, koszorúk és virágcsokrok helyett egy-egy szál virágot hozzatok elhunyt testvérünk ravatalához. A koszorúmegváltást Sarepta szociális intézetünk javára ajánljuk fel.

Értesítési cím: Gyekiczky Jánosné, 1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 193.



Hetilapunk nemrégiben elhunyt külső – evangélikus – munkatársáért, Schelken Pálmáért mutatott be engesztelő szentmisét Korzenszky Richárd tihanyi bencés perjel május 14-én a budapesti, krisztinavárosi Havas Boldogasszony-plébániatemplomban.

Istentiszteleti rend • 2009. május 24.

Húsvét ünnepe után 6. vasárnap (Exaudi). Liturgikus szín: fehér.

Lekció: Jn 15,26–16,4; Jer 31,31–34. Alapige: Róm 14,13–19. Énekek: 321., 366.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balicza Iván; de. 10. (német, úrv.) Andreas Wellmer; de. 11. (úrv.) Tóth Károly; du. 6. Tóth Károly; II., Hűvösvölgyi út 193., Fébé de. 10. Madocsai Miklós; II., Modori u. 6. de. 3/4 11. Sztójánovics András; Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9. de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12. de. 10. dr. Frenkl Róbert; Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér de. 10. Hokker Zsolt; Újpest, IV., Lebstűck M. u. 36–38. de. 10. Solymár Péter Tamás; V., Deák tér 4. de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv.) dr. Gerőfi Gyuláné; du. 6. Grendorf Balogh Melinda; VII., Városligeti fasor 17. de. 11. (úrv.) Aradi György; VIII., Üllői út 24. de. fél 11. Szabó Bertalan; VIII., Rákóczi út 57/a de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; VIII., Karácsony S. u. 31–33. de. 9. Szabó Bertalan; VIII., Bláthy Ottó u. 10. (Betánia Szeretszolgálat) de. 9. Benkőczy Péter; IX., Gát utcai katolikus templom de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; Kőbánya, X., Kápolna u. 14. de. fél 11. Benkőczy Péter; Kelenföld, XI., Bocskai út 10. de. 8. (úrv.) Szabó Vilmos; de. 11. (úrv.) Szabó Vilmos; du. 6. (vespera) dr. Blázy Árpádné; XI., Németvölgyi út 138. de. 9. (úrv.) dr. Blázy Árpádné; Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24. de. 9. (úrv.) Bence Imre; Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17. de. 10. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; XIII., Kassák Lajos u. 22. de. 10. Kendeh György; Zugló, XIV., Lőcsei út 32. de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; XIV. Gyarmat u. 14. de. fél 10. Tamásy Tamás; Pestújhely, XV., Templom tér de. 10. (úrv.) dr. Béres Tamás; Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom) de. 10. Bátovszky Gábor; Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11. de. 10. Börönte Márta; Cinkota, XVI., Batthyány I. u. de. fél 11. Blatniczky János; Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24. de. 9. Blatniczky János; Rákoshegy, XVII., Tessedik tér de. 9. Marschalkó Gyula; Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111. de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; Rákoscaba, XVII., Péceli út 146. de. 9. Eszlényi Ákos; Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. de. 11. Eszlényi Ákos; Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3. de. 10. Balogh Melinda; Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom) de. 8. Balogh Melinda; Kispeszt, XIX., Templom tér 1. de. 10. Széll Bulcsú; XIX., Hungária út 37. de. 8. Széll Bulcsú; Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89. de. 10. Győri János Sámuel; Csepel, XXI., Deák tér de. fél 11. Zólyomi Máttyás; Budaörs, XXII., Játék u. 16. de. 10. Solymár Gábor; Budaörs, Szabadság út 75. de. 10. Endreffy Géza; Pilisvörösvár (református templom) du. 2.; Názáret-templom, Mátrászentimre-Bagolyirtás de. 11. dr. Zsigmondy Árpád.

Összeállította: BODA ZSUZSA

Emlékezés a 20. századi énekszerzőkre

A megszokottnál kicsit később, májusban került sor a teológusnapra a Soltvadkerti Evangélikus Egyházközségben. Ezúttal dr. Korányi András, az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) docense vezette a leendő lelkészek küldöttségét.

Többen közülük már jártak tavaly Soltvadkerten, és jó szívvel jöttek el ismét. Győri Boglárka, Halász Alexandra, Brunner Beatrix, Hidas Márk az ország különböző gyülekezeteiből kerültek a teológiára. Mivel Cantate, azaz az ének vasárnapját ünnepelte az evangélikus egyház, így az énekekről, az énekeskönyvről tartottak előadást a népes gyülekezetnek. Szó esett Scholz Lászlóról, Túrmezei Erzsébetről, Bodrog Miklósról és Dóka Zoltánról, miközben a gyülekezet az egyes megjelölt énekekhez odalapozva egy-egy verset el is énekelt.

A fiatalok egyik tanára, Korányi András igehirdetésében a jelenlegi világválságot elemezte. Ez a válság ugyanis nem csupán és nem főleg gazdasági jellegű, hanem sok kis válság összessége. A család, a társadalom, a közössé-



gi élet és a gazdaság apró válságai egyesültek most olyan krízissé, amelyet keresztény szellemben kell megoldani.

A délután folyamán az ötfős delegáció Soltvadkert leányegyházát, a bocsai gyülekezetet is meglátogatta, ahol ugyancsak szolgáltak az istentiszteleten.

■ IFJ. KÁPOSZTA LAJOS

A millenniumi emlékmű évfordulójára

► Nyolcvan esztendeje, 1929. május 26-án avatták fel a Hősök tere álló millenniumi emlékművet. Az építészeti és szobrászati szempontból is kiemelkedő alkotás az egyik legismertebb magyar műemlék, a hazánkba látogató turisták számára a főváros, az ország egyik legfontosabb turisztikai célpontja, kimondva-kimondatlanul – hungarikum. Művészeti vonatkozásai mellett története is érdekes, sorsa a korszak magyar történelmének visszaükröződése. Összeállításunkban az évforduló kapcsán néhány hozzá kapcsolódó érdekességet gyűjtöttünk csokorba.

Az emlékmű felállításáról az 1896-ban szentesített VIII. törvényikk rendelkezett. Ugyanezen jogszabály szövege a Szépművészeti Múzeum létesítéséről, a várbéli Szent István-szobor, valamint az ország hét pontján millenniumi emlékoszlopok emeléséről. A trianoni döntés tragédiája, hogy ebből a hét városból öt – Munkács, Nyitra, a később Pozsonnyal egyesített Dévény, a jelenleg Belgrádhhoz tartozó Zimony és Brassó – 1920-tól Magyarország határain kívülre került.

A millenniumi emlékmű építése még abban az esztendőben kezdetét vette Schickedanz Albert építész és Zala György szobrász vezetésével, majd az évtizedek során számtalan neves művésznek lehetőséget nyújtott egyes részletek elkészítésére.

1900-ban azonban – a párizsi világiállításon nagydíjat szerző – Gábrriel arkangyal szobor harminchat méteres oszlopa statikai problémák miatt megrepedt, lebontották, és egy esztendő múltán újjáépülve kerülhetett csak ismét a helyére.

A tizennégy királysobor huszonkét esztendőn át, több hullámban készült el. Elsőként IV. Béla, Károly Róbert, Hunyadi Mátyás, a Habsburg-házi I. Ferdinánd és II. Lipót szobrát állították fel 1905-ben, majd az első világháborút és az ország konszolidációját követően utolsóként, 1927-ben az Anjou-házi Nagy Lajosét. A millenniumi emlékmű eredeti terveknek megfelelő utolsó elemeként az avatás évében foglalták el talapzatukat Árpád vezetésével a honfoglaló vezérek.

1919. május 1-jén, a Tanácsköztársaság időszakában – a főváros jelentős középületeihez hasonlóan – a Hősök tere is „vörös rongyokba öltözött”, hatalmas „Világ proletárjai, egyesüljete!” felirattal, munkást és parasztot átölelő Marx-szoborral a korintoshi oszlopot obeliszkké módosító installáció előtt. Az öt Habsburg uralkodót megszemélyesítő alkotást leemelték helyéről, Ferenc József szobrát összetörték. A királyok az 1920-as években kerülhettek vissza helyükre, Ferenc Józsefet Zala György 1929-ben újramintázta, öltözték a Szent István-rend díszegyenruhájára cserélve.

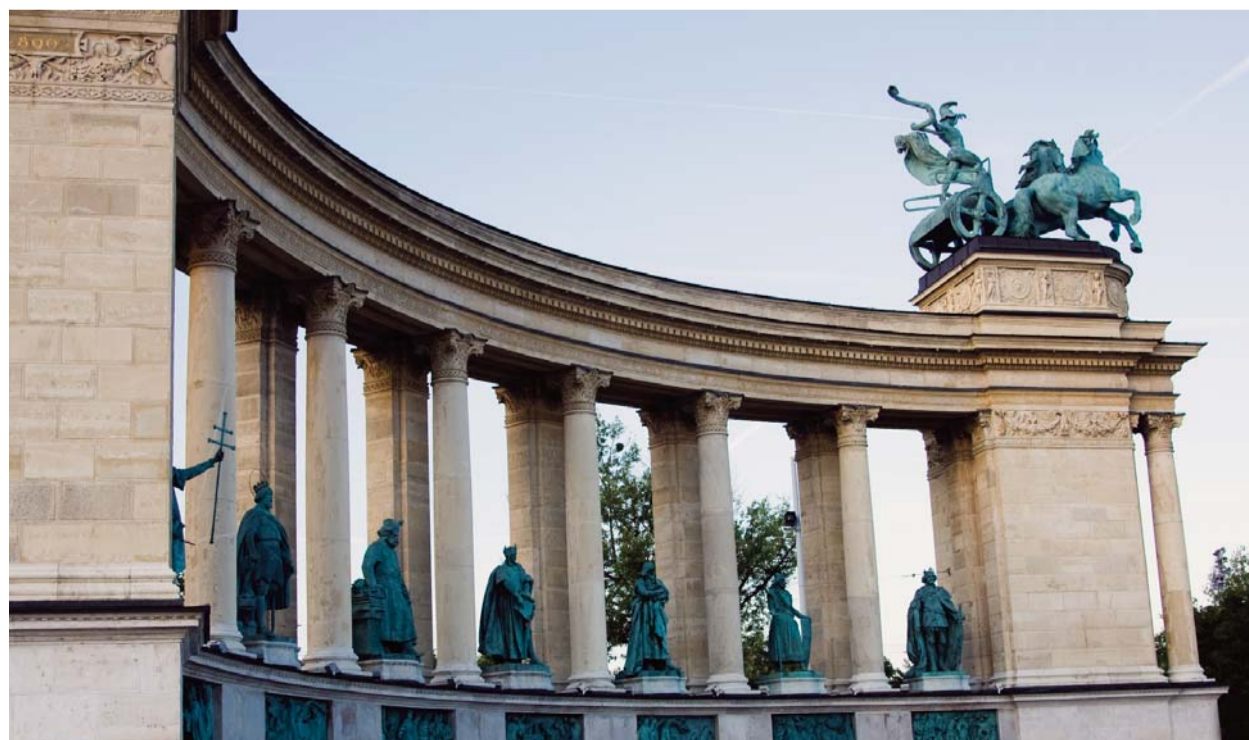
A teret az 1930-as években parkosították, szökőkút és gazdag fajtaválasztékban pompázó növényzet tette a mainál sokkalta barátságosabbá

és emberléptékűvé. 1938-ban a fővárosunkban rendezett nemzetközi eucharisztikus kongresszus fő eseményeként Eugenio Pacelli bíboros, a későbbi XII. Pius pápa misézett az eseményre alaposan átalakított téren.

A második világháborút követően az osztrák uralkodók újra nemkívánatos személységnek minősültek, végleg eltávolították az őket ábrázoló szobrokat. II. Lipót szobra még a harcokban elpusztult, a másik négy mű a Kiscelli Múzeum raktárába, majd Süllyásra került. A szerencse azonban forgandó, így Mária Terézia szébbé felújítva már megtekinthető a Szépművészeti Múzeum aulájában, és hamarosan az épület előterében kapnak végleges helyet az oszlopcsarnokból száműzött királyok.

Helyükre az 1950-es években Hunyadi János mellé fejedelmek és Kosuth Lajos kormányzó kerültek. Bocskai István és Bethlen Gábor a közeli Kodály köröndről lett ideszállítva, kihasználva azt a szerencsés egybeesést, hogy méretük pontosan megegyezett a Hősök terei szobrokéval. A kompozíciók alatti domborművek is ennek megfelelően cserélődtek. Sőt a történelmi tényeket is megváltoztatni igyekvő diktatúra a „merjünk kicsik lenni” már akkor is létező elvének jegyében Könyves Kálmán alól eltávolította a horvát–magyar perzonáluniót jelképező „Kálmán Magyarországhoz csatolja Dalmáciát” elnevezésű Zala György-alkotást, és helyére a politikailag korrektebbnek ítélt „Kálmán király eltiltja a boszorkányégetést” című relief került.

■ REZSABEK NÁNDOR



Dinoszaurusok, fórumok, blogok

Többször hangzott már el *Fabiny Tamásnak*, az evangélikus egyház médiaüggyéért felelős püspökének szájából, hogy *Luther Márton*, aki a maga korában rendkívül jól használta a könyvnyomtatás nyújtotta lehetőségeket, minden bizonnyal mai világunkban is hatékony információközlő eszközt használna: blogolna.

A gondolatot folytatva nyugodtan hozzátehetjük, hogy a reformátor ezenkívül *Twittert* is használna, *Google Readeren* osztaná meg a többi felhasználóval érdekes olvasmányait, és saját csoportot is létrehozna a *Facebookon*. Márton testvér ugyanis minden bizonnyal már évekként ezelőtt elkezdett volna blogot vezetni, most a pörgősebb, közvetlenebb kommunikációs csatornákat részesítené előnyben.

Nem véletlen a cikk címében szereplő látszólagos kakukktójás. A dinoszauruszokkal kapcsolatban a legtöbb embernek az jut eszébe, hogy kihaltak – mint ahogyan a fórumok és a blogok is kihaltan lévő „jóságok”.

Ez nem azt jelenti, hogy ne lennének még ma is nagy látogatottságú fórumok, vagy ne születne naponta több ezer új blogbejegyzés, csupán az előbbieket jó pár éve, a webes naplók pedig manapság érték el azt a fázist, ahonnan már nincs hová növekedniük. A régi megoldások szép lassú lecsengéssel tovább működnek, de azt teljes nyugalommal elmondhatjuk, hogy aki eddig nem vezetett blogot, az már nem is fog. A most felnövekvő generáció ugyanis már más típusú webes médiumot választ magának. Mégpedig a fent leírtak közül.

Idén év elején indult újra a *Csipetnyi Ső* (<http://csipetnyiso.hu/>) független evangélikus oldal, amelyik pár évvel ezelőtt igencsak népszerű volt lutheránus körökben. Akkori látogatott-

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ



Rovatgazda: Nagy Bence

ságáról és fórumának pezsgő teológiai vitáiról még ma is legendákat lehet hallani. A mostani helyzet ezzel szemben az, hogy az oldal fóruma fel sem pörgött igazán, havonta érkezik csak egy-egy új hozzászólás. Ezen persze lehet csodálkozni, de a web2.0 korában egy régi megoldás nem vezethet sikerre, kár is nosztalgizálni.

Az egyház központi hírportáljának (<http://evangelikus.hu/>) blogszekciója sem áll jobban. Bár az oldalak tetején ott található a link hozzájuk, valójában nem lehet találni egyetlen működő webes naplót sem, és már a rendszer ilyen kialakítása is elhibázottnak tekinthető, hiszen a felület nem ad eszközöket arra, hogy az evangélikus bloggerek saját oldalukat erre költöztessék át, az új tagok pedig nem itt kezdenek el naplót vezetni, amikor a magyar blogszolgáltatók mindegyike jobb eszközöket kínál ehhez. Gyorsan le kell tudnunk vonni a következtetést: ha Luther blogot vezetne, akkor azt valószínűleg nem egyházának portálján tenné. Le kellene számolni az olyan alibifunkciókkal is, mint a vendégkönyv, amelyre fél év alatt láthatóan egyetlenegy bejegyzés sem érkezett.

A *myLuther* közösségi oldal (<http://myluther.hu/>) sikere is viszonylagos. Mert hiába az elképesztően nagy aktivitás, ha maga az oldal csak kevés látogatót tudott tartósan megszerezni magának. Mindenesetre itt már jelen vannak azok a fiatalok, akik majd egy évtized múlva

fenntartói lesznek az egyháznak, és őket egyre kevésbé lehet elérni más médiumon keresztül. A tévéreklámok készítői vannak most a legnagyobb bajban, számukra ugyanis a huszonöt év alatti közönség nagy része elérhetlenné vált az esti főműsoridőben, ezek a fiatalok ugyanis abban az időben inkább a világhálón szörfölnek. Balszerencsére csak elhanyagolható részük tér be evangélikus közösségi oldalra.

Nem jelenhet meg az egyház egyfajta internetes szolgáltatóként. Hiába nyújt blogszolgáltatást, nem lesznek új evangélikus bloggerek. Hiába lesz új fóruma, nem fog rajta elmélyült vita folyni. Hiába van a *myLuther*, ha a fiatalok a nagy közösségi oldalakat részesítik előnyben a kicsi tematizálttal szemben. Mert egyre kevésbé lehet embereket magunkhoz húzni.

Ha a hegy nem megy Mohamedhez, akkor a mondas szerint nekünk kell lépniünk és eljuttatnunk az igei üzenetet azokra a helyekre, ahol az emberek vannak. Az egyháznak jelen kell lennie a közösségi oldalakon, és használatba kell vennie a legmodernebb webes megoldásokat.

Az *Evangélikus Élet* április vége óta működteti *Napi ige* szolgáltatását hazánk legnagyobb közösségi hálózata, a négymillió taggal rendelkező IWIV oldalán belül. Az alkalmazás nem tesz egyebet, mint hogy a lapunk utolsó oldalán lévő bibliai igéket és a hozzájuk írt magyarázatokat jeleníti meg a látogató profiloldalán, illetve az alkalmazás saját oldalán. A közvetlen misszió túl pedig ez még plusz látogatókat is jelent a lap számára, ugyanis az eddigi mintegy négyezer telepítő egynegyede az *Evangélikus Élet* online felületére is ellátogatott.

■ NAGY BENCE

HIRDETÉS

Meghívó

A Y's Men mozgalom dán régiójának nagylelkű anyagi támogatásával, a szombathelyi evangélikus gyülekezet, a Magyarországi Keresztény Ifjúsági Egyesület (KIE) és a Savaria Y's Men Klub összefogásával elkészült Szombathelyen a KIE-pince!

Szeretettel hívunk mindenkit a

pince hivatalos megnyitójára május 24-ére, vasárnapra a szombathelyi evangélikus templomba (Körmen-di út 2.).

PROGRAM:

- 10.00: Ünnepi istentisztelet és pinceavatás – igét hirdet *Lupták György*, a magyar KIE elnöke.
- 12.30: Ebéd és frissítők a templomkertben.

- 14 órától párhuzamosan *Dániában láttam* címmel élménybeszámoló diavetítéssel, illetve „*Legyen ez a pince...*” címmel fiatalok ötletbörzéje.

- 14.45: Kerekasztal-beszélgetés. Vendégeink a helyi ifjúsági szervezetek képviselői.

Közös a forrás, közös az öröm! Töltsük együtt ezt a szép napot!
Savaria Y's Men Klub

BÉRES 20 éve az egészséges emberért

Az egészséges szemért

A tavasz előrehaladtával egyre nő a napfénytelen órák száma, egyre jobb az idő. Hétvégéken mindannyian boldogan szabadulunk ki a lakásból, kirándulunk, és élvezzük a természet szín pompáját. Ilyenkor igyekszünk minél többet befogadni a szemünk elé táruló látványból a fák zöldjét, az égszínkéket és a virágok ezernyi színét. Mindez a csoda pedig a szemünk által jut el hozzánk, hiszen az öt érzékszervünk közül a szemünkön keresztül érzékeljük a világ csodáinak nagy részét, és a látásunkkal szerezzük a legtöbb információt. Azonban a mai világban számtalan olyan dolog van, amely káros hatással lehet szemünkre, látásunkra.

Tapasztalta már Ön, hogy...

- a számítógépes munkavégzés vagy televízió nézés során a szeme elfárad, kiszárad?
- az éjszakai vezetéskor szeme nehezebben szokja meg a sötétséget?

- ahogy múlnak az évek, egyre nehezebb elolvasni az apró betűs újságot?

A szemet érő káros környezeti hatások (például a megnövekedett UV-sugárzás), a számítógép előtt végzett, hosszas munka, a légkondicionált helyiségek fokozottabban igénybe veszik szemünket. De az is megerőltetheti ezt a fontos érzékszervünket, ha például nem megfelelő világítás mellett huzamosabb ideig olvasunk, vagy túl sokat nézzük a tévét. Mindezek a tevékenységek pedig olyan természetesen számunkra, hogy fel sem merül bennünk, hogy akár ártalmasak is lehetnek. Ezért kellene fokozottabban odafigyelnünk szemünk épségére is, hiszen nap mint nap kitésszük a legkülönfélébb megpróbáltatásoknak, és csak akkor jut eszünkbe, hogy törődünk vele, amikor már nem működik kifogástalanul.

A Béres Egészségtár **Szemerő Lutein Forte filtabletta** olyan komplex összetételű speciális – gyógyászati célra szánt – tápszert, amely kifejezetten a szem egészségének megőrzéséhez szükséges hatóanyagokat tartalmaz. A lutein és a zeaxantin alapvető fontosságú a szemet érő káros környezeti hatások (például UV-sugárzás) elleni védelemhez. A készítmény további aktív hatóanyagai (béta-karotin, C-vitamin, E-vitamin, cink, réz) antioxidáns hatásuk révén késleltetik a szem öregedési folyamatát, amely összefüggésbe hozható a látás romlásával. A Béres Egészségtár **Szemerő Lutein Forte filtabletta** alkalmazása javasolt időskori szembetegség (például makuladegeneráció), illetve az erős fénysugárzás oxidatív szemkárosító hatása esetén a különleges táplálkozási igény kielégítésére, a szem öregedésének késleltetésére, a szemlencse és a retina egészségéért.

BSF0905PR

EVÉL&LEVÉL&LEVÉL

Szabó Irma emlékezete

Tavaly húsvét előtt bensőséges hangulatú könyvbemutatót tartott az Igen Kiadó, abból az alkalomból, hogy *Elragadtatás* címmel megjelentette *Szabó Irma* összegyűjtött verseit és prózai írásait. A kilencvenötödik életévében járt szerző sokoldalú munkásságát *Kuklay Antal* plébános, művészettörténész méltatta, majd a program után interjú is készült vele, amelyben a szerzőt és a megjelent kiadványt mutatta be. Ezt a beszélgetést 2008. március 15-én sugározta a Magyar Katolikus Rádió.

A közreadott életmű három kötetből áll: két kötet az összegyűjtött versek (I. és II. rész; a versek betűrendes mutatója a II. kötet végén található), valamint a prózai írások önálló kötete *És utam mégse koldusút* címmel. Szép kivitelű kartondoboz foglalja egységbe az anyagot; a doboz egyik felén a szerző három, különböző életkorában készült fényképe, a másik oldalon a költő értékeit először felismerő, verseit a *Vigiliában* is megjelentető *Rónay György* róla szóló írása olvasható.

Szabó Irma versei először különböző katolikus újságokban, folyóiratokban jelentek meg. Több versével szerepelt az *Isten ege alatt* című antológiában (Ecclesia Kiadó, Budapest, 1985), majd önálló kötetet kapott a *Vadamosi Füzetek* sorozatban *Könyörgés Algernonért* címmel (Egerszeg Kft., Zalaegerszeg, 1997). Az összegyűjtött munkáit közelmúltban közreadó kiadványról *Rónay László* is megemlékezett a *Vigilia* 2008/8. számában.

2008. november 7-én ünnepeltük a költő kilencvenötödik születésnapját. (...) 2009. április 21-én az Árpád-házi Szent Erzsébet Otthonban csendesen visszatért Teremtőjéhez. Szabó Irma hamvait május 7-én helyeztük örök nyugalomra a Rózsák terén lévő római katolikus templom altemplomában.

Kérem, gondoljanak rá írásai olvasásával, népszerűsítésével!
Tisztelettel:

B. PETŐFI ÁGNES, a kiadvány szerkesztője

Isztambulban kosaraztak



Törökországban, Isztambulban rendezték meg május 3. és 11. között a középiskolás kosárlabda-világbajnokságot. A magyar színeket a soproni Berzsenyi Dániel Evangélikus (Líceum) Gimnázium, Kollégium és Szakképző Iskola csapata képviselte.

A küzdelmek huszonnégyüttessel indultak meg háromcsapatos csoportokban. A tornát középiskolák számára írták ki, de majdnem minden ország a nemzeti válogatottjával szerepelt rajta, persze náluk a nemzeti válogatott tagjai egy iskolába (akadémia) járnak.

Eredmények

I. forduló

- | | | | |
|-----------------|---|---|---|
| 1. Törökország | 2 | 2 | 0 |
| 2. Magyarország | 2 | 1 | 1 |
| 3. Svédország | 2 | 0 | 2 |
- Ezzel a magyar csapat a legjobb 18 közé jutott!

II. forduló

- | | | | |
|------------------|---|---|---|
| 1. Franciaország | 2 | 2 | 0 |
| 2. Magyarország | 2 | 1 | 1 |
| 3. Belgium | 2 | 0 | 2 |
- Ezzel a magyar csapat bejutott a legjobb 12-be!

III. forduló

- | | | | |
|-----------------|---|---|---|
| 1. Hollandia | 2 | 1 | 1 |
| 2. Németország | 2 | 1 | 1 |
| 3. Magyarország | 2 | 1 | 1 |
- A körbeverésnél sajnos mi kerülünk a 3. helyre, továbbjutásunk egy kosáron múlt, miután megvertük egy ponttal a németeket, és kikaptunk négy ponttal a hollandoktól. Itt már az egyik legjobbunk nélkül játszottunk, *Németh Alma* ugyanis a németek elleni mérkőzés elején megsérült.

A 9–12. helyért

- | |
|------------------|
| 9. Görögország |
| 10. Luxemburg |
| 11. Kína |
| 12. Magyarország |
- Ezzel a magyar csapat a bravúrosnak mondható 12. helyet szerezte meg a nemzeti válogatottak között.

A csapat tagjai: *Németh Alma*, *Bognár Hanna*, *Sipos Boglárka*, *Vágvolgyi Petra*, *Katona Ramóna*, *Kozma Boglárka*, *Horváth Angéla*, *Hadarics Kata*, *Bazsó Barbara*, *Fodor Anna*, *Tapolczai Ildikó*, *Krajczár Noémi*.
Edző: *Horváth József*, *Horváthné Hartmann Rita*.

► *EvÉlet-infó*

HIRDETÉS

A Kisdéák Evangélikus Óvoda (1052 Budapest, Deák tér 4.) felvételt hirdet teljes munkaidős óvodapedagógusi munkakörre, határozott időre, szeptemberi kezdéssel. Feltétel: óvodapedagógusi végzettség. Bérézés a közalkalmazotti bértáblázat szerint. Jelentkezni és informálódni a 20/824-6917-es telefonszámon lehet. Jelentkezési határidő: május 26.

HÍREK, HIRDETÉSEK

A Keresztény Értelmiségi Fórum legközelebbi alkalmán, május 25-én, hétfőn 18.30-kor a budahegyvidéki evangélikus templomban (Budapest XII., Kék Golyó u. 17.) *Schulek Csaba* főszekesztő és *dr. Schulek Ágoston* sportvezető *Újlet? Szórakoztatás? Az egészség záloga?* címmel tart előadást és fórumbeszélgetést. Az alkalomra minden érdeklődőt szeretettel várunk!

A Magyarországi Luther Szövetség budapesti tagozatának tavaszi alkalmi sorában *dr. Reuss András* teológiai tanár tart előadást *Lutheri iratok a házasságról* címmel a Deák Téri Evangélikus Gimnázium könyvtárában (Budapest V., Sütő u. 1.) május 28-án, csütörtökön 18.00 és 19.30 között. Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

A Deák Téri Evangélikus Leánygimnázium összes volt növendéke május 29-én, pénteken 15 óra 30 perckor a templomban, 16 óra 30 perckor a díszteremben találkozót rendez. Igét hirdet *Zászkaliczky Péter* lelkész. Előadók: *Hanz Lám Irén* és a gimnázium Tükör-Szín irodalmi színpada.

Pontosítás. Az ökumenikus lelkész missziói konferencia időpontja június 22–26. (hétfő vascsorától péntek ebédig).

myLuther

WWW.MYLUTHER.HU

Fizessen elő lapunkra!

WWW.EVANGELIKUSELET.HU

APRÓHIRDETÉS

Protestáns családok részére nyugodt környezetben, *Badacsonyban* üdülési lehetőség kedvező feltételekkel. Ugyanitt: *június 19-től* hetenként 6–8 diák részére *kizárólag kulturális programok* pedagógussal, napi háromszori étkezéssel. 70/667-1242.

Templomok, templomtornyok felújítása, villámvédelem kiépítése. 26 év referenciával. Bede László, 30/943-5089.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Jaj azoknak, akik házat házhoz ragasztanak, és mezőt mező mellé szereznek, míg hely sem marad másnak, és csak ti laktok ebben az országban! Ézs 5,8 (Kol 3,2; Jn 15,26–16,4; Ef 3,14–21; Zsolt 27) Uram, bátorít igéd, amikor hiánnyal küzdök. Nem a bőségre vágyom, hanem csak az elégségesre, de olykor ez sem adatik meg. Hadd hozzam eléd hiányomat! Csendesítsd le a földi igazságtalanságok miatti háborgásomat! Emlékeztess arra, hogy nálad jó helyen van ügyem! De intenek is szavaid, Uram, amikor túl nagy jelentőséget tulajdonítok az anyagiaknak. Figyelmeztess arra, hogy erőfeszítéseimet jó irányba tereljem. Gyarapodásra sarkallsz – elsősorban a hitben, az istenismeretben és hálaadásban.

Hétfő

Isten arra rendelt minket, hogy elnyerjük az üdvösséget a mi Urunk Jézus Krisztus által. 1Thessz 5,9 (1Móz 49,18; Ez 11,14–20; ApCsel 4,23–31) Uram, hálás vagyok azért, hogy neked szívügyed a mi üdvösségünk. Az az akaratod, hogy Krisztus által az örök élet ajándéka az enyém is legyen. Bocsáss meg, amiért az én gondolataimat sokszor egészen más foglalkoztatja. Add, hogy a mai napomat is megújítsa üdvösségem szerzője, a te szent Fiaid!

Kedd

Még a gólya is az égen tudja költözése idejét, a gerlice, a fecske és a daru is vigyáz, mikor kell megjönnie, csak az én népem nem ismeri az Úr törvényét. Jer 8,7 (Róm 2,13; Lk 21,12–19; ApCsel 4,32–37) Uram, megcségyenít teremtett világod: az, hogy még a legkisebb élőlény is tudja a dolgát. Szívembe írtad törvényed; az ige által nap mint nap kijelentet akaratod; egyértelműen jelzed, mi szolgálja a te tetszésedet és az én javamat, én mégis sokszor úgy döntök, úgy gondolkodom, úgy cselekszem, úgy szólok, mintha nem te lennél az én Uram! Formáld szívemet, alakítsd hitemet!

Szerda

Egy leprával borított ember meglátva Jézust arcra borult, és kérte: „Uram, ha akarod, meg tudsz tisztítani engem.” Erre Jézus kinyújtotta a kezét, megérintette őt, és így szólt: „Akarom, tisztulj meg!” Lk 5,12–13a (Ézs 38,16; Lk 12,8–12; ApCsel 5,1–11) Uram, olyan sok mocskok tapad hozzám – a testemhez, a lelkemhez! Sokféle „mosóport” kipróbáltam már, de egyik sem hozta el a várt tisztaságot. Most már tudom, ezt csak tőled nyerhetem el! Köszönöm a mai biztatást, azt, hogy te *akarod*, hogy megtisztuljon az életem a bűntől, a szennytől, a nyomorúságtól. Legyen meg a te akaratod!

Csütörtök

Jézus így szólt: „Én pedig azt mondom nektek, hogy ne szálljatok szembe a gonosszal, hanem annak, aki arcul üt jobb felől, tartsd oda másik arcodat is.” Mt 5,39 (Péld 24,29; ApCsel 1,12–26; ApCsel 5,12–16) Uram, nekem ez nem megy! Én nem akarok áldozat lenni! Nem akarok szegyenkezni! Nem akarom, hogy bárki belém törölje a cipőjét! Nem akarom átélni a fizikai fájdalmat sem. Tudom, te mindezt önként vállaltad: némán tűrted a kínzást, nem szálltál le a keresztről, nem viszonoztad a gyalázkodás! Így munkáltad üdvösségemet, s így mutattál döbbenetes példát arra, hogy lehet másként felenni a bántásra. Segíts, hogy tudjam igéd szerint fordítani arcomat!

Péntek

Az apa így szólt: Együnk és vigadjunk, mert ez az én fiam meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott. Lk 15,23–24a (Zsolt 32,2; Jn 19,25–27; ApCsel 5,17–33) Uram, nem értem, miért szeretsz még engem! Elfordultam tőled, a magam útját jártam, kizártalak döntéseimből. Mikor azonban teljes csödbe jutottam, te visszafogadtál, és minden bűnömöt megbocsátottad. Örültél nekem és annak az új életnek, amellyel megajándékoztál. Köszönöm, hogy ma is szereteted tart meg! Bocsásd meg, hogy megint visszaéltem jószágoddal! Töröld el hűtlenségemet!


Szombat

Életünk ideje hetven esztendő, vagy ha több, nyolcvan esztendő, és nagyobb részüket hiábavaló fáradság. Zsolt 90,10 (2Kor 4,17; Zak 4,1–14; ApCsel 5,34–42) Uram, ha hiábavaló az életem nagy része, akkor mi értelme van élni? Ha elmúlik a szépség, ha soha nem hagyható abba a tanulás, ha állandóan javítgatni kell, ami felépült, ha folyton elillan az öröm, ha ingadozik a hit, akkor miért küzdjek egyáltalán? Köszönöm neked az életemet – azt, hogy a sok hiábavalóság ellenére te adsz értéket napjaimnak, és földi időmet úgy alakítod, hogy megismerjelek téged, és új életben járjak. Hálát adok a kereszterté, melyen Megváltóm drága vére az én bűneimet mosta el. Add, hogy megbecsüljem a mai napot, és ne a hiábavaló perceket gyarapítsam!

■ HULEJ ENIKÓ

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból május 24-étől május 31-éig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
 <p>21.20 / Duna Tv Szerzők (norvég filmdráma, 2006) (103') A film nagyszerű, melankolikus, rendkívül érzékenyen mesél a feltétlen barátságról, a megszállottságról, az elhivatottságról s a nem oly könnyű szerelemről. A történet középpontjában két fiatalember áll, akik nemcsak ugyanazért a lányért versenyeznek, hanem egymással is: mindketten sikeres írók szeretnének lenni.</p>	<p>10.00 / Torony Rádió (Békés) Evangelikus félóra Az Evangelikus Rádiómisszió műsora</p> <p>12.05 / Bartók rádió Az Óbudai Danubia Zenekar és a Muzsikás együttes hangversenye</p> <p>14.45 / Duna Tv Ferencsek Erdélyben (magyar ismeretterjesztő filmsorozat, 2007) (30')</p> <p>15.10 / PAX Tegnap, ma és mindörökké Pintér Béla és a csemeték koncertje</p> <p>23.15 / m1 Visszajátszás (35') Sorozat a rendszerváltásról</p> <p>23.25 / Duna Tv A leningrádi pályaudvar gyermekei (lengyel dokumentumfilm, 2005) (38')</p>	<p>9.00 / Viasat History A keresztt művészet (angol dokumentumfilm, 2007)</p> <p>12.30 / PAX Chicken Fly. Ifi café – kávéház a város szélén (koncertfilm)</p> <p>14.35 / Kossuth rádió Tér-idő. A ragály – Korok és pusztító kórok</p> <p>19.40 / Kossuth rádió Bach zenéje kubai ritmusban A Tenerife Szimfonikus Zenekar játszik</p> <p>21.10 / Duna Tv A szárnyas ügynök (fekete-fehér magyar filmdráma, 1987) (78')</p> <p>00.30 / Tv2 Szomorú vasárnap (német–magyar filmdráma, 1999) (110')</p>	<p>8.25 / Duna Tv Mennyei kapuk (magyar ismeretterjesztő film, 2001) (17')</p> <p>A pécsi bazilika</p> <p>10.00 / Bartók rádió Hang-fogó Händel: Laudate pueri Dominum – 112. zsoltár</p> <p>13.30 / Kossuth rádió „Tebenned bízunk eleitől fogva...” A református egyház félórása</p> <p>14.00 / M. Katolikus Rádió „Valaki ír a kezdeddel” Szabó Lőrinc versei</p> <p>19.40 / M. Katolikus Rádió Gospelkrónika</p> <p>22.05 / Duna Tv Hugicám (holland filmdráma, 1996) (91')</p>
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
<p>7.25 / Duna Tv Élő egyház (vallási híradó) (26')</p> <p>11.10 / PAX Az anyaméh gyümölcse jutalom (családtervező magazin) (50')</p> <p>11.40 / TV2 Egy fiúról (angol–amerikai–francia–német romantikus film, 2002) (97')</p> <p>12.05 / Bartók rádió Hangverseny délidőben Fülei Balázs (zongora) és Várdai István (gordonka) hangversenye</p> <p>15.06 / Hír Tv Tejjel folyó Kánaán (magyar dokumentumfilm, 2008) (54')</p> <p>19.40 / Kossuth rádió Börönd Ödön A Kaláka együttes és Gryllus Vilmos dalai</p>	<p>7.55 / Duna Tv A süllyedő falu (magyar dokumentumfilm, 2007) (23')</p> <p>17.34 / M. Katolikus Rádió Ars Sacra Szakrális művészet</p> <p>18.00 / Bartók rádió A jövő hét muzsikusa Dobozy Borbála, Gyöngyössi Zoltán és Kamp Salamon</p> <p>19.35 / Bartók rádió 25 éves a Budapesti Fesztiválzenekar. Beethoven-zongoraversenyeket játszik és vezényel: Schiff András</p> <p>20.00 / PAX Mit ér az ember, ha... (portréfilm) Dusiczka Ferenc református lelkész</p> <p>23.25 / Duna Tv A barátkozás lehetőségei (magyar tévéfilm, 2006) (50')</p>	<p>16.35 / m1 Balaton retró (magyar dokumentumfilm, 2007) (82')</p> <p>19.30 / RTL Klub Apácashow (amerikai vígjáték, 1992) (100')</p> <p>20.00 / M. Katolikus Rádió Páholy és pódium Mozart: Rekviem (koncertközvetítés)</p> <p>20.05 / Tv2 Attila, Isten ostroma (amerikai–litván kalandfilm, 2001) (172')</p> <p>20.35 / Duna Tv Csillagösvény 2 – Tovább a szeretet útján (magyar dokumentumfilm, 2006) (101')</p> <p>22.15 / Bartók rádió Hang-fogó Heinrich Ignaz von Biber: Missa Christi Resurgentis</p>	<p>8.30 / Baranya Rádió – FM 93,8 Evangelikus félóra. Az Evangelikus Rádiómisszió műsora</p> <p>10.00 / m1 Református istentisztelet</p> <p>17.30 / Bartók rádió Haydn: A Megváltó utolsó hét szava a keresztfán Átirat fortepianóra és énekkarra</p> <p>19.05 / Duna Tv Teréz anya – A szegények szolgálója (olasz–spanyol–angol életrajzi dráma, 2003) (91') 1. rész</p> <p>19.55 / m1 És a nyolcadik napon (magyar tévéfilm) (52')</p> <p>20.04 / Kossuth rádió Rádiószínház Nem trappolok tovább Részletek Polcz Alaine 2006–2007-es naplójából</p>

JÖVŐ HETI SZÁMUNKBAN:

Beszámoló a május 23-i kerületi missziói napok rendezvényeiről

Evangelikus Élet – A Magyarországi Evangelikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet on-line: www.evelet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu.
Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségvezető: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu). Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Vitális Judit (judit.vitalis@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sador.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: Huszár Mariann (mariann.huszar@lutheran.hu). Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line: Nagy Bence (bence.nagy@lutheran.hu). Rovatvezetők: Ecsedi Zsuzsa – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Kóháti Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Vég helyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu).

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518; fax: 1/486-1229. Felelős kiadó: Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert nyomdaigazgató. Árúsítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3250 Ft, fél évre 6500 Ft, egy évre 13 000 Ft, európai országba egy évre 43 800 Ft (168 euró), egyéb külföldi országba egy évre 51 200 Ft (196 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

